

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

Bernadeta Malinauskienė

**ĮMONĖS FINANSAI: ANALIZĖ,
PROGNOZAVIMAS, SPRENDIMAI**

Magistro darbas

Šiauliai, 2006

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

ĮMONĖS FINANSAI: ANALIZĖ, PROGNOZAVIMAS, SPRENDIMAI

Magistro darbas
Socialiniai mokslai, ekonomika (04 S)

Magistro darbo autorė Bernadeta Malinauskienė

Vadovas doc. dr. S.Martišius.....

Recenzentas.....

.....

SANTRAUKA

Bernadeta Malinauskienė. **Įmonės finansai: analizė, prognozavimas, sprendimai.**
Magistro darbas

Darbe analizuota įmonės, užsiimančios gana specifine veikla – bankrutuojančių įmonių turto pardavimu ir debitorinių įsiskolinimų perpirkimu – finansinės būklės analizė. Naudotos trys pagrindinės analizės rūšis – vertikalioji, horizontalioji ir santykinių rodiklių analizė. Identifikuotos pagrindinės problemos, tarp kurių galima paminėti per didelį įmonės įsiskolinimą, neefektyvų atsargų valdymą, lėšų įšaldymą. Nustatyta, kad įmonės pelningumo rodikliai yra geri ir jie toliau gerėja. Atlikus išsamų bankroto diagnozavimą, vertinant atskirų straipsnių pokyčius ir naudojant įvairias santykinių rodiklių sistemas, nustatyta, kad bankroto grėsmė yra maža. Konstruktyviojoje dalyje įvertintos įmonės perspektyvos. Apskaičiuotos KB “Fabiola” pardavimų prognozinės reikšmės 2006 ir 2007 metams, naudojant antrojo tipo hiperbolės funkciją. Atsižvelgiant į įmonės veiklos specifiką, įvertinta pardavimų priklausomybė nuo pradėtų bankroto procedūrų, naudojant koreliacinę ir regresinę analizę. Nustatyta, kad šie du rodikliai glaudžiai susiję. Todėl atlikus pradėtų bankroto procedūrų skaičiaus prognozavimą, įvertintos įmonės pardavimų kitimo perspektyvos.

SUMMARY

Bernadeta Malinauskienė. **Finances of Enterprise: Analysis, Prognostication, Solutions.**
Master's work

In the present work there was analysed analysis of financial condition of the enterprise, engaged in a very specific activity – sale of property of enterprises undergoing the process of bankruptcy and re-buying of debit indebtednesses. There were used three main types of analysis – vertical, horizontal and analysis of comparative indicators. There were identified the main problems, among them are to be mentioned to high indebtedness of the enterprise, ineffective management of reserves, freeze of means. It was determined that the profit rates of the enterprise were good and they were improving further. Upon comprehensive diagnosing of bankruptcy, assessing changes of separate articles and using various systems of comparative indicators, there was detected that the threat of bankruptcy is very little. In the constructive part, there were evaluated perspectives of the enterprise. Calculated prognosticated values of sales of KB “Fabiola” for the years 2006 and 2007, using the faction of hyperbola of second type. Considering specifics of the activities of the enterprise, there was evaluated dependence of sales on started procedures of bankruptcy, using correlative and regressive analysis. It was determined, that these indicators are closely coherent. Therefore, upon completion of prognostication of started bankruptcy procedures, there were evaluated perspectives of changes of sales of the enterprise.

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	3
ĮVADAS	5
1. ĮMONĖS FINANSINĖS BŪKLĖS ANALIZĖS IR PROGNOZAVIMO TEORINIAI ASPEKTAI	8
1.1. Finansų analizės samprata	8
1.2. Finansinės būklės analizės rūšys ir metodai	10
1.3. Finansų analizės santykiniai rodikliai ir jų skaičiavimas	12
1.4. Bankroto diagnozavimas	15
1.4.1. Bankroto samprata.....	15
1.4.2. Įmonių bankroto prognozavimas remiantis finansinių ataskaitų straipsnių pokyčiais.....	17
1.4.3. Bankroto prognozavimas naudojant finansinės analizės santykinius rodiklius.....	17
1.5. Prognozavimo metodai.....	22
2. KB “FABIOLA” FINANSINĖS BŪKLĖS ANALIZĖ	27
2.1. KB “Fabiola” veikla.....	27
2.2. KB “Fabiola” finansinės būklės analizės schema.....	28
2.3. KB “Fabiola” finansinių ataskaitų straipsnių apimties dinamikos analizė.....	29
2.3.1. Turto dinamikos analizė	29
2.3.2. Savininkų nuosavybės ir įsipareigojimų dinamikos analizė	31
2.3.3. Pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių apimties dinamikos analizė	33
2.4. KB “Fabiola” finansinių ataskaitų straipsnių struktūros ir jos pokyčių analizė	34
2.4.1. Turto struktūros analizė	34
2.4.2. Savininkų nuosavybės ir įsipareigojimų struktūros analizė.....	36
2.4.3. Pelno (nuostolių) ataskaitos struktūros analizė	37
2.5. Santykinių rodiklių analizė	38
2.5.1. Pelningumo rodiklių analizė	38
2.5.2. Mokumo rodiklių analizė.....	44
2.5.3. Veiklos efektyvumo rodikliai	48
2.6. KB „Fabiola“ finansinės veiklos prognozavimas	56
2.6.1. Finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių įtakos finansiniam stabilumui vertinimas.....	56
2.6.2. Bankroto tikimybės įvertinimas, naudojant santykinių rodiklių sistemas.....	57
3. KB “FABIOLA” PERSPEKTYVŲ VERTINIMAS	63
IŠVADOS	69
REKOMENDACIJOS	74
LITERATŪRA	76
PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ ANALIZĖ	78
PRIEDAI.....	81

IVADAS

Temos aktualumas. Tam, kad užtikrinti įmonės tolimesnę gyvavimą šiuolaikinėmis sąlygomis, vadovams visų pirma būtina sugebėti realiai įvertinti jos finansinę būklę. Finansinė būklė – svarbiausia įmonės ekonominės veiklos charakteristika. Ji nusako konkurencingumą, bendradarbiavimo potencialą, įvertina, koku laipsniu apsaugoti tiek pačios įmonės, tiek ir jos partnerių interesai.

Subalansuota įmonės finansinė būklė yra sėkmingos veiklos rezultatas ir pagrindinė sėkmingos veiklos sąlyga. Nepakankamas dėmesys verslo rizikai ar netinkamas jos valdymas gali pabloginti finansinę būklę ir finansinius rodiklius. Gali pritrūkti apyvartinių lėšų, sutrikti sutarčių sąlygų vykdymas, o taip pat su tuo susijusi neigiama tiekėjų ir verslo partnerių reakcija, iškilti grėsmė veiklos tęstinumui. Dėl to įmonės finansinės būklės analizės ir bankroto tikimybės prognozavimo tema yra aktuali visiems rinkos dalyviams, nes kiekvienos įmonės tikslas yra kuo geresni veiklos rezultatai ir kuo labiau patenkinti savininkų lūkesčiai.

Vienintelis būdas užtikrinti sėkmingą įmonės gyvavimą – tai nuolat kokybiškai ir sistemiškai analizuoti jos finansinę būklę, priimti šia analize pagrįstus investicinius ir finansinius sprendimus, įvertinti įmonėje esančius išteklius, išaiškinti jų naudojimo efektyvumą. Finansinė analizė padeda kuo anksčiau pastebėti įvairius neigiamus reiškinius įmonės veikloje, o analizės išvados leidžia imtis priemonių, kad būtų išvengta krizės ir sumažėtų pavojų grėsmė.

Finansinė analizė yra plačiai nagrinėjama ir aprašoma tiek užsienio, tiek ir Lietuvos finansinės analizės specialistų. Tačiau susiduriama su pagrindine problema, kad finansinės būklės vertinimas vis dar nepakankamai naudojamas realioje įmonės veikloje, nors jis ir yra labai naudingas ekonominės ir finansinės informacijos šaltinis. Lietuvoje, ypač smulkaus ir vidutinio verslo įmonėse, vis dar nepakankamai įvertinama finansinės būklės analizės praktinė reikšmė ir tik nedaugelis periodiškai atlieka išsamų finansinį vertinimą.

Tyrimo naujumas. Tyrimui pasirinkta įmonė užsiima gana specifine veikla – bankrutuojančių įmonių turto pardavimu ir debitorinių įsiskolinimų perpirkimu. Šie ypatumai lemia ir tam tikrą jos finansinių rezultatų specifiką. Skirtingai nuo tradicinėmis veiklomis – gamyba ar prekyba - užsiimančių įmonių, KB “Fabiola” gana intensyviai vykdo ir finansinę veiklą. Todėl atlikta išsami įmonės finansinės būklės analizė leidžia patekti praktinį tokio tipo įmonių analizavimo pavyzdį. Be to, kadangi įmonė parduoda bankrutuojančių įmonių turtą, darbe buvo įvertinta jos pardavimų priklausomybė nuo per metus pradėtų bankroto procedūrų skaičiaus.

Problema. Rinkos ekonomika pasižymi neapibrėžtumu, versle nuolat pasitaiko netikėtumų, nesėkmių, rizikos. Finansinės būklės vertinimas teikia labai daug naudingos informacijos, kuria remiantis galima priimti tikslesnius ir labiau pagrįstus operatyvinius, taktinius bei strateginius

verslo sprendimus ir kuria remiantis galima sumažinti iškylančią riziką bei išvengti daugelio problemų.

Mokslinio tyrimo objektas - KB "Fabiola" 2002-2005 m. finansiniai veiklos rezultatai.

Darbo tikslas - naudojantis konceptualiojoje mokslinio darbo dalyje aptariamais finansinės analizės metodais ir rodikliais bei įmonės finansinių ataskaitų duomenimis, atlikti KB "Fabiola" finansinės būklės analizę ir įmonės finansinių rodiklių prognozavimą.

Tiksliui pasiekti išskirti šie **uždaviniai**:

- 1) Atlikti finansinių ataskaitų, kaip svarbiausių informacijos šaltinių KB "Fabiola" finansinei būklei tirti, straipsnių dinamikos ir struktūros analizę.
- 2) Įvertinti įmonės finansinę būklę pagal (pelningumo, likvidumo, veiklos efektyvumo) rodiklius.
- 3) Atlikti KB "Fabiola" pardavimų prognozavimą, naudojant pagrindinės tendencijos nustatymo metodą.
- 4) Įvertinti įmonės pardavimų priklausomybės nuo pradėtų bankroto procedūrų skaičiaus analizę ir jos rezultatus panaudoti KB "Fabiola" pardavimų apimties prognozavimui.

Atliekant analizę naudojami šie **metodai**:

- § mokslinės literatūros analizė, sintezė, sisteminimas, lyginimas, klasifikavimas ir grupavimas;
- § finansinių ataskaitų horizontalioji ir vertikalioji analizė;
- § santykinų rodiklių analizė;
- § bankroto diagnozavimo metodai;
- § pagrindinės tendencijos (trendo) nustatymas;
- § rodiklių prognozavimas;
- § koreliacinė ir regresinė analizė.

Tyrimo rezultatai. Konceptualiojoje darbo dalyje atlikta išsami finansinės analizės teorinių aspektų analizė. Išnagrinėti finansų analizės sampratos įvairių autorių darbuose skirtumai, aptarti pagrindiniai finansinės būklės analizės būdai. Taip pat pateikta bankroto diagnozavimo metodų apžvalga, apimanti tiek dažniausiai naudojamą Altmano metodą, tiek ir keletą rečiau naudojamų modelių. Aptartos rodiklių kitimo tendencijos apibūdinimui naudojamos trendo funkcijos, nurodyti pagrindiniai jų patikimumo vertinimui naudojami rodikliai.

Analitinėje darbo dalyje atlikta išsami įmonės finansinės būklės analizė, naudojant visas tris pagrindines analizės rūšis – vertikalioją, horizontalioją ir santykinų rodiklių analizę. Identifikuotos pagrindinės problemos, tarp kurių galima paminėti per didelį įmonės išsiskolinimą, neefektyvų atsargų valdymą, lėšų išsaldymą. Tačiau nustatyta, kad įmonės pelningumo rodikliai yra geri ir jie

toliau gerėja. Atlikus išsamų bankroto diagnozavimą, vertinant atskirų straipsnių pokyčius ir naudojant įvairias santykinų rodiklių sistemas, nustatyta, kad bankroto grėsmė yra maža.

Konstruktvyiojoje dalyje įvertintos įmonės perspektyvos. Buvo apskaičiuotos KB “Fabiola” pardavimų prognozinės reikšmės 2006 ir 2007 metams, naudojant pirmojo tipo hiperbolės funkciją. Atsižvelgiant į įmonės veiklos specifiką, buvo įvertinta pardavimų priklausomybė nuo pradėtų bankroto procedūrų, naudojant koreliacinę ir regresinę analizę. Nustatyta, kad šie du rodikliai glaudžiai susiję. Todėl atlikus pradėtų bankroto procedūrų skaičiaus prognozavimą, įvertintos įmonės pardavimų kitimo perspektyvos.

Rezultatų praktinis reikšmingumas. Kadangi iki šiol KB “Fabiola” nebuvo atliekama išsami finansinės būklės analizė, šio tyrimo rezultatai turi didelę praktinę reikšmę. Remiantis nustatytomis probleminėmis sritimis, įmonės vadovybė galės atlikti tam tikras korekcijas ir pasiekti didesnę veiklos efektyvumą.

1. ĮMONĖS FINANSINĖS BŪKLĖS ANALIZĖS IR PROGNOZAVIMO TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Finansų analizės samprata

Finansai (prancūziškai finances – pinigų sistema) – tai įmonei priklausančių lėšų visuma, jų gavimo ir panaudojimo sistema (Bagdžiūnienė, 2005). Analizė – tai daiktų, procesų bei reiškinių skirstymas į jų sudedamąsias dalis, jų pagrindinių požymių bei savybių išskyrimas (Mackevičius, Poškaitė, 1998). Finansinė analizė užima labai svarbią vietą, nes ji tiria veiklos ekonomines finansines pasekmes ir jų priežastis, taip pat gali prognozuoti įmonės veiklos rezultatus kelių metų laikotarpiui, kartais užkerta kelius neigiamiems padariniams, padeda racionaliau naudoti įmonės resursus. Visa tai labai svarbu šiuolaikiniam verslui.

Finansinė analizė yra neatsiejama finansų valdymo dalis. Praktiškai visi finansinės atskaitomybės vartotojai, norėdami priimti optimalius sprendimus, naudojami analizės metodais.

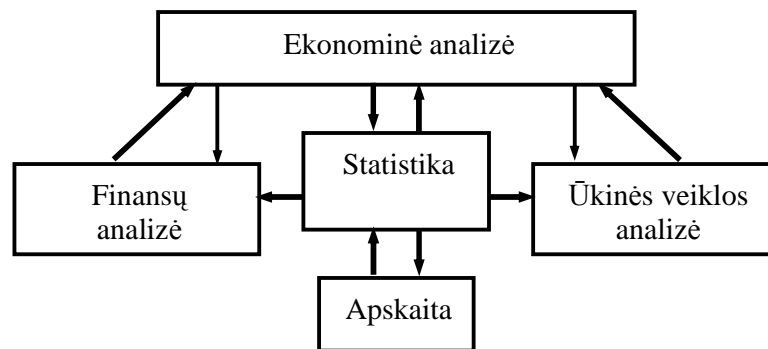
Įvairūs autoriai pateikia skirtingus finansinės analizės apibrėžimus. Pavyzdžiui, anot Mackevičiaus ir Poškaitės (1998), finansinė analizė yra viena iš aktyviausių įmonės valdymo sistemos funkcijų, padedanti įmonės vadovams priimti optimalius valdymo sprendimus, racionalius jų variantus. Kvedaraitės (1997) teigimu, finansinė analizė padeda įvertinti įmonės finansų padėtį ir finansinę galią. Juozaitienė (2000) nurodo, kad finansų analizė yra dalis ekonominės analizės, kuri atliekama remiantis įstatymais bei faktiniais ūkinės veiklos rodikliais ir kuri tiria ekonominius procesus įmonėje, jų tarpusavio ryšius bei veiklos rezultatus. Kancerevyčiaus (2004) teigimu, finansų analizė yra duomenų pavertimas naudinga informacija. Garškaitė (1999) nurodo, kad finansinė analizė yra įmonės veiklos rizikos mažinimo veiksnys, leidžiantis laiku pastebėti įmonės ūkinį nepajėgumą ir bankroto tikimybę, nustatantis labiausiai pažeidžiamas vietas įmonės ekonomikoje. Finansinės analizės svarbą bankroto diagnozavimui pabrėžia ir Švelienė (1996), teigdama, kad jos dėka galima greitai pastebėti bankroto simptomus ir surasti pagrindines jų atsiradimo priežastis.

Cyril Pat Obi (1999) teigimu, finansų analizė yra susijusi su tam tikros veiklos prognozavimu, planavimu, apskaita ir kontrole. Finansų analizė yra dalis ekonominės analizės, kuri atliekama remiantis įstatymais bei faktiniais ūkinės veiklos rodikliais ir kuri tiria ekonominius procesus įmonėje, jų tarpusavio ryšius bei veiklos rezultatus.

Apibendrintai galima pasakyti, kad finansinė analizė – tai įmonės finansų būklės įvertinimas, kuris atliekamas remiantis apskaitos duomenimis. Ji leidžia geriau suvokti įmonėje vykstančius reiškinius ir procesus. Ji padeda įmonės vadovams priimti optimalius valdymo sprendimus, racionalius jų variantus, padeda laiku atskleisti įvairių veiklos sričių ir įmonės padalinių darbo trūkumus, numatyti jų šalinimo ir veiklos efektyvumo didinimo priemones. Analizuojant

atskleidžiami vidiniai rezervai ir galimybės geriau dirbti, racionaliau naudoti materialinius, darbo ir finansinius išteklius.

Finansinės analizės vieta ekonominės analizės sistemoje apibūdina I paveikslas. Iš šio paveikslo matyti, kad finansinė analizė susijusi su ekonomine analize, statistika, apskaita, ūkinės veiklos analize. Tik atlikus ekonominės informacijos analizę, kuri siejasi su apskaita, kontrole, planavimu ir prognozavimu, galima objektyviai įvertinti įmonės ekonominę būklę ir finansinius rezultatus, kad būtų parengti ir priimti valdymo sprendimai. Tokia informacija padeda pažinti ir įvertinti ūkinius procesus ir reiškinius, parengti lanksčius valdymo sprendimus, taip pat numatyti finansinius ir ekonominius rodiklius. Taigi, finansinę analizę galima traktuoti kaip ūkinių procesų pažinimo priemonę.

1 pav. Finansų analizės vieta ekonominės analizės sistemoje

Šaltinis: Juozaitienė, L. (2000). Įmonės finansai. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.

Mackevičius ir Poškaitė (1998) teigia, kad rinkos ekonomikos šalyse finansinei analizei keliami uždaviniai dažniausiai siejami su vartotojų poreikiais. Finansų analizėje visą naudojamą informaciją galima klasifikuoti pagal vartotojų kontingentą, nes ne visiems vartotojams prieinama visa informacija, o kita vertus, ne visiems ji reikalinga. Tą reikalingumą apibrėžia vartotojo analizės tikslai. Analizės subjektų tikslai gali būti labai įvairūs, bet visi jie turi esminį bruožą - nedidelio skaičiaus pagrindinių parametru, padedančių įvertinti tiriamo objekto esamą būklę, o taip pat ir galimas vystymosi perspektyvas, išaiškinimas (nustatymas).

Iš pagrindinių finansinės analizės uždavinių pažymėtini šie (Mackevičius ir Poškaitė, 1998):

- § Sukurti finansinės informacijos sistemą, atitinkančią įmonės politiką. Informacija gali būti įvairaus patikimumo, tikslumo ir pakankamumo, tačiau ji turi realiai ir objektyviai atspindėti ūkio būklę.
- § Palyginti faktinę padėtį su planais, standartais ir kitais parametrais. Norint įvertinti kiekvieną ekonominį reiškinį, reikia jį apibūdinančius rodiklius palyginti su kokiomis nors pasirinktomis bazėmis, kad galima būtų stebėti reiškinio kitimo tendencijas arba nustatyti

nukrypimus nuo nustatytos bazės. Remiantis minėtais palyginimais, Vakarų šalyse susiformavo vertikali, horizontali ir trendo (dinamikos) analizės rūšys. Vakarų ekonomistai rekomenduoja 3-5, kartais 10 metų palyginimus. Toks palyginimas su keletu bazių sudaro galimybę nustatyti įmonės išsivystymo lygį arba stabilizavimo tendencijas.

- § Padėti formuoti finansų valdymo ir apskaitos politiką. Finansų valdymo tikslas yra racionaliai panaudoti finansinius išteklius, nukreipti investicijas tinkamiausia ir naudingiausia linkme, palaikyti įmonės mokumą. Valdymo apskaita padeda vadovams planuoti, daryti valdymo sprendimus, kontroliuoti įmonės veiklą, taip pat padeda geriau koordinuoti veiklą viduje ir pagerina atskirų jos padalinių tarpusavio ryšį.

Finansinę apskaitą reikia tvarkyti vadovaujantis standartais, nuostatais, norminiais aktais ir profesiniais apskaitos organizacijų reikalavimais. Ji atspindi praeities įvykius, o finansinė analizė, orientuota į ateitį. Finansinėje ir valdymo apskaitoje operuojama tiksliais dokumentais, o finansinėje analizėje naudojami apytiksliai duomenys. Be nurodytų finansinės analizės uždavinių, išskiriami yra šie:

- § padėti įmonių vadovams kontroliuoti ūkinę ir finansinę veiklą;
- § padėti išvengti bankroto ir kitų finansinių sukrėtimų;
- § nustatyti pelningiausias veiklos sritis; padėti koordinuoti visas veiklos sferas ir funkcinių padalinių darbą; padėti išlaikyti kreditų linijas su bankais ir kt.

1.2. Finansinės būklės analizės rūšys ir metodai

Veiklos ir jos rezultatų analizė yra sudėtingas procesas. Priklausomai nuo atskirų vartotojų keliamų tikslų bei supratimo ji klasifikuojama į tam tikras rūšis pagal įvairius požymius.

Remiantis Buškevičiūte ir Mačerinskiene (1998), yra išskiriamos tokios finansinės analizės rūšys:

- § Perspektyvinė analizė apima įvairių projektų vertinimą, siekiant priimti taktinius bei strateginius sprendimus, ūkio subjektų atžvilgiu.
- § Operatyvinė analizė kartais dar vadinama išankstine, nes ji atliekama, nesibaigus visai savaitei ar mėnesiui, naudojantis laukiamais duomenimis. Tuo siekiama iš anksto diagnozuoti finansinius rezultatus ir pakoreguoti planus ar priimti naują veiksmų programą.
- § Retrospektyvinė analizė - praityje gautų finansinių rezultatų įvertinimas.

Užsienio autorių dažniausiai minimos trys finansinės analizės rūšys - horizontalioji, vertikalioji ir santykinė (Mackevičius, 1994), kur horizontalioji ir vertikalioji analizė yra identiškos mūsų

praktikoje taikomiems palyginimo bei dinamikos eilučių analizės, taip pat rodiklių lyginamųjų svorių skaičiavimo būdams.

§ *Horizontali analizė* – tai rodiklių dydžio pasikeitimo skaičiavimas absoliučiais ir santykiniais skaičiais (Juozaitienė, 2000). Nukrypimas skaičiuojamas lyginant ataskaitinių metų duomenis su praėjusių laikotarpių duomenimis. Tačiau tokia analizė nenurodo, kokios yra rodiklių dydžių pasikeitimo priežastys. Horizontaliosios analizės atmaina yra trendo analizė. Trendo analizė – tai ilgai trunkančių reiškinų kaitos pagrindinė kryptis. Trendo analizė padeda įvertinti ilgalaikę pelno dinamiką lyginant ją su kitais rodikliais. Jai atlikti naudojami kelių metų finansinių ataskaitų duomenys, apskaičiuojami rodiklių pasikeitimai per keletą laikotarpių ir tokiu būdu atskleidžiamos ūkio subjektų finansinių rezultatų kitimo tendencijos, dėsningumai. Atliekant horizontaliąją analizę, galima įvertinti įmonės ilgalaikio turto sudėtį, nustatyti ilgalaikio turto nusidėvėjimo apskaičiavimo tvarką, įvertinti trumpalaikio turto dydį, grynujų pinigų likučio kitimo tendencijas, sužinoti įmonės skolų būklę, pajamų ir sąnaudų kitimą.

§ *Vertikaliąją analizę* - atitinkamas finansinės ataskaitos rodiklis lyginamas su bendruoju baziniu tos ataskaitos rodikliu, o gautas dydis išreiškiamas bazinio dydžio procentais (Smalenskas, 2000). Anot Šlekienės ir Klimavičienės (1999), vertikaliąją analizę – tai įmonės finansinės būklės įvertinimas, naudojant įvairius santykinius rodiklius. Tai finansinių ataskaitų struktūrinių rodiklių apskaičiavimas, o tai leidžia operatyviai pastebėti neigiamus įmonės veiklos pokyčius ir atlikti finansinės būklės įvertinimą lyginamosios analizės būdu. Ši analizės rūšis efektyvi tiriant pelno (nuostolio) ataskaitos duomenis. Naudojant vertikaliąją analizės metodą galima įvertinti ar įmonėje tikslingai naudojami grynieji pinigai, nustatyti kapitalo struktūrą ir jos kitimo priežastis, atskleisti pajamų ir sąnaudų kitimo priežastis. Taikant šį metodą rezultatai dažniausiai pateikiami diagramomis.

§ *Santykinė analizė* dar vadinama koeficientų analize. Šie koeficientai išreiškia finansinių ataskaitų bei kitos informacijos duomenų tarpusavio ryšius. Gali būti išskiriamos likvidumo ir pelningumo grupės, kurios yra pripažįstamos ir užsienyje, veiklos aktyvumo rodiklių, įsiskolinimo rodiklių ir kapitalo rinkos rodiklių grupės (Mackevičius, 1994).

Analizuojant finansinių ataskaitų rodiklius, dažniausiai atliekamos horizontalioji ir vertikaliąją analizės rūšys. Kaip minėta, finansinių ataskaitų horizontalioji analizė padeda nustatyti rodiklių dinamiką absoliučiais dydžiais ir procentais bei nukrypimus nuo bazinių rodiklių, o vertikaliąją analizę – tam tikro rodiklio dalį procentais tarp kitų visumos rodiklių (Mackevičius, 2005).

1.3. Finansų analizės santykiniai rodikliai ir jų skaičiavimas

Finansinių ataskaitų analizei plačiai taikomi santykiniai rodikliai. Jų pagalba galima pastebėti giluminius ir užslėptus įmonės veikloje vykstančius procesus ir pasikeitimus. Naudinga lyginti ne tik atskirų rodiklių kitimo dinamiką, bet ir sugretinti juos su kitų įmonių ar šakos rodikliais.

Finansinės analizės metu yra apskaičiuojami įvairūs absoliutūs ir santykiniai rodikliai, kurių pagrindu yra sprendžiama apie įmonės pelningumą, likvidumą, padengimą, apyvartumą (Dzikevičius, 2005).

Santykinė rodiklių analizė yra labai plačiai paplitusi atliekant tarpįmoninę ir tam tikro laikotarpio analizę. Vartodami santykinius rodiklius, galime palyginti skirtingų įmonių finansines ataskaitas, taip pat vienos įmonės tam tikro laikotarpio finansinių ataskaitų rodiklius.

Nepriklausomai nuo panaudojimo sferos, santykiniai rodikliai patys savaime yra daug pranašesni daugeliu atvejų, palyginti su absoliučiais rodikliais. Kad suteiktume skaičiui reikšmę, reikia jį palyginti su kitu, ypač jei norime įvertinti įmonės ūkinės veiklos būklę. Taigi santykinis dydis, gautas palyginus du skaičius, yra daug akivaizdesnis negu absoliutus dydis.

Nė viena finansinė analizė neapsieina be santykinų rodiklių arba finansinių koeficientų panaudojimo. Lietuvių autoriai skiria nevienodą finansinių santykinų rodiklių grupių skaičių ir jas skirtingai įvardija.

Šlekienė ir Klimavičienė (1999) išskiria šias rodiklių grupes – pelningumo, apyvartumo, likvidumo, pelno normos, padengimo, finansinio stabilumo. Rutkauskas ir Stankevičius (2004) rašo, kad tai yra pelningumo, likvidumo, ilgalaikio mokumo (finansų struktūros rodikliai), veiklos efektyvumo (turto panaudojimo efektyvumo rodikliai) rodikliai. Pagal Poškaitę (1994) tai būtų pelningumo, mokumo (likvidumo), įsiskolinimo, veiklos aktyvumo, akcijų ir kapitalo rinkos. Kancerevyčius (2004) mini pelningumo, mokumo (likvidumo), rinkos vertės, veiklos efektyvumo (turto valdymo) ir kapitalo struktūros ir finansinio srauto (skolų valdymo) rodiklius. Rutkauskas ir Damašienė (2002) įvardija pelningumo, likvidumo, įsiskolinimo, veiklos aktyvumo. Ruchovienė (1998) teigia, kad dauguma autorių juos klasifikuoja į šias grupes – mokumo (likvidumo) rodikliai; įsiskolinimo; pelningumo (rentabilumo) rodikliai; vertybinių popierių ir kapitalo rinkos vertės rodikliai; veiklos efektyvumo (turto valdymo) rodikliai.

Visi minėti autoriai pripažįsta pelningumo rodiklių grupę, taip pat išskiria ir likvidumo rodiklius, tačiau vieni juos įvardija kaip likvidumo, kiti – kaip mokumo, trumpalaikio ir ilgalaikio mokumo rodiklius.

Visus finansinius rodiklius tikslinga suskirstyti į šias grupes:

- 1) Mokumo (trumpalaikio ir ilgalaikio);
- 2) Pelningumo;

- 3) Apyvartumo;
- 4) Įsipareigojimų;
- 5) Kapitalo rinkos.

Mokumas – tai įmonės gebėjimas laiku įvykdyti savo įsipareigojimus (laiku apmokėti sąskaitas, atsiskaityti su kreditoriais, tiekėjais, darbuotojais). Mokumas dar kartais vadinamas likvidumu, nors jie savo esme skiriasi. Likvidumas – tai vertybinių popierių ir materialiojo turto pavertimo grynaisiais pinigais galimybė. Ekonomikos terminų žodyne likvidumas apibūdinamas, kaip – 1) galimybė turta greitai iškeisti į grynuosius pinigus; 2) galimybė greitai nupirkti ar parduoti vertybinius popierius už kainą, artimą rinkos kainai; 3) rodiklis, rodantis įmonės likvidžiojo turto santykį su visu turimu turtu arba su trumpalaikiais įsipareigojimais, taip pat įmonės gebėjimą laiku vykdyti skolinius įsipareigojimus (Vainienė, 2005). Jeigu įmonė neturi galimybių paversti pinigais savo vertybinių popierių ir materialiojo trumpalaikio turto, tai ji nesugebės apmokėti įsipareigojimų. Taigi, įmonė privalo turėti ne tik grynąjį pinigų, bet ir likvidų turta, kuri galėtų greitai paversti pinigais, norėdama apmokėti visus trumpalaikius įsipareigojimus.

Pelningumas – įmonės veiklos efektyvumo, vertybinių popierių ar jų portfelio pajamingumo vertinimas lyginant uždirbtą pelną ar pajamas (dividendus, palūkanas) su tam tikru pasirinktu dydžiu – apyvarta, kapitalu, akcijos nominaliąja verte (Vainienė, 2005). Pelningumas – pelnas, kuri gauna įmonė. Pelnas – tai skirtumas tarp įmonės gaunamų pajamų ir joms uždirbti padarytų sąnaudų (Mackevičius, 2005). Pelnas yra labiausiai apibendrinantis įmonės veiklą rodiklis. Jis parodo tiek teigiamas, tiek neigiamas įmonės darbo puses, tiek nesėkmes ir laimėjimus. Pelningumo koeficientai rodo, kaip efektyviai uždirbamas pelnas, ar gerai įmonė daro investicinius ir finansinius sprendimus. Bankininkystės ir komercijos terminų žodyne pateikiamas toks pelningumo apibrėžimas: „pelningumas – tai akcinių bendrovių bendrojo pelno santykis su pagrindinėmis pajamomis arba grynojo pelno santykis su pardavimų ir paslaugų apimtimi“ (Buračas, 1997).

Apyvartumas – tai įmonės pajamų ir atitinkamos turto dalies santykis. Šis koeficientas parodo, ar efektyviai įmonė naudoja savo turta (Rutkauskas, 2001). Apyvartumo rodikliai finansų literatūroje dar vadinami aktyvumo rodikliais, nes jie parodo, kaip aktyviai įmonė naudoja savo turta. Kvedaraitė (1996) pabrėžia, kad apyvartumo rodiklius logiškiau yra juos vadinti valdymo rodikliais dėl šių priežasčių:

- § Apyvartos trukmė geriausiai apibūdina firmos gebėjimą sumaniai valdyti apyvartines nuosavas ir skolintas lėšas;
- § Anksčiau pasiūlytas finansinių rodiklių sugrupavimas jau yra pasitvirtinęs užsienio firmų finansinės analizės praktikoje, todėl yra vertas ne tik dėmesio, bet ir įsisavinimo.

Mackevičiaus (2005) rašo, kad apyvartinis kapitalas – tai trumpalaikis turtas, likęs įmonės žinioje sumokėjus per vienus metus mokėtinas sumas ir trumpalaikius įsipareigojimus. Tai turto

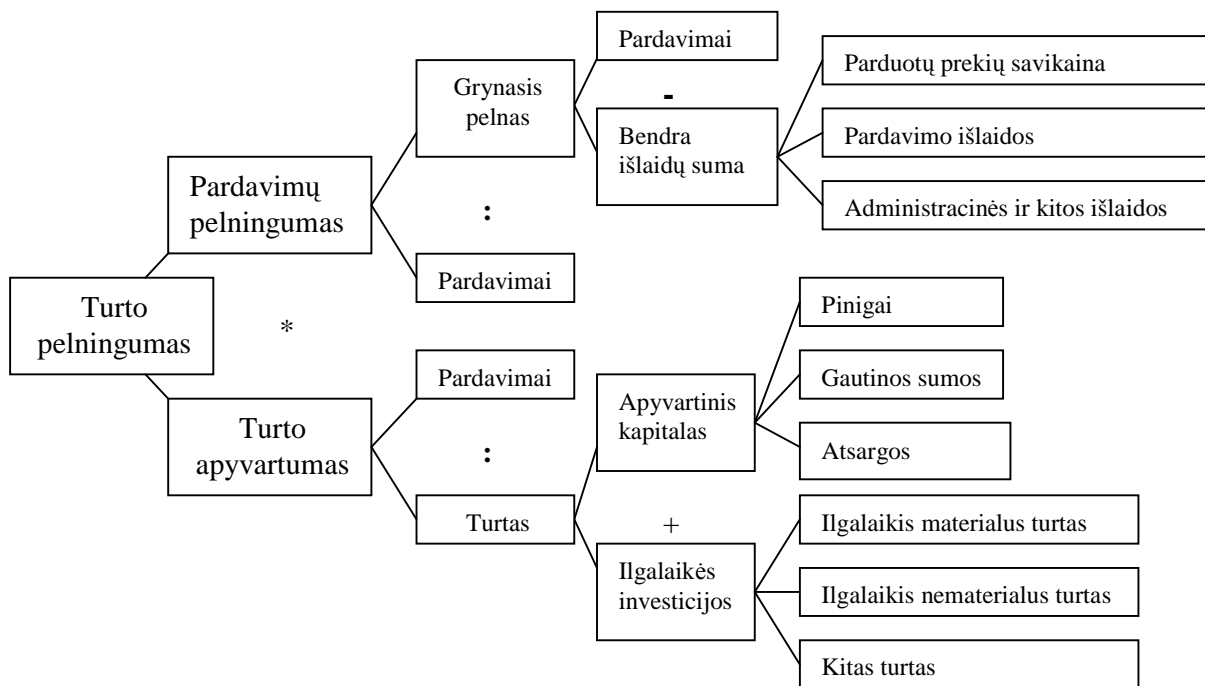
dalį, kuri dalyvaudama apyvartos procese, nuolat keičia formą, pavyzdžiui, gamybinio profilio įmonėje jis iš piniginių formos pereina į atsargų formą, po to įgauna nebaigtos gamybos ir gatavos produkcijos pavidalą, o pardavus produkciją, vėl sugrįžta į pinigų pavidalą.

Įsipareigojimų (išsiskolinimų) rodikliai apibūdina įmonės finansinį patikimumą.

Kapitalo rinkos vertės rodiklis parodo kiek pelno tenka vienai akcijai, kiek įmonė išmokėjo dividendų, atitinkančių gautą pelno sumą, kiek kartų akcijos rinkos kaina yra didesnė už jos nominalią vertę.

Tinkamas šių penkių finansinių rodiklių grupių naudojimas leidžia analitikui įvertinti įmonės veiklos efektyvumą ir jos plėtros perspektyvas.

Apibendrinant visus firmos finansinės būklės rodiklius galima pasinaudojant Du Ponto piramide, susiejant visus rodiklius į visumą, atspindinčią turto ir nuosavo kapitalo pelningumą (žr. 2 pav.).

2 pav. Du Ponto piramidė

Šaltinis: Usevičius, K. (1998). Įmonės veiklos analizė ir verslo plano pagrindai. Vilnius: Konsultacinė firma "Pokytiš".

Du Pont – analizė tai dar vienas būdas koeficientų analizei pritaikyti, ir šį būdą dauguma finansininkų laiko vienu iš sistemingiausių. Du Pont analizė paprastai pradeda nuo vieno koeficiento apskaičiavimo, kuris vėliau skaidomas į šakas.

Šio rodiklio privalumas yra tas, kad akcinio kapitalo pelningumas išskaidomas į šiuos rodiklius:

- 1) grynąjį pardavimų pelningumą,
- 2) įmonės turto apyvartumą.

Šie veiksniai daro tiesioginę įtaką turto pelningumo kitimui, nes, didėjant pardavimų pelningumui didėja turto pelningumas, o greitėjant turto apyvartumui, gerėja įmonės finansinė būklė ir didėja turto pelningumas. Daugikliams kintant priešinga kryptimi, poveikis yra atvirkštinis.

Du Ponto analizė parodo, kas gali sąlygoti aukštesnį ar žemesnį bendrovės akcinio kapitalo pelningumą. Dažniausiai akcinio kapitalo pelningumą lemia grynosios pardavimų pajamos. Joms didėjant didėja ir akcinio kapitalo pelningumas (Smalenskas, 2002).

Mackevičius (2005) pastebi, kad piramidinę turto pelningumo analizę įvairūs autoriai taiko skirtingai, nors esminis principas yra tas pats- tai turto pelningumo rodiklio išskaidymas į daugiklius, kurie vėliau skaidomi į santykinius rodiklius arba absoliučius rodiklių elementus. Skiriasi tik pasirenkami išskaidyti rodikliai. Pavyzdžiui, L. Bersntein turto pelningumo bendrą formulę išskaido į pardavimų pelningumo ir turto apyvartumo sandaugą Tačiau turto apyvartumą veikiančius veiksnius jis detalizuoja šiek tiek kita kryptimi negu kiti autoriai. Jis išskiria apyvartinį kapitalą, kuris yra labai reikšmingas analitiniais tikslais.

1.4. Bankroto diagnozavimas

1.4.1. Bankroto samprata

Įmonių veikloje visada buvo ir yra įvairių rizikų. Jų ypač daugėja plečiantis rinkoms ir didėjant konkurencijai. Nė viena įmonė nėra tikra, kad jos prekės ar paslaugos bus paklausios rinkoje. Bankrotą gali sukelti vidinės ir išorinės priežastys. Objektvūs situacijos įvertinimas, sugebėjimas nustatyti riziką, laiku priimti teisingi sprendimai finansų, investicijų, technikos, darbo organizavimo, naujų produktų ir paslaugų kūrimo yra svarbios prielaidos užtikrinti įmonės veiklos stabilumą ir tęstinumą. Dažnai dėl vieno neteisingo sprendimo net ir gerai dirbanti įmonė gali atsidurti prie bankroto ribos. Esant nestabiliai krašto ekonominei padėčiai, didelę įtaką bankroto situacijai atsirasti daro išorinė aplinka: infliacija, mokesčių ir kiti įstatymai, valiutų santykių pasikeitimai bei kitos priežastys (Buškevičiūtė, Mačerinskienė, 2002). Įmonės veiklos perspektyvos ir tęstinumas rūpi ne tik pačiai įmonei, bet ir su ja susijusiems investuotojams, akcininkams, bankams, pirkėjams, tiekėjams ir kt. Todėl svarbu, kad kiekviena įmonė turėtų savo veiklos stabilumo ir tęstinumo vertinimo modelį. Taikydamos jį įmonės galėtų nustatyti bankroto tikimybę, kitus gresiančius pavojus ir riziką, bet ir imtis veiksmingų strateginių sprendimų įmonės veiklai gerinti. Lietuvoje bankroto diagnostikai atlikti yra plačiau taikomas tradicinis Altman modelis, įvertinama finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių įtaka įmonės finansiniam stabilumui (Grigaliūnienė, Cibulskienė, 2004).

Įmonių bankrotai – vienas iš labiausiai paplitusių rinkos ekonomikos reiškinių, sukeliančių daug neigiamų padarinių ne tik pačiai įmonei ir jos darbuotojams, bet kitoms įmonėms, valstybei ir visuomenei (Mackevičius, 2005).

Bendraja prasme bankrotas apibūdinamas kaip negalėjimas išsimokėti skolų, sužlugimas (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, 1993). Lietuvos Respublikos bankroto įstatyme pateiktas toks apibūdinimas: bankrotas – nemokios įmonės būseną, kai įmonei teisme yra iškelta bankroto byla ar įmonėje kreditoriai vykdo bankroto procedūras ne teismo tvarka (Įmonių bankroto įstatymas, 2001). Įmonė yra bankrutuojanti, kai jai iškeliami bankroto byla arba taikoma neteisminė bankroto procedūrų nagrinėjimo tvarka. Bankroto procedūra keliama nemokiai įmonei, kai įmonės finansiniai išsipareigojimai yra lygūs jos turtui arba jį viršija (Sakalas, Vanagas, Martinkus, Neverauskas, Prokopčiukas, Venskus, Virvilaitė, Ivaškienė, 2000).

Rinkos ekonomikos sąlygomis per vienus metus bankrutuoja nuo 2 proc. iki 6 proc. visų įmonių (Isachsen, Hamilton, 1992). Todėl bankrotas apibūdinamas kaip makroekonominė problema (Purlys, 2001), kaip neišvengiamas rinkos ekonomikos reiškinys (Tvaronavičienė, 2001). Kaip jau minėta bankrotai sukelia daug ekonominių ir socialinių problemų ne tik konkrečios įmonės, bet ir valstybės mastu. Prie ekonominių priskiriamos gamybinių jėgų praradimas, nesumokėtus mokesčius į valstybės biudžetą, nepatenkintus kreditorių reikalavimus ir kt. Prie socialinių problemų priskirtinos: didėjantis nedarbas, krintantis, bendras šalies gyvenimo lygis, gyventojų nepasitenkinimas esama silpna šalies ūkio būkle, netikrumo dėl ateities jausmas ir kt. (Valackienė, 2005). Įmonių bankrotai turi ir teigiamų dalykų – ūkis atsikrato neefektyviomis ir neperspektyviomis įmonėmis, skatinama technikos ir gamybos pažanga, atsiranda galimybės atleisti iš darbo perteklinius darbuotojus, likviduoti nenaudojamus pajėgumus ir kt.

Taigi įmonių vadovai turi nuolat ieškoti būdų ir priemonių įmonių bankrotams išvengti ir sėkmingos veiklos tęstinumui garantuoti. Todėl labai svarbu ieškoti tinkamiausių analizės metodikų bankrotams diagnozuoti. Remiantis konkrečiais bankroto prognozavimo modeliais, galima sumažinti ar pašalinti bankroto grėsmę, priimti veiksmingus strateginius sprendimus (Bivainis, Garškaitė, 2000).

Įmonių bankroto prognozavimas yra labai sudėtingas dalykas, todėl negali būti taikoma kuri nors viena įmonės veiklos analizės metodika. Įmonių bankroto užuomazgų ir jo grėsmę galima pastebėti analizuojant finansinių rodiklių ataskaitų duomenis: absoliučius finansinių rodiklių pokyčius, santykinius rodiklius ir rodiklių dinamiką. Bankrotui prognozuoti yra efektyvios ir dažniausiai taikomos yra šios metodikos: 1) Finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių poveikio įmonės finansiniam stabilumui vertinimas; 2) Finansinių santykinųjų rodiklių modelių taikymas.

1.4.2. Įmonių bankroto prognozavimas remiantis finansinių ataskaitų straipsnių pokyčiais

Įmonių bankroto prognozavimas remiantis finansinių ataskaitų straipsnių pokyčiais yra pats paprasčiausias ir lengviausias analizės būdas. Pirmiausia reikia susipažinti su finansinių ataskaitų svarbiausiais straipsniais ir jų pokyčiais. Rusijos autorius A. Kovaliov (2000) teigia, kad finansinėje atskaitomybėje yra keli straipsniai, tiesiogiai rodantys blogą įmonės finansinę padėtį. Jie skirstomi į dvi grupes:

- 1) Rodantys itin nepatenkinamą įmonės veiklą ataskaitiniu laikotarpiu ir prastą finansinę būklę;
- 2) Rodantys tam tikrus įmonės veiklos trūkumus.

Pirmai grupei priskiriami laiku neapmokėti kreditai ir paskolos, jie rodo, kad balanso sudarymo momentu įmonė nesugebėjo atsiskaityti už jai suteiktus kreditus. Šiuo atveju būtina išnagrinėti įmonės praėjusių metų balansus. Jei sumos pagal šiuos straipsnius buvo ir anksčiau, tai rodo nuolat nepatenkinamą įmonės veiklą. Jei ankstesniuose balansuose sumų pagal šiuos straipsnius nebuvo, reikia išsiaiškinti atsiradusių finansinių sunkumų priežastis ir įvertinti įmanomus jų padarinius.

Antrai grupei priskiriami straipsniai ir straipsnių dalys, kuriuos analizuojant reikia iššifruoti. Nepatenkinama antros grupės straipsnių būklė gali būti ne tik nuostolingos, bet ir pelningos įmonės balanse.

Įmonių bankroto analizę, remiantis finansinių ataskaitų duomenimis, tikslinga atlikti nuosekliai. Reikia nagrinėti svarbiausius balanso, pelno (nuostolių) ir pinigų srautų ataskaitų straipsnius. Dideli svarbiausių straipsnių pokyčiai turi esminę įtaką įmonės veiklos stabilumui. Finansinių ataskaitų konkrečių straipsnių pokyčių įtaką įmonės finansiniam stabilumui rodo 2 priedo duomenys.

Finansinių ataskaitų straipsnių ir jų pokyčių nagrinėjimas leidžia atskleisti įmonės veiklos trūkumus ir numatyti kitas analizės kryptis. Tačiau toks finansinių ataskaitų vertinimas nepadedą nustatyti ir apskaičiuoti veiksnius, lemiančius bankroto tikimybę. Todėl išsamesnei įmonių bankroto prognozavimo analizei būtina iš finansinių ataskaitų apskaičiuoti santykinius rodiklius.

1.4.3. Bankroto prognozavimas naudojant finansinės analizės santykinius rodiklius

Įmonių ūkinę-gamybinę, investicinę ir finansinę būklę apibūdinančių santykinųjų rodiklių, kurie apskaičiuojami iš balanso bei pinigų srautų ataskaitų yra labai daug. Dažniausiai skaičiuojami pelningumo, ilgalaikio ir trumpalaikio mokumo (likvidumo), veiklos efektyvumo ir kapitalo rinkos rodikliai. Kiekviena grupė apima po keliolika santykinųjų rodiklių, kurie kad ir koks būtų analizės tikslas gali būti panaudoti įvairioms sritims vertinti, taip pat ir bankroto prognozavimui.

Mackevičius ir Poškaitė (1999), išanalizavę daugelio autorių tyrimus padarė išvadą, kad bankrotui prognozuoti gali būti naudojamos dvi analizės metodikos:

1. Naudojant įvairių santykinųjų rodiklių sistemą,
2. Naudojant tik mokumo ir pelningumo rodiklius bei tiriant jų ryšį.

Įmonių bankroto prognozavimo tyrimai naudojant santykinųjų rodiklių sistemą pradėti XX a. Trečiajame dešimtmetyje ir tęsiami iki šiol. Skirtingi autoriai įmonių bankrotui prognozuoti rekomendavo skirtingus rodiklius ir jų skaičių.

Pirmieji autoriai – P. Fitzpatrick, A. Winakor ir R. Smith, W. Hickman taikė vieną ar du santykinius rodiklius. Pavyzdžiui, W. Hickman siūlė skaičiuoti trumpalaikio mokumo (likvidumo) ir pardavimų pelningumo rodiklius ir pagal jų reikšmes mėginti nustatyti bankroto tikimybę. P. Fitzpatrick teigė, kad didžiausią įtaką įmonės bankrotui turi nuosavo kapitalo dydis. Jis siūlė skaičiuoti du santykinius rodiklius panaudojant nuosavą kapitalą, t.y. nuosavo kapitalo pelningumą ir kapitalo struktūros rodiklius. A. Winakor ir R. Smith ištyrė 183 įmones siūlė bankrotą prognozuoti pagal formulę:

$$\frac{\text{Grynasis apyvartinis kapitalas}}{\text{Visas turtas}}$$

Jų nuomone, kuo didesnis grynasis apyvartinis kapitalas, tuo didesnės įmonės išsilaikymo rinkoje galimybės. Dviejų rodiklių metodą įmonių bankroto tikimybei nustatyti bandė taikyti ir E. Altman. Jis siūlė skaičiuoti trumpalaikio mokumo ir skolos rodiklius, tačiau priėjo išvados, kad ši metodika nepatikima, nes neįvertinamas pelningumas, turto apyvartumas, turto naudojimo efektyvumas ir kiti verslo aspektai.

Mackevičiaus ir Poškaitės (1999) nuomone, efektyviausios W. Beaver ir E. Altman bankroto diagnozavimo sistemos. Originalų tyrimą atliko W. Beaver, palyginęs 79 bankrutavusių ir 79 nebankrutavusių įmonių rodiklius. Įmonės būklė buvo vertinama kaip finansinio nuosmukio būklė, kai joje per nagrinėjamą (1954 - 1964 m.) laikotarpį įvyko viena iš toliau pateiktų situacijų: bankrotas; obligacijų reitingo kritimas ir nuvertėjimas; banko sąskaitų pereikvojimas; dividendų neišmokėjimas privilegijuotojų akcijų savininkams. Nepatyrusios nuosmukio 79 įmonės buvo pasirinktos naudojant porinio pavyzdžio metodą. Kiekvienai žlungančiai įmonei parinkta tos pačios šakos ir panašaus dydžio įmonė, apskaičiuota 30 finansinių santykinųjų rodiklių, pradedant penktaisiais metais iki įmonės žlugimo. Tyrimo rezultatai pavaizduoti penkiose diagramose (kiekvienam santykiniam rodikliui), nubrėžiant dvi kreives – bankrutavusioms ir nebankrutavusioms įmonėms (Mackevičius, Poškaitė, 1999).

Praktinio pritaikymo požiūriu labai patogi E. Altman rodiklių sistema. Dvifaktoris kreditingumo indeksas skaičiuojamas remiantis multiplikatyvine diskriminantine analize (MDA) ir remiasi prielaida, jog įmonės bankroto galimybę lemia du rodikliai:

§ padengimo koeficientas ($K_p = \text{trumpalaikis turtas} / \text{trumpalaikiai įsipareigojimai}$);

§ finansinės priklausomybės koeficientas ($K_{fp} = \text{skolintas kapitalas} / \text{viso aktyvo}$).

$$Z = a_0 + a_1 K_p + a_2 K_{fp}.$$

Pirmasis koeficientas nusako likvidumą, antras – finansinį stabilumą. Bankroto tikimybė kuo mažesnė, kuo didesnis yra padengimo koeficientas ir mažesnė finansinė priklausomybė. Ir atvirkščiai, įmonė gali subankrutuoti, kai padengimo koeficientas mažėja, o finansinė priklausomybė didėja. Tokiu būdu mokslininkas praktinių tyrimų būdu sugebėjo rasti tokią diskriminantinę ribą, kuri leido visus galimus šių koeficientų derinius suskirstyti į dvi dalis:

1. Koeficientų deriniai, kuriems esant įmonė bankrutuoja;
2. Koeficientų deriniai, kuriems esant įmonei bankrotas negresia ir apskaičiuoti lygties parametrus $a_{0,1,2}$.

1968 m. E. Altman paskelbė daugiafaktorinę bankroto prognozavimo metodiką, kuri naudojama iki šiol. Per 1946-1965 metų laikotarpį jis ištyrė 66 įmones, pusė per minėtą laikotarpį bankrutavo, o kita pusė sėkmingai veikė toliau. Jis išnagrinėjo 22 analitinius koeficientus, kurie vienaip ar kitaip turi įtakos įmonės bankrotui, ir, atrinkęs 5 reikalingiausius, sudarė daugiafunkcinę regresinę lygybę (Šlekienė, 1998):

$$Z = 3,3 * K_1 + 1,0 * K_2 + 0,6 * K_3 + 1,4 * K_4 + 1,2 * K_5,$$

kurioje K_1 - aktyvų rentabilumas (veiklos pelnas prieš apmokestinimą/viso aktyvo); K_2 - aktyvų grąža (realizacijos pajamos/ viso aktyvų); K_3 - nuosavo kapitalo padengimo koeficientas (nuosavas kapitalas (rinkos kaina)/ skolintas kapitalas); K_4 - grynas rentabilumas (nepaskirstytas pelnas (atėmus dividendus)/ viso aktyvų); K_5 - nuosavų apyvartinių lėšų dalis aktyvuose (nuosavas apyvartinis kapitalas/ viso aktyvų).

Šis penkių rodiklių modelis vadinamas Z modeliu. Šlekienė (1998) šį modelį vadina kreditinio pajėgumo indeksu. Šis modelis skirtas įmonių, registruotų vertybinių popierių biržose, bankroto tikimybei nustatyti.

Priklausomai nuo Z reikšmės, bankroto tikimybė yra, kai:

Z =	Reikšmė
Iki 1,8	Labai didelė
1,81-2,7	didelė
2,8-2,9	įmanoma
>3,0	Labai maža

Taikant E. Altmano modelį, galimos dviejų tipų klaidos (Garškaitė, 1999):

- 1) Gauta Z reikšmė prognozuoja, kad įmonė išliks mokia, o realiai ji bankrutuoja;

2) Gauta Z reikšmė prognozuoja įmonės bankrotą, o realiai ji išlieka mokia, nebankrutuoja.

E. Altman nuomone, naudojant daugiafaktorinį prognozavimo modelį, bankroto tikimybę galima paskaičiuoti 95 % tikslumu. Paklaida, kad numaćius bankrotą įmonė išgyvens, yra 3 %, o žlugs – 6 %. Lietuvoje taikant šį modelį yra viena rimta taikymo problema – skaičiuojant nuosavo kapitalo padengimo koeficientą K_3 , reikia žinoti nuosavo kapitalo rinkos kainą, todėl galima pritaikyti tik didelėms Lietuvos įmonėms.

1983 m. Altmanas parengė modelio variantą skirtą įmonėms, kurių akcijos nekotiruoamos biržoje:

$$Z = 0,0717 K_1 + 0,847 K_2 + 3,107 K_3 + 0,42 K_4 + 0,995 K_5,$$

kurioje K_1 - grynojo apyvartinio kapitalo efektyvumas, išreikštas grynojo apyvartinio kapitalo ir viso turto santykiu; K_2 - sukaupto kapitalo efektyvumas, išreikštas nepaskirstytojo pelno (t.y. grynasis pelnas atėmus dividendus) ir viso turto santykiu; K_3 – bendrasis pelningumas, išreikštas bendrojo pelno ir viso turto santykiu; K_4 – skolos padengimo nuosavu kapitalu rodiklis, išreikštas nuosavo kapitalo ir skolinto kapitalo santykiu; K_5 – turto apyvartumas, išreikštas pardavimų ir viso turto santykiu (Bivainis, Garškaitė, 2000).

Šiuo atveju kritinė Z reikšmė yra 1,23 ir 2,90. Vertės tarp šių skaičių yra „pilkoji zona“, kuri rodo galimą bankrotą ateityje, o jei apskaičiuota reikšmė didesnė už 2,9, bankroto tikimybė labai maža (Valackienė, 2005).

E. Altman modelis, skirtas įmonių, registruotų vertybinių popierių biržoje, bankroto tikimybei nustatyti, tapo mokslinių tyrimų objektu. Daug mokslininkų tyrė jo realumą ir padarė išvadą, kad kol kas nėra geresnio modelio, kad jį reikia tobulinti, koreguoti atitinkamų jo sudedamųjų dalių reikšmes. Kai kurie autoriai šį Z modelį vertino kritiškai ir siūlė liautis jį naudoti įmonių bankrotui prognozuoti (Mackevičius, 2005).

Pagal antrąją analizės metodiką įmonės bankroto prognozės turi būti siejamos su įmonės mokumu ir pelningumu. Įmonės mokumas rodo jos finansinę būklę ir skiriasi nuo pelningumo, kuris apibūdina įmonės veiklos efektyvumą. Įmonės mokumą ir pelningumo ryšį galima pavaizduoti taip (žr. 3 pav.).

Iš pateikto paveikslo matyti, kad į pirmą langelį turėtų patekti visos geriausios, t.y. pelningos ir mokios, į ketvirtą langelį – blogiausios, kurių veiklos tęstinumas yra beviltiškas, ir nepelninga įmonė negali ilgai egzistuoti. Įmonės išsidėsčiusias 2 ir 3 langeliuose, įvertinti yra sunku. Įmonės 2 langelyje, reikia rimtai „gydyti“, kadangi yra pelningos, bet nemokios. 3 langelyje esančios įmonės yra mokios, bet nepelningos. Jos turėtų keisti savo veiklos kryptis bei strategiją ir siekti naujų, pelningų veiklos krypčių. Jeigu įmonė pelninga, bet nemoki, ji gali būti greičiau, negu suspės

pakoreguoti savo problemas, išstumta iš verslo sferos. Todėl pirmiausia būtina analizuoti įmonės mokumo rodiklius. Rekomenduojama apskaičiuoti šiuos trumpalaikio ir ilgalaikio turto rodiklius:

1.
$$\text{Bendrojo trumpalaikio mokumo} = \frac{\text{Trumpalaikis turtas}}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}};$$
2.
$$\text{Greitojo trumpalaikio mokumo} = \frac{\text{Greitai realizuojamas trumpalaikis turtas}}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}};$$
3.
$$\frac{\text{Grynųjų pinigų srauto iš ūkinės – gamybinės veiklos}}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}} = \text{Grynųjų pinigų srautas iš ūkinės – gamybinės veiklos};$$
4.
$$\text{Bendrajį skolų} = \frac{\text{Visi įsipareigojimai}}{\text{Visas turtas}};$$
5.
$$\text{Ilgalaikiai įsiskolinimo (finansinio svėro)} = \frac{\text{Ilgalaikiai įsipareigojimai}}{\text{Nuosavas kapitalas}}.$$

	Moki įmonė	Nemoki įmonė
Pelningumas	1	2
Nepelningas	3	4

3 pav. Įmonės mokumo ir pelningumo ryšys (pagal R. Wilson ir G. McHugh, 1993)

Šaltinis: Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1999). Įmonių bankroto prognozavimo analizės metodikų tyrimas, remiantis finansinių ataskaitų duomenimis. *Ekonomika Nr. 49*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Nagrinėjant trumpalaikio ir ilgalaikio mokumo rodiklius, reikia išsiaiškinti tris dalykus:

- 1) Kokios yra įmonės galimybės gauti grynujų pinigų,
- 2) Grynujų pinigų poreikį,
- 3) Iš kokios veiklos gali būti gaunami gryniesi pinigai.

Trumpalaikio ir ilgalaikio mokumo priklausomybė nuo grynujų pinigų pateikta 1 lentelėje.

Iš lentelės galima daryti išvadą, kad mokumo analizė paprastai atliekama lyginant grynujų pinigų paklausą su pasiūla. Grynujų pinigų poreikis ir jų panaudojimas apibrėžiamas laiko atžvilgiu ir skirstomas į trumpalaikį ir ilgalaikį. Trumpalaikis pinigų poreikis susijęs su apyvartinio kapitalo poreikiu, o grynujų pinigų šaltinis yra pelningos produkcijos gamyba ir pardavimas. Ilgalaikis grynujų pinigų poreikis formuojasi įmonės gamybiniam pajėgumui palaikyti ir skoloms grąžinti. Šiems tikslams pinigai gali būti kaupiami iš įmonės vidaus ir išorės šaltinių.

Trumpalaikio ir ilgalaikio mokumo priklausomybė nuo grynujų pinigų

<i>Įmonės veikla</i>	<i>Galimybės gauti grynujų pinigų</i>	<i>Grynujų pinigų poreikis</i>	<i>Analizės rūšis</i>
Ūkinė – gamybinė veikla	Gaminių pelningumas	Apyvartinio kapitalo poreikis	Trumpalaikio mokumo analizė
Investicinė veikla	Turimo įmonės ilgalaikio turto pardavimas arba investicijos	Įmonės gamybinio pajėgumo reikalavimai	Ilgalaikio mokumo analizė
Finansinė veikla	Skolinimosi galimybės	Paskolų poreikis	Ilgalaikio mokumo analizė

Šaltinis: Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1999). Įmonių bankroto prognozavimo analizės metodikų tyrimas, remiantis finansinių ataskaitų duomenimis. *Ekonomika Nr. 49*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Įmonės analitikai susidūrę su įmonės nemokumu, būtinai turi atlikti išsamią pelningumo analizę. Pelningumas yra svarbiausias kriterijus ir pagrindinė veiklos testavimo sąlyga. Rekomenduojama ištirti pelningumo rodiklius:

1. $Bendrajį\ pardavimų\ pelningumą = \frac{Bendrasis\ pelnas}{Pardavimai}$;
2. $Pinigų\ grąža\ iš\ pardavimų\ koeficientą = \frac{Grynieji\ pinigai\ iš\ ūkinės\ –\ gamybinės\ veiklos}{Pardavimai}$;
3. $Nuosavo\ kapitalo\ pelningumą = \frac{Grynasis\ pelnas}{Nuosavas\ kapitalas}$
4. $Pinigų\ grąžos\ iš\ nuosavo\ kapitalo\ koeficientą = \frac{Gryniej\ pinigai\ iš\ ūkinės\ –\ gamybinės\ veiklos}{Nuosavas\ kapitalas}$;
5. $Bendrajį\ turto\ pelningumą = \frac{Grynasis\ pelnas}{Visas\ turtas}$;
6. $Pinigų\ grąžos\ išvaldomo\ turto\ koeficientą = \frac{Grynieji\ pinigai\ iš\ ūkinės\ –\ gamybinės\ veiklos}{Visas\ turtas}$

Kad ir kokie rodikliai būtų taikomi bankrotui diagnozuoti, jie turėtų būti tiriami kelerius metus, t.y. turi būti lyginami, prognozuojamas jų kitimas ir kt. Visų santykinų rodiklių naudojamų bankrotui diagnozuoti, trūkumas tas, kad jie neparodo bankroto priežasčių ir jas sąlygojančių veiksmų.

1.5. Prognozavimo metodai

Prognozės yra įvairaus valdymo lygio sprendimų priėmimų pagrindas. Įvairių valdymo lygių vadovams dažnai tenka dalyvauti ne tik rengiant prognozes, bet ir naudojant jų duomenis. Kaip žinome planavimo procese neapibrėžtumo laipsnis yra didesnis, čia vadovams gali pagelbėti prognozės. Jos padeda parengti efektyvesnius planus. Prognozių duomenis ypač plačiai naudojami sudarant gamybinių pajėgumų, paklausos, pelno, medžiagų poreikio, išlaidų ir kitus planus bei

sąmatas (Mackevičius, Poškaitė, 1998).

Ūkinės - finansinės veiklos prognozėmis yra suinteresuotos tiek pačios įmonės, tiek ir išorinės institucijos (bankai, investitoriai, kreditoriai). Prognozėms naudojama finansinės analizės metu gauta informacija.

Praktikoje dažniausiai naudojami du pagrindiniai prognozavimo metodai. Pirmasis pagrįstas praėjusių laikotarpių finansiniais duomenimis, atsižvelgiant į būsimojo laikotarpio verslo planus, į dabartinius ir būsimus veiksnius (konkurenciją ir kitus išorinius veiksnius, darančius įtaką paklausai bei išlaidoms, susijusioms su būsima įmonės veikla). Antrasis metodas yra toks, kurį taikant ignoruojami praėjusių laikotarpių duomenys arba skiriama jiems palyginti mažai dėmesio. Jis pagrįstas pardavimų pajamų bei su jomis susijusių išlaidų lygiu, nustatomu remiantis planuojamu pelno lygiu arba (paprastai pirmųjų trejų metų) įmonės veiklos pelningumo lygiu (Mackevičius, Poškaitė, 1998).

Veiklos plėtotę galima numatyti tik turint pakankamai informacijos apie pardavimus, sąnaudas ir finansavimą praėjusiais laikotarpiais. Pirmasis metodas taikomas jau kelerius metus veikiančiose įmonėse, nes jos turi jau pakankamai finansinės informacijos, kad būtų galima nustatyti pajamų ir sąnaudų formavimosi tendencijas bei pardavimų ir sąnaudų priklausomybę.

Antrasis metodas taikomas, kai įmonė gyvuoja keleri metai ir dar neturi tiek finansinių duomenų, kad galima būtų prognozuoti, ypač, kai ji yra visiškai nauja, reikia kitokio prognozavimo principo. Pradėjus nuo verslo plano, kuris numato įmonės plėtotę ir kaip tai bus pasiekta, nustatomos pardavimų pajamos, išlaidos ir finansavimo poreikiai remiantis veiklos pelningumo arba tam tikro pelno lygiais.

Paprastai prognozė atliekama, remiantis pardavimų dinamikos praeityje duomenimis, tikintis, kad esminės priklausomybės ir tendencijos kartosis ir ateityje. Tai ne visada pasitvirtina, bet kaip planavimo proceso pradžia, suteikia pirmuosius objektyvius duomenis pardavimams įtaką darančių veiksnių nagrinėjimui, tokia prognozė yra vertinga. Prognozuojama ir subjektyviais metodais (apklausos, grupinis protinis darbas), kadangi patyrusių profesionalų nuomonė neretai pasirodo esanti tikslesnė už praeities duomenų matematinį apdorojimą.

Prognozavimo metodai gali būti suklasifikuoti į kiekybinius ir kokybinius. Kiekybiniai prognozavimo metodai pagrįsti praeities duomenų laiko eilučių ir kitų su jomis susietų laiko eilučių analize. Jeigu praeities duomenys, kuriuos naudojame prognozuodami, apima ir kitas laiko eilutes, galbūt priklausomas nuo tų, kurias prognozuojame, tai sakome, jog naudojame priežastinius metodus. Regresinės analizės metodas yra vienas iš pagrindinių priežastinių prognozavimo metodų. Kokybiniai prognozavimo metodai prognozėms sudaryti paprastai naudoja ekspertų nuomones. Šių metodų pranašumas yra tas, kad jie gali būti taikomi situacijose, kai praeities duomenys nepasiekiami arba netinkami.

Faktiniai duomenys su prognozuojamomis vertėmis praktiškai niekada idealiai nesutampa. Pačia bendriausia prasme tai gali nulemti šios priežastys (Bagdonas, 2005):

- 1) Negalima tvirtinti, kad pasirinktoji trendo funkcija idealiai tinka nagrinėjamam reiškiniui aprašyti.
- 2) Visuomet egzistuoja atsitiktinumo veiksnys, į kurį neatsižvelgiama nei laiko eilutėje, nei sudarant trendo funkciją, nei ja naudojantis.
- 3) Ateityje gali pasikeisti reiškinio plėtros sąlygos.

Tam, kad lengviau būtų galima analizuoti laiko eilutės elgseną, dažnai naudinga įsivaizduoti laiko eilutę, susidedančią iš atskirų komponentių – trendo, ciklinės, sezoninės ir nereguliosios (Pabedinskaitė, 2005):

Trendo komponentė. Analizuojant laiko eilutes, stebėjimai ir matavimai daromi kiekvieną valandą, dieną, savaitę ir t.t. Nors laiko eilučių duomenys paprastai turi atsitiktinius svyravimus, laiko eilučių reikšmės per ilgesnį laiko tarpą dažnai nuosekliai kinta link santykinai aukštesnių ar žemesnių reikšmių. Šis laipsniškas laiko eilutės pokytis vadinamas laiko eilutės trendu.

Ciklinė komponentė. Laiko eilutėse dažnai matome taškus virš trendo linijos ir žemiau jos. Kiekvienas reguliarus, taisyklingas nuokrypis nuo trendo (taškų seka virš trendo ir žemiau jo) apibrėžiamas kaip laiko eilutės ciklinė komponentė.

Sezoninė komponentė. Trendas ir ciklinė laiko eilučių komponentė identifikuojami analizuojant daugiamečius praeities duomenų kitimus, tuo tarpu kai kurios laiko eilutės turi reguliarius svyravimus per vienerių metų laikotarpį. Laiko eilutės komponentė, atspindinti duomenų kitimą dėl sezoninių priežasčių, vadinama sezonine komponente.

Nereguliosios komponentė. Nereguliosios laiko eilutės komponentė yra likutinis veiksnys, kuris paaiškina nagrinėjamos laiko eilutės reikšmių svyravimus (išsibarstymą) nuo to, ko mes tikimės įvertinę trendą, ciklinę ir sezoninę komponentes. Tai paaiškinama atsitiktiniais pokyčiais laiko eilutėje. Nereguliosios komponentės priežastis yra trumpalaikių, nesikartojančių ir nenumatytų veiksnių poveikis laiko eilutei. Šios komponentės, paaiškinamos atsitiktiniais laiko eilutės pokyčiais, prasmė yra ta, jog ji neprognozuojama. Jų poveikių laiko eilutei ateityje numatyti negalima.

Paprasčiausia trendo funkcija yra *tiesinis trendas*. Ji gali būti užrašyta taip (Martišius, 2003):

$$\tilde{y} = a + bt,$$

kurios koeficientai a ir b apskaičiuojami taip:

$$b = \frac{n \sum t \cdot y_t - \sum t \cdot \sum y_t}{n \sum (t^2) - (\sum t)^2} \quad \text{ir} \quad a = \frac{1}{n} (\sum y_t - b \sum t),$$

Naudojantis gauta tiesė galima atlikti prognozinius skaičiavimus. Norint gauti išsamesnę prognozę, reikia apskaičiuoti standartinę regresijos ir standartinę prognozės paklaidą. Standartinė regresijos paklaida skaičiuojama taip:

$$s_r = \sqrt{\frac{\sum (y_t - \tilde{y}_t)^2}{n-2}} = \sqrt{\frac{\sum y_t^2 - a \sum y_t - b \sum ty_t}{n-2}}.$$

Standartinė prognozės paklaida skaičiuojama taip:

$$S_{\tilde{y}_t} = \sqrt{1 + \frac{1}{n} + \frac{(j + \frac{n-1}{2})^2}{\sum t^2 - \frac{(\sum t)^2}{n}}}.$$

Apskaičiavus standartinę prognozės paklaidą, galima nustatyti prognozavimo ribas: $\pm 3S_{\tilde{y}_{t+j}}$; $\pm 2S_{\tilde{y}_{t+j}}$; $\pm S_{\tilde{y}_{t+j}}$. Jų tikimybės yra 0.99, 0.954 ir 0.687.

Tiesiniai regresijos trendai gali būti plačiai naudojami skaičiuojant vidutinės trukmės prognozes. Ne tik gaunama tikėtinausia prognozių reikšmė, bet ir nusakomas jų tikslumas. Pasirinkus tikimybę, galima nusakyti nagrinėjamo rodiklio prognozinius intervalus, konkrečių metų apatinę ir viršutinę rodiklio reikšmę. Ūkinių procesų raida dažniausiai yra netiesinė. Tiesės apskaičiavimas – ekonometrinio modeliavimo pradžia, bet ne pabaiga. Mažiausiųjų kvadratų metodu galima apskaičiuoti daug įvairių netiesinio pavidalo funkcijų, detalai vaizduojančių tų ar kitų ūkinių procesų kitimą. Prie tokių funkcijų galima priskirti (Martišius, 2003):

- § *Paprasta eksponentinė kreivė*, kuri užrašoma taip: $\tilde{y}_t = ae^{bt}$. Svarbi paprastos eksponentės savybė yra ta, kad kiekvieno momento didėjimo tempas (kai $b > 0$) yra pastovus. Eksponentė plačiai naudojama sudaryti ekonomikos ir ekologijos modelius.
- § *Laipsninė funkcija*. Laipsninės funkcijos lygtis yra tokia: $\tilde{y}_t = at^b$. Laipsninė funkcija gerai aproksimuoja visus tolydinius procesus (tiek pastoviai didėjančius, tiek pastoviai mažėjančius).
- § *Pirmojo tipo hiperbolė*. Ji užrašoma tokia lygtimi: $\tilde{y}_t = a + \frac{b}{t}$. Šia hiperbole tinkamai aprašomi didėjantys procesai esant prisisotinimui.
- § *Antrojo tipo hiperbolė*. Šio tipo hiperbolė užrašoma taip: $\tilde{y}_t = \frac{1}{a+bt}$. Kai $b > 0$, tai \tilde{y}_t konverguoja į nulį, jei neribotai didėja. Tuo atveju, kai $b < 0$, tai \tilde{y}_t neribotai didėja, jei tik t konverguoja į a/b . Tiesa, paskutinė situacija reta; ji mažai tikėtina.

§ *Trečiojo tipo hiperbolė.* Šio tipo hiperbolinė priklausomybė užrašoma tokia lygtimi:

$$\tilde{y}_t = \frac{t}{a+bt}. \text{ Kai } b \text{ reikšmė teigiama, dydis } \tilde{y}_t \text{ didėja ir asimptotiškai artėja prie dydžio } \frac{1}{b},$$

neribotai didėjant t . Kai reikšmė b neigiama, šio tipo hiperbolė yra nepastovi, kai $t = \frac{a}{b}$.

§ *S pavidalo kreivė.* S pavidalo kreivės lygtis tokia: $\tilde{y}_t = e^{\frac{b}{a+t}}$. Nagrinėjama kreivė turi S pavidalą, kai b reikšmės neigiamos, o jos absoliutinė reikšmė didesnė už a , t.y. $|b| > a$.

§ *Atvirkštinė logaritminė kreivė.* Ji užrašoma tokia lygtimi: $\tilde{y}_t = \frac{1}{a+b \ln t}$. Atvirkštinė

logaritminė kreivė ūkiniams procesams analizuoti naudojama retai.

Kai yra daug funkcijų, reikia nusakyti, kuri iš jų išsamiausiai rodo nagrinėjamo proceso kitimo tendenciją. Norint gauti atsakymą į šį klausimą, reikia apskaičiuoti vidutinę absoliutinę paklaidą, vidutinę procentinę paklaidą, vidutinį kvadratinį nuokrypį ir kvadratų sumą. Visi minėti rodikliai skaičiuojami pagal šias formules (Martišius, 2003):

1. Vidutinė absoliutinė procentinė paklaida MAPE:

$$MAPE = \frac{1}{n} \sum_{t=0}^{n-1} \frac{|y_t - \tilde{y}_t|}{y_t} * 100.$$

Vidutinių absoliutinių procentinių paklaidų reikšmių interpretacija yra tokia: a) 10% - didelis tikslumas, b) 10-20% - geras tikslumas, c) 20-50% - patenkinamas tikslumas, 50% - blogas tikslumas.

2. Vidutinė procentinė paklaida vaizduoja postūmį. Ji skaičiuojama taip:

$$MPE = \frac{1}{n} \sum_{t=0}^{n-1} \frac{(y_t - \tilde{y}_t)}{y_t} * 100.$$

Ji negali viršyti penkių procentų.

3. Vidutinis kvadratinis nuokrypis (vidutinė kvadratinė paklaida) MSE skaičiuojama taip:

$$MSE = \sqrt{\frac{\sum_{t=0}^{n-1} (y_t - \tilde{y}_t)^2}{n}}.$$

4. Kvadratų suma SSE lygi:

$$SSE = \sum_{t=0}^{n-1} (y_t - \tilde{y}_t)^2.$$

Tinkamiausia trendo funkcija pasižymi mažiausiomis šių keturių rodiklių reikšmėmis.

2. KB “FABIOLA” FINANSINĖS BŪKLĖS ANALIZĖ

2.1. KB “Fabiola” veikla

Kooperatinė bendrovė “Fabiola” įregistruota 2000 m. vasario 7 d. Šiaulių miesto valdyboje. Įmonė įsikūrusi Šiauliuose, Vairo g.3. 2001 m. rugpjūčio 29 d. įregistruotas KB “Fabiola” Vilniaus filialas. Jis įkurtas bendrovės lėšomis, savarankiškai vykdo jam pavestas prekybines funkcijas. Metų pabaigoje KB “Fabiola” ir KB “Fabiola” Vilniaus filialas ruošia konsoliduotą metinę finansinę atskaitomybę. 2004 metais buvo atidarytas prekybos skyrius Klaipėdoje.

Bendrovės pagrindinė veikla:

- 1) Naudotų daiktų mažmeninė prekyba parduotuvėse;
- 2) Atliekų ir laužo didmeninė prekyba;
- 3) Laikymas ir sandėliavimas;
- 4) Tekstilės, drabužių, avalynės ir odos dirbinių pardavimo agentų veikla;
- 5) Metalinių dirbinių, vandentiekio ir šildymo įrangos bei reikmenų didmeninė prekyba;
- 6) Kitas, niekur nepriskirtas finansinis tarpininkavimas;
- 7) Kita mažmeninė prekyba nespacializuotose parduotuvėse.

Kitai veiklai priskiriamos nuomos paslaugos, elektros energijos perpardavimas, nes likvidavus bankrutavusią įmonę UAB “Šiauliai QINGQI” ir žemos įtampos pastotės liko KB “Fabiola” nuomojamos patalpose, dėl šios priežasties įmonė pradėjo užsiimti elektros perpardavimo veikla.

2004 metais KB “Fabiola” Vilniaus filialas laimėjo Vilniaus VMI paskelbtą konkursą prekiauti konfiskuotomis prekėmis.

Įmonė superka ir perparduoda įvairaus asortimento prekes. Naudojantis interneto svetainėmis, kuriose skelbiama informacija apie potencialius pirkėjus, per Lietuvos įmones (tarpininkus visoje Lietuvoje), ieškoma pageidaujamų prekių ir jas suradus siūloma klientams. Rengiama nuolat atnaujinama interneto svetainė, kurioje nuolat skelbiami turimų prekių sąrašai, jų charakteristikos. Turimos prekės siūlomos įvairiais būdais: reklamuojamasi respublikinėje spaudoje, siunčiami pranešimai elektroniniu paštu, faksu, dalijamos skrajutės. Įmonė turi klientų visoje Lietuvoje, Baltarusijoje, Lenkijoje.

KB “Fabiola” taip pat užsiima debitorinių skolų išieškojimu. Aukcione nuperkamos realios debitorinės skolos, bendradarbiaujant su UAB “Žvilgsnis iš arčiau”, taip pat teismo keliu išieškomi įsiskolinimai.

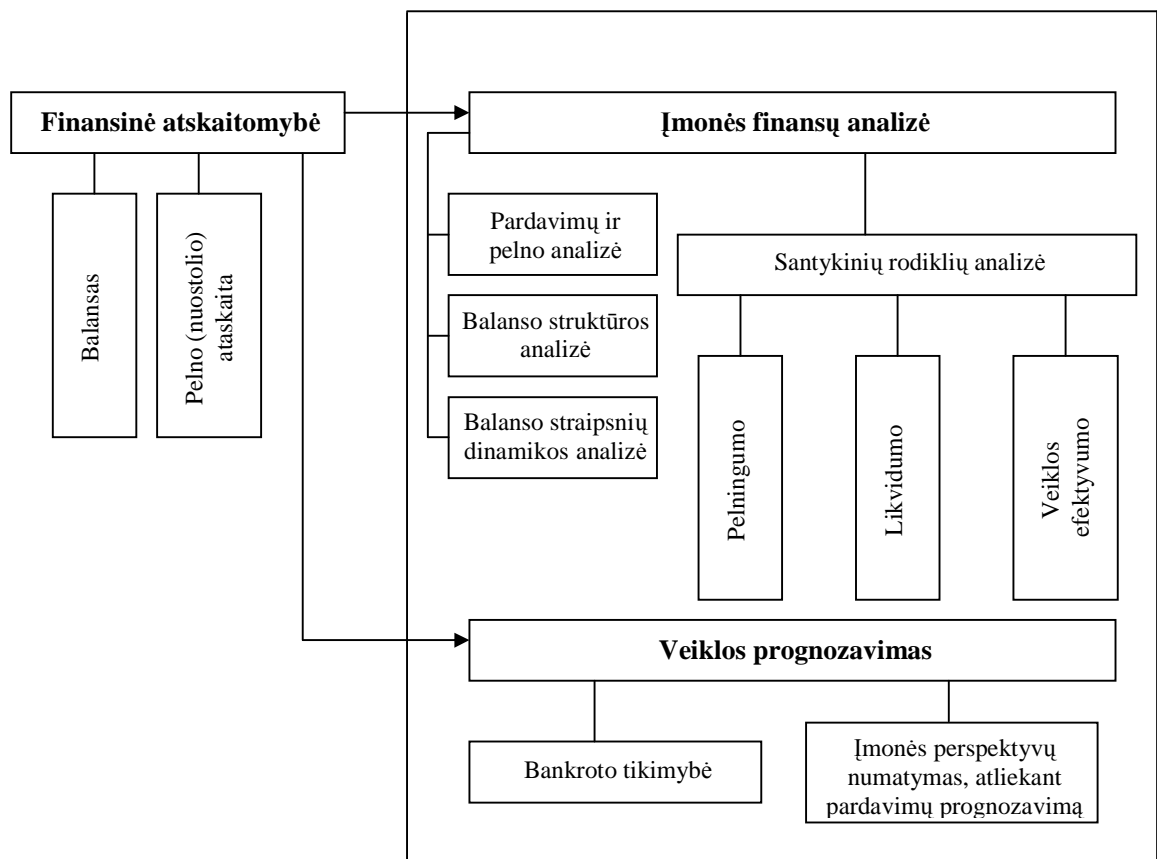
Analogiška veikla Šiaulių krašte užsiima UAB “Komisela”. Ši įmonė įkurta palyginti neseniai, ji kopijuoja KB “Fabiola” veiklą. Tačiau pastaroji įmonė patrauklesnė savo operatyvumu, plačiais ryčiais, be to, “Fabiolos” parduotuvėse galima derėtis dėl kainų, priimant abiem pusėms priimtina sprendimą. Nuolat vykdomos įvairios akcijos, išpardavimai.

Su nuolatiniais pirkėjais yra sudaromos prekių tiekimo sutartys. Sutartyse numatomi mokėjimo atidėjimai už parduotas prekes bei lankstūs mokėjimo grafikai. Perkant prekes ne nuolatiniam pirkėjams, reikalaujamas iki 30 procentų perkamų prekių vertės išankstinio apmokėjimo.

Įmonėje 2005 metų pabaigoje dirbo 16 darbuotojų, iš jų administracijoje 4, vadybininkų – 2, o darbininkų 10. 2002 metų pabaigoje įmonėje dirbo 13 darbuotojų, tačiau net 7 iš jų buvo vadybininkai, darbininkų buvo tik trys. Reikia pastebėti, kad 2003 metų pabaigoje darbuotojų skaičius išaugo dvigubai ir šis pokytis buvo nulemtas darbininkų skaičiaus padidėjimu – jų padaugėjo nuo 3 iki 17.

2.2. KB “Fabiola” finansinės būklės analizės schema

KB “Fabiola” finansinės būklės analizei atlikti buvo sudarytas kompleksinis įmonės finansinės veiklos įvertinimo modelis, kuris pateiktas 4 paveiksle.

4 pav. KB “Fabiola” finansinės būklės kompleksinio įvertinimo modelis

Šaltinis: sudaryta autorės.

Šiai analizei atlikti buvo atrinkti tie finansiniai rodikliai, kurie, autorės manymu, galėtų geriausiai apibūdinti KB “Fabiola” finansinę būklę bei kurių dinamika leistų įvertinti šios būklės

pokyčius. Įmonės pelningumui analizuoti pasirinkti bendrojo pelningumo, grynojo pelningumo, veiklos pelningumo, turto pelningumo, nuosavybės gražos, akcinio kapitalo pelningumo, nuosavo kapitalo pelningumo ir pastovaus kapitalo pelningumo rodikliai, likvidumo analizei pasirinkti ilgalaikio mokumo ir trumpalaikio mokumo rodikliai, o veiklos efektyvumo vertinimui bus naudojami turto apyvartumo, ilgalaikio turto apyvartumo, trumpalaikio turto apyvartumo, išlaidų lygio apyvartumo, atsargų apyvartumo, debitorinio įsiskolinimo apyvartumo, kreditorinio įsiskolinimo apyvartumo rodikliai.

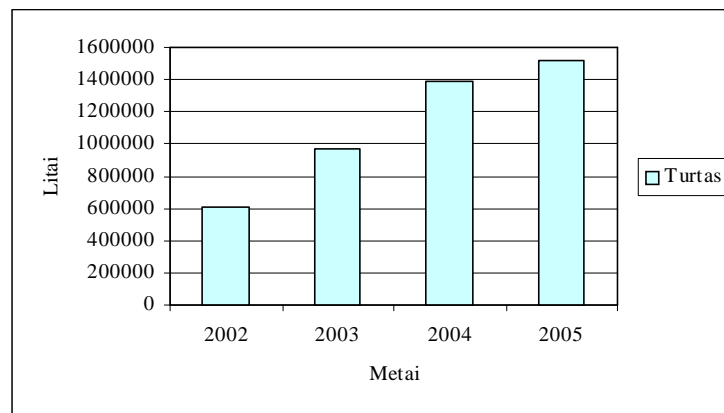
2.3. KB “Fabiola” finansinių ataskaitų straipsnių apimties dinamikos analizė

2.3.1. Turto dinamikos analizė

Analizuojant turto dinamiką naudota vienas iš paprasčiausių finansinės būklės pokyčių tyrimo būdas - horizontalioji analizė. Šios analizės rūšies paskirtis – įvertinti finansinių ataskaitų straipsnių kiekybinius pokyčius tiek kiekvienu analizuojamu ataskaitiniu laikotarpiu, tiek ir per visą 2002-2005 metų laikotarpį. Pokyčiai vertinami absoliučiais dydžiais (lity) ir procentais, nustatant nukrypimus nuo bazinių rodiklių.

KB “Fabiola” turto straipsnių absoliutūs pokyčiai parodyti 6 priede.

Prieš vertinant turto ir atskirų jo rūšių dinamiką, tikslinga aptarti absoliučius jų dydžius. 5 paveiksle parodytos viso turto apimtys 2002-2005 metais.

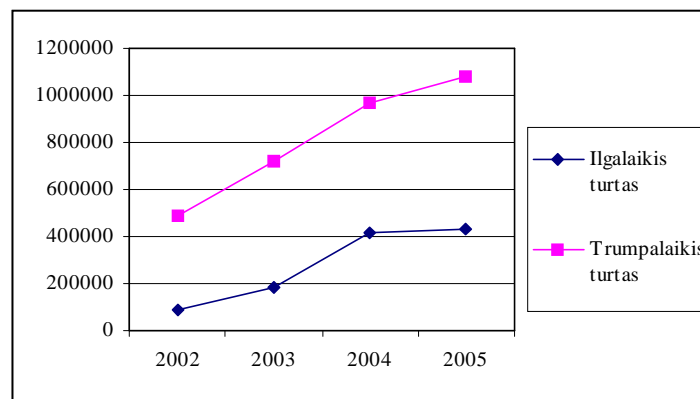
5 pav. KB “Fabiola” turto apimtys 2002 – 2005 metais

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis KB “Fabiola” finansinės atskaitomybės duomenimis.

Kaip matoma iš pateiktos diagramos, analizuojamu laikotarpiu įmonės turto pokyčiai buvo gana žymūs – 2002 metais jis buvo lygus beveik 604,82 tūkstančiams litų, tuo tarpu 2005 metais jo apimtis jau viršijo 1,5 milijono litų. Remiantis atlikta horizontaliąja analize, matome, kad didžiausias turto absoliutus pokytis buvo 2004 metais. Tais metais jis išaugo 420,62 tūkstančiais

litų. Tačiau didžiausias procentinis pokytis įvyko 2003 metais, kuomet jis sudarė net 59,72 procentus. Per visą 2002-2005 metų laikotarpį įmonės turtas padidėjo 908,94 tūkstančiais litų arba 150,28 procentų, t.y. išaugo 2,5 karto.

Kintant bendrai turto apimčiai, ilgalaikio ir trumpalaikio turto apimtys keitėsi netolygiai. 6 paveiksle parodytos abiejų rūšių turto dydis 2002-2005 metai. 2002 metais ilgalaikis turtas sudarė vos 85350 litų ir buvo beveik 6 kartus mažesnis už trumpalaikį turtą. Vėlesniais metais tiek ilgalaikio, tiek trumpalaikio turto apimtys kasmet augo, tačiau ilgalaikis turtas vis labiau artėjo prie trumpalaikio turto dydžio. Pavyzdžiui, 2003 metais ilgalaikis turtas už trumpalaikį buvo mažesnis 3.98 karto, 2004 metais, o 2004-2005 metais – apie 2.5 karto.

6 pav. KB “Fabiola” ilgalaikis ir trumpalaikis turtas 2002 – 2005 metais

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis KB “Fabiola” finansinės atskaitomybės duomenimis.

Palyginę ilgalaikio ir trumpalaikio turto apimčių dinamiką, pastebime, kad ilgalaikis turtas augo daug sparčiau nei trumpalaikis. Ilgalaikis turtas išaugo beveik 5 kartus, kai tuo tarpu trumpalaikis – tik šiek tiek daugiau nei dvigubai. Kadangi beveik visą ilgalaikį turtą sudarė materialusis turtas, tai būtent šio turto augimas ir lėmė viso ilgalaikio turto padidėjimą tokiu mastu. Labiausiai išaugo šios materialiojo turto rūšys: pastatai (193 procentais arba 122311 litais) ir transporto priemonės (256 procentais arba 34493 litais). Prie labiausiai išaugusių materialiojo turto rūšių taip pat priskiriama nebaigta statyba ir išankstiniai apmokėjimai. Jos procentinio padidėjimo įvertinti neįmanoma, nes baziniais 2002 metais šio straipsnio apimtis buvo lygi nuliui. Tačiau absoliutus jo padidėjimas buvo didžiausias ir sudarė 192354 litus.

Ilgalaikio materialiojo turto straipsnių kitimas atskirais ataskaitiniais metais gerokai skyrėsi. Didžiausias augimas buvo pastebimas 2004 metais, kada pastatų apimtis išaugo 3.5 karto arba 1433725 litais, kitas materialusis turtas – 1.6 karto arba 3613 litais, o nebaigta statyba ir išankstiniai apmokėjimai – beveik dvigubai arba 95418 litais. Tačiau tais metais iki nulio sumažėjo statiniai ir mašinos, 90 procentų sumažėjo kiti įrenginiai ir įrankiai. Galima sakyti, kad tais metais

įmonės materialiajame turte įvykę pokyčiai iš esmės ir nulėmė tokį viso 2002-2005 metų laikotarpio pokytį, nes sekančiais 2005 metais reikšmingai pasikeitė tik transporto priemonių apimtis, kuri padidėjo daugiau kaip 4 kartus.

Kaip jau buvo minėta, įmonės trumpalaikis turtas per 2002-2005 metų laikotarpį išaugo 120 procentų (t.y. 2.2 karto). Didžiausią įtaką šiam pokyčiui turėjo net 400 procentų išaugusios atsargos ir 69 procentais išaugę pinigai ir jų ekvivalentai. Tuo tarpu per vienerius metus gautinos sumos sumažėjo 73 procentais.

Analizuojant trumpalaikio turto straipsnių kitimą atskirais ataskaitiniais metais, galima pastebėti, kad kiekvienas iš jų pasižymėjo vis kitokia kitimo tendencija. Pavyzdžiui, atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys, per 2003 metus patyrusios didžiausią procentinį augimą (218.85 procentais arba 266 tūkst. litų), 2004 metais padidėjo jau tik 65.28 procentais, nors absoliutus pokytis nuo ankstesniųjų metų skyrėsi labai nedaug (253 tūkst. litų). 2005 metais šio trumpalaikio turto straipsnio apimtis jau sumažėjo 4.96 procentais. Reikia pastebėti, kad toks šio straipsnio didėjimas 2003-2004 metais vertintinas kaip neigiamas reiškinys, nes, kaip jau buvo minėta anksčiau, atsargų lygio augimas rodo, kad įmonė išaldo lėšas, taip sumažindama savo mokumą ir padidindama atsiskaitymo sunkumų grėsmę.

Pirkėjų įsiskolinimas atskirais metais tai didėdavo, tai mažėdavo, tačiau šie pokyčiai buvo nežymūs. Tokie pat nežymūs buvo ir pardavimų svyravimai, todėl galima sakyti, kad įmonės skolininkų atsiskaitymas nei gerėjo, nei blogėjo. Pinigų ir jų ekvivalentų apimtis, 2003 metais padidėjusi 11 procentais arba 13 tūkst. litų, 2004 metais sumažėjo perpus. Tačiau 2005 metais šio straipsnio apimtis pasižymėjo labai dideliu augimu – ji išaugo net tris kartus. Tokios dinamikos priežastis nustatyti nėra paprasta, nes pinigų mažėjimas gali būti susijęs su atsargų didėjimu ar įsiskolinimų mažėjimu, ką galima pastebėti 2004 metais. 2005 metų pinigų kiekio didėjimą būtų galima paaiškinti sumažėjusiu atsargų lygiu.

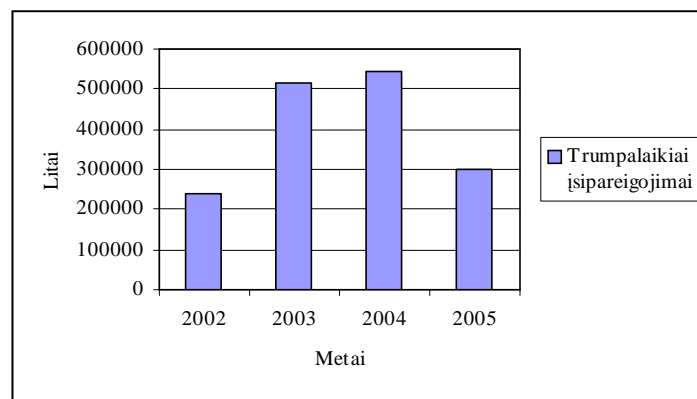
2.3.2. Savininkų nuosavybės ir įsipareigojimų dinamikos analizė

Savininkų nuosavybė ir įsipareigojimų straipsnių apimties pokyčiai litais ir procentais parodyti 8 ir 9 prieduose. Visų įmonės pasyvų apimtis nuo 2002 iki 2005 metų išaugo 2.5 karto. Kadangi jie kito taip pat, kaip ir viso turto apimtis, čia jų dinamika aptariama nebus. Maždaug tiek pat (kaip ir savininkų nuosavybės ir įsipareigojimų bendra apimtis) per visą laikotarpį išaugo kapitalas ir rezervai. Vis dėlto negalima teigti, kad būtent šio straipsnio apimties augimas nulėmė visų pasyvų augimą, nes kapitalas ir rezervai nesudaro nei pusės įmonės pasyvų. Labai didelę įtaką turėjo ilgalaikių įsipareigojimų atsiradimas, kurių procentinio padidėjimo įvertinti neįmanoma, nes 2002 metais jų tiesiog nebuvo. Tačiau reikia pastebėti, kad jų absoliutus padidėjimas sudarė 483176 litus

ir buvo beveik lygus kapitalo ir rezervų absoliučiam padidėjimui (447959 litų). Tuo tarpu trumpalaikiai įsipareigojimai per visą laikotarpį išaugo tik ketvirtadaliu. Tačiau toks nedidelis augimas buvo sąlygotas paskutiniu ataskaitiniu laikotarpiu įvykusi sumažėjimu beveik perpus.

Kapitalo ir rezervų padidėjimą nuo 2002 iki 2005 metų daugiau nei 2.5 karto labiausiai įtakojo rezervų padidėjimas 2.3 karto ir spartus nepaskirstyto pelno apimties augimas. Rezervai padidėjo 263632 litais, o nepaskirstytas pelnas – 184327 litais. Įvertinti nepaskirstyto pelno procentinį pokytį neįmanoma, nes baziniais 2002-aisiais metais šio straipsnio apimtis buvo lygi nuliui. Jis atsirado tik 2004 metais ir per 2005 metus išaugo daugiau nei tris kartus. Tuo tarpu rezervai augo pakankamai lėtai. Per 2003 metus jie padidėjo 58 procentais (arba 119642 litais), per 2004 metus nekito, o per 2005 metus vėl padidėjo 44 procentais (arba 143988 litais). O dar viena kapitalo ir rezervų dalis – kapitalas visais analizuojamais laikotarpiais buvo toks pat ir sudarė 75 tūkstančius litų.

Kaip jau buvo minėta, ilgalaikiai įsipareigojimai atsirado tik 2004 metais. Visus juos sudarė finansinės skolos, kurios per 2005 metus išaugo 25.10 procentų arba 96947 litų.

7 pav. Trumpalaikių įsiskolinimų dinamika 2002-2005 metais

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis KB "Fabiola" finansinės atskaitomybės duomenimis.

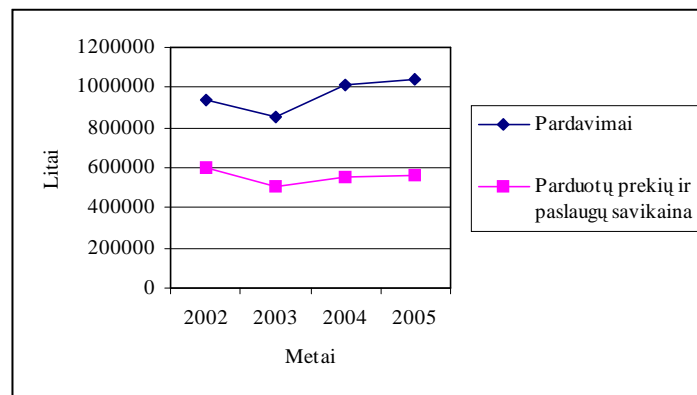
Trumpalaikių įsiskolinimų dinamika parodyta 7 paveiksle. Jų apimtis per 2003 metus padidėjo net 2.16 karto arba 277922 litais. Šis augimas įvyko praktiškai vien prekybos skolų sąskaita, kurios per šį ataskaitinį laikotarpį išaugo 170 procentų arba 276431 litais. Taip pat didėjo ir avansu gautos sumos pagal pasirašytas sutartis bei kitos mokėtinos sumos, tačiau jų absoliutus padidėjimas nebuvo toks reikšmingas bendram trumpalaikių įsiskolinimų dydžiui. Vienintelis šių įsiskolinimų straipsnis, kurio apimtis sumažėjo, buvo mokesčiai, atlyginimai ir socialinis draudimas. Jie sumažėjo beveik perpus ir šis mažėjimas buvo nulemtas tik mokesčių mažėjimo. 2004 metais šis mokesčių, atlyginimų ir socialinio draudimo straipsnis buvo vienintelis, kuris patyrė reikšmingesnių pokyčių. Mažėjo abi jo dalys – tiek mokesčiai, tiek atlyginimai ir socialinis draudimas. Mokesčiai tapo neigiami, o atlyginimai ir socialinis draudimas sumažėjo 40 procentų.

Per 2005 metus trumpalaikiai įsipareigojimai sumažėjo 45 procentais (arba 243511 litais). Tais metais mažėjo dviejų jų straipsnių apimtys. Prekybos skolos sumažėjo 33, avansu gautos sumos pagal pasirašytas sutartis – 38 procentais. Tuo tarpu mokesčiai, atlyginimai ir socialinis draudimas padidėjo, nors ir išliko neigiami. O kitos mokėtinos sumos, nors ir padidėjo, tačiau šis padidėjimas nebuvo žymus. Taigi apibendrinant galima pasakyti, kad labiausiai trumpalaikių įsipareigojimų apimtį veikia prekybos skolų dydis, nes tai pats didžiausias pagal dydį straipsnis. Tuo tarpu kitos trumpalaikių įsipareigojimų dalys nepasižymėjo vienoda kitimo tendencija ir įvertinti kiekvienos iš jų įtaką trumpalaikių įsipareigojimų dydžiui sudėtinga.

2.3.3. Pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių apimties dinamikos analizė

Pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių apimties dinamika parodyta 10 ir 11 prieduose. Įmonės pardavimai nuo 2002 iki 2005 metų pasikeitė nesmarkiai – padidėjo 11 procentų. Be to, jų dinamika nepasižymėjo nuolatinio didėjimo tendencija, nes, pavyzdžiui, 2003 metais pardavimai netgi sumažėjo beveik 9 procentais arba 80245 litais. Tik per 2004 metus įmonei pavyko žymiau padidinti pardavimus, kuomet jie padidėjo 17.87 procentais arba 153020 litais. O 2005 metais jų augimas vėl sustojo. Tokių pardavimų kitimą reikėtų vertinti kaip nepalankų, nes jis rodo prastą naujų klientų paiešką ar marketingo strategiją.

Pardavimų ir parduotų prekių ar paslaugų savikainos kitimas parodytas 8 paveiksle.

8 pav. KB “Fabiola” pardavimai ir parduotų prekių ar paslaugų savikaina 2002-2005 metais
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis KB “Fabiola” finansinės atskaitomybės duomenimis.

Kaip matome iš paveikslo, šių dviejų straipsnių apimtys pasižymėjo ta pačia kitimo tendencija. 2003 metais pardavimams mažėjant, mažėjo ir savikaina, tik didesniu tempu. Todėl tais metais bendrasis pelnas išaugo. 2004 ir 2005 metais pardavimams didėjant, savikaina didėja lėčiau, o tai ir vėl leido padidinti bendrąjį pelną. Todėl per visą 2002-2005 metų laikotarpį bendrasis pelnas išaugo

net 45 procentais arba 149771 litais. Todėl net ir gana nedidelis pardavimų lygio augimas leido įmonei pasiekti gerų rezultatų.

Įmonės veiklos sąnaudos visais ataskaitiniais laikotarpiais buvo gana didelės, be to, 2003 metais, kai pardavimai sumažėjo, jos išaugo daugiau negu dvigubai. Tai ir nulėmė tų metų veiklos nuostolį, kurį įmonė gavo dar ir 2004 metais. Tik 2005 metais, veiklos sąnaudoms sumažėjus 35.37 procentų, o pardavimams išaugus, įmonė vėl gavo veiklos pelną.

KB “Fabiola” gana intensyviai vykdo finansinę ir investicinę veiklą, kurios rezultatai atskirais ataskaitiniais laikotarpiais gerokai skiriasi. Pavyzdžiui, 2003 metais iš šios veiklos gautas pelnas buvo net 7 kartus didesnis nei 2002 metais, tuo tarpu 2005 metais įmonė gavo daugiau nei dvigubai didesnę nuostolį nei 2004 metais, kuris sudarė net 19878 litus. Pajamas iš finansinės ir investicinės veiklos sudaro gautos baudos ir delspinigiai, nupirkti debitoriniai įsiskolinimai, o sąnaudas – sumokėtos baudos ir delspinigiai, palūkanų sąnaudos ir kt.

Visus analizuojamus metus įmonė baigė pelningai, be to, 3 iš 4 metų pelno dydis buvo gana panašus, kas rodo stabilius verslo rezultatus. Vieninteliai metai, kuomet ataskaitinių metų pelnas prieš apmokestinimą buvo daugiau nei dvigubai mažesnis už likusių metų pelną, buvo 2004 metai. To priežastis – tais metais buvo gautas tiek veiklos nuostolis, tiek ir finansinės ir investicinės veiklos nuostolis, ko nepasitaikė kitais analizuojamais laikotarpiais.

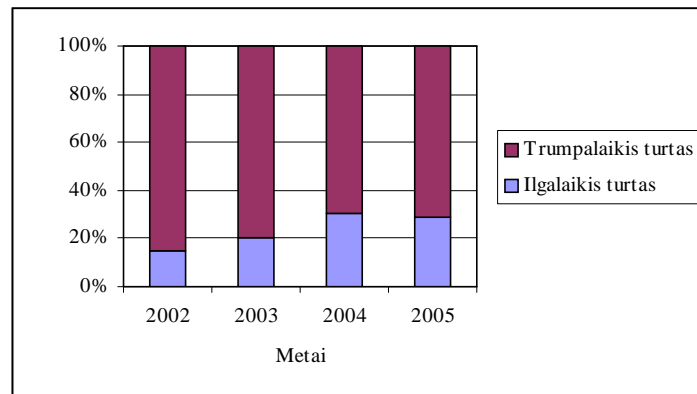
Apibendrinant galima pasakyti, kad galutinio rezultato – ataskaitinių metų pelno prieš apmokestinimą ar grynojo pelno – dydį labiau lemia ne pardavimų dydis, o veiklos sąnaudos bei finansinės ir investicinės veiklos rezultatas. Pastarojo svarbą nulemia įmonės veiklos specifika.

2.4. KB “Fabiola” finansinių ataskaitų straipsnių struktūros ir jos pokyčių analizė

2.4.1. Turto struktūros analizė

KB “Fabiola” ilgalaikio ir trumpalaikio turto dalys visame turte patyrė nemažus pokyčius (žr. 12 ir 15 priedus bei 9 paveikslą). 2002 metais trumpalaikis turtas sudarė daugiau nei 80 procentų, o ilgalaikis – vos 14 procentų. 2003 ir 2004 metais ilgalaikio turto dalis didėjo, o trumpalaikio turto dalis mažėjo. 2004 metais ilgalaikis turtas jau sudarė 30.19 procentų. Reikia pastebėti, kad 2002-2003 metais visame turte apie 5-6 procentus sudarė sukauptos (gautinos) pajamos, o 2004-2005 metais ši dalis tapo lygi nuliui. Turto struktūra per 2005 metus pasikeitė nežymiai – ilgalaikis turtas išliko lygus maždaug 30 procentų, o trumpalaikis turtas – apie 70 procentų. Taigi per visą 2002-2005 metų laikotarpį ilgalaikio turto dalis išaugo 14.59, o trumpalaikis turtas sumažėjo 9.50 procentiniais punktais. Tai nulėmė spartesnis ilgalaikio turto apimties augimas, nors per analizuojamą laikotarpį smarkiai išaugo abiejų rūšių turto apimčių augimas.

Analizuojant ilgalaikio ir trumpalaikio turto struktūrą, pastebime nemažų pokyčių. Kalbant apie ilgalaikį turtą, reikia pažymėti, kad beveik visą jį – apie 95-100 procentų - sudaro materialus ilgalaikis turtas. Tik 2004-2005 metais atsiranda nematerialusis turtas, tačiau jo sudaroma dalis lygi vos 1 procentui. Vieninteliais 2003 metais įmonė turėjo ilgalaikio finansinio turto ir jis sudarė 5.5 procentų.

9 pav. KB “Fabiola” turto struktūra 2002-2005 metais

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis KB “Fabiola” finansinės atskaitomybės duomenimis.

Nors materialiojo turto dalis ilgalaikiame turte buvo stabili, jo paties struktūra pasižymėjo nepastovumu. Pavyzdžiui, pastatai, 2002 metais sudarė net 74.12 procentų, 2003 metais jau buvo lygūs vos 32.74 procentams, nors absoliuti jų apimtis pasikeitė gana nežymiai. Tokius struktūros pokyčius nulėmė 2003 metais atsiradę nebaigta statyba ir išankstiniai apmokėjimai. 2002 metais šios ilgalaikio materialiojo turto rūšies apimtis buvo lygi nuliui, o 2003 metais jau sudarė apie 97 tūkstančius litų ir iš esmės pakeitė materialiojo turto struktūrą, pakildama į pirmąją vietą pagal užimamą dalį (56.41 procentų). Ir nors 2004 metais jos absoliutus dydis padidėjo maždaug dvigubai, tačiau procentinė dalis sumažėjo, nes daugiau negu trigubai išaugo pastatų apimtis. Transporto priemonių dalis mažėjo iki 2004 metų vis mažėjo (nuo 15.79 iki 2.88 procentų), nors jų absoliuti apimtis buvo gana stabili. Tačiau 2005 metais jų dalis išaugo net 8.23 procentiniais punktais. Šį pokytį nulėmė daugiau nei 4 kartus išaugusi absoliuti transporto priemonių apimtis. Kitų įrenginių ir įrankių bei kito materialiojo turto dalys ilgalaikiame materialiajame turte visais laikotarpiais buvo labai nedidelės, be to, kasmet dar labiau mažėjo.

Trumpalaikio turto struktūra 2002-2005 metais patyrė dar didesnių pokyčių. Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys, 2002 metais sudariusios apie 25 procentus, 2003 metais jau sudarė 53.55 procentus, o 2004 metais pasiekė net 66.10 procentus. Tai rodo rimtas atsargų valdymo problemas įmonės, nes išaldomos didelės pinigų sumos, taip apsunkinant įmonės atsiskaitymus, nes atsargos laikomos nelikvidžiu turtu.

Per vienerius metus gautinių sumų dalis trumpalaikiame turte analizuojamu laikotarpiu kasmet vis mažėjo, todėl būtų galima teigti, kad gerėja skolininkų atsiskaitymas su įmone. Vis dėlto reikėtų pastebėti, kad absoliučiu dydžiu ši dalis trumpalaikio turto rūšis išliko praktiškai nepakitusi visu 2002-2005 metų laikotarpiu. Todėl daryti išvados apie skolininkų atsiskaitymo gerėjimą negalima. Savaime suprantama, net ir nekintantis trumpalaikių debitorinių įsiskolinimų dydis galėtų liudyti apie gerėjantį atsiskaitymą, jeigu smarkiai išaugtų pardavimai. Tačiau KB "Fabiola" pardavimai išaugo palyginti nežymiai, be to, tuo pačiu nežymiai augo ir pirkėjų įsiskolinimas.

Pinigų ir pinigų ekvivalentų dalis 2003-2004 metų laikotarpiu mažėjo, nors absoliuti jų apimtis 2003 metais buvo išaugusi. Per 2004 metus tiek jų procentinė dalis, tiek ir absoliutus dydis sumažėjo gana smarkiai. Tačiau toks jų lygis išsilaikė vos metus, nes jau 2005 metais jie trumpalaikiame turte sudarė 18.93 ir, lyginant su 2004 metais, padidėjo 11.95 procentiniais punktais. Reikia pažymėti, kad jų absoliuti apimtis 2005 metais pasiekė lygį, beveik dvigubai didesnę nei 2002 metais ir trigubai didesnę nei 2004 metais. Tokių pinigų ir jų ekvivalentų apimties ir dalies trumpalaikiame turte svyravimą sunku vertinti vienareikšmiškai. Iš vienos pusės, įmonei nenaudinga laikyti didelių pinigų atsargų, geriau juos kažkaip investuoti ir iš jų uždirbti papildomas pajamas. Tačiau, kita vertus, pernelyg sumažinti pinigų kiekį taip pat pavojinga, nes gali kilti atsiskaitymo sunkumų.

Taigi apibendrinant galima pasakyti, kad tiek įmonės turto, tiek atskirų jo rūšių struktūra 2002-2005 metais nepasižymėjo stabilumu. Žymiai išaugo ilgalaikio turto dalis, o jos augimą labiausiai sąlygojo kelių materialiojo turto rūšių – pastatų, transporto priemonių bei nebaigtos statybos ir išankstinių apmokėjimų – apimčių augimas. Trumpalaikio turto dalis bendrame turte mažėjo, nors absoliuti jo apimtis augo. Jo struktūra patyrė nemažų pokyčių – atsargų ir nebaigtų vykdyti sutarčių dalies didėjimą ir per vienerius metus gautinių sumų dalies mažėjimą. Tačiau iš esmės pastarosios dalies mažėjimą nulėmė tik pirmosios trumpalaikio turto rūšies absoliutaus dydžio augimas.

2.4.2. Savininkų nuosavybės ir įsipareigojimų struktūros analizė

Įmonės savininkų nuosavybės ir įsipareigojimų struktūros pokyčiai taip pat buvo žymūs (žr. 13 ir 16 priedus). 2002-2003 metais juos sudarė 3 stambios dalys – kapitalas ir rezervai, trumpalaikiai įsipareigojimai bei sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos. Ilgalaikių įsipareigojimų įmonė tuo metu neturėjo. 2002 metais kapitalas ir rezervai sudarė 46.58, trumpalaikiai įsipareigojimai – 39.33, o sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos – 14.08 procentus. 2003 metais kapitalas ir rezervai sumažėjo 5.03, sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos – 9.03 procentiniais punktais, o trumpalaikiai įsipareigojimai išaugo 14.06 procentiniais punktais. 2004 ir 2005 metais nuosavybės ir įsipareigojimų struktūroje įvyko esminiai pokyčiai, nes

atsirado ilgalaikiai įsipareigojimai, o sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos sumažėjo iki nulio. Tuo pačiu gana smarkiai – maždaug 9 procentiniais punktais - sumažėjo kapitalo ir rezervų struktūrinė dalis, apie 14 procentinių punktų sumažėjo trumpalaikių įsipareigojimų dalis, nors abiejų absoliučios apimtys išaugo. Tuo tarpu naujai atsiradę ilgalaikiai įsipareigojimai sudarė beveik trečdalį nuosavybės ir įsipareigojimų. 2005 metais jų dalis išliko beveik tokia pat, tuo tarpu kapitalo ir rezervų dalis išaugo 15.32 procentiniais punktais, o trumpalaikiai įsipareigojimai gana smarkiai – net 19.38 procentiniais punktais – sumažėjo. Tai liudija apie geresnį įmonės atsiskaitymą su skolininkais, nes sumažėjo ne tik jų procentinė dalis, bet ir absoliutus dydis.

Norint atlikti gilesnę trumpalaikių įsiskolinimų mažėjimo priežasčių analizę, būtina panagrinėti jų struktūros pokyčius. Didžiausią jų dalį sudaro prekybos skolos, tačiau tiek jų absoliutus dydis (163-439 tūkstančiai litų), tiek ir dalis trumpalaikiuose įsiskolinimuose (69-85 procentai) gana smarkiai svyravo. Antra pagal dydį dalis buvo avansu gautos sumos pagal pasirašytas sutartis, jos sudarė 6-7 procentus. Mokesčiai, atlyginimai ir socialinis draudimas 2002 metais sudarė gana žymią dalį – 16.72 procentus, tačiau 2003 metais sumažėjo iki 3.93 procentų. 2004 ir 2005 metais jie tapo neigiami, todėl skaičiuoti jų dalį trumpalaikiuose įsiskolinimuose nebėra prasmės. Apibendrinant gautus rezultatus, galima pasakyti, kad įmonės pastaruoju metu sugebėjo sėkmingai sumažinti trumpalaikius įsiskolinimus, kurie 2003 metais buvo išaugę iki grėsmingo lygio – net 53.4 procentų visos nuosavybės ir įsipareigojimų, t.y. viršijo net savininkų nuosavybės dalį. Tokia situacija pavojinga tuo, kad iškyla labai rimta įmonės mokumo problema. Taigi galima sakyti, kad pastaruoju metu įmonei pavyko išėiti iš šios situacijos, nes 2005 metais trumpalaikiai įsiskolinimai besudarė vos 19.88 procentus.

2.4.3. Pelno (nuostolių) ataskaitos struktūros analizė

Pardavimų struktūra ir jos pokyčiai 2002-2005 metais parodyti 14 ir 17 prieduose. Parduotų prekių ir paslaugų savikaina 2002 metais sudarė 64.46 procentus pardavimų ir nuo to laiko kasmet vis mažėjo, kol 2005 metais jau sudarė tik 53.62 procentus. Toks savikainos lygis yra pakankamai žemas ir nulemia aukštą bendrojo pelno lygį. Iš vieno pardavimų lito 2005 metais įmonė gaudavo net 46 centus pelno. Tačiau įmonė pasižymi labai didelėmis veiklos sąnaudomis, kurios, pavyzdžiui, 2003-2004 metais sudarė 44-45 procentus. Tai reiškia, kad vienam pardavimų litui tais metais tekdavo 44-45 centai veiklos sąnaudų. Tai ir nulėmė, kad tais metais įmonė gavo veiklos nuostolį. Tik sumažinusi veiklos sąnaudas 2005 metais įmonė ėmė gauti veiklos pelną, kuris sudarė 17.63 procentus.

2002-2003 metais įmonė pasižymėjo labai gerais finansinės ir investicinės veiklos rezultatais. Tais metais šios veiklos pelningumas sudarė net 97 procentus. Tik tai 2003 metais leido įmonei gauti pelną, kuris buvo lygus 17 centų kiekvienam pardavimų litui. Tuo tarpu 2004 metais pelną leido gauti labai didelės kitos veiklos grynosios pajamos, kurios tais metais buvo lygios 77.5 tūkstančiams litų. Taigi visais keturiais analizuojamais ataskaitiniais laikotarpiais įmonė gavo pelną. Grynas pelnas tik 2004 metais buvo mažesnis nei 10 procentų nuo pardavimų. Tuo tarpu 2005 metais jis sudarė net 17.72 procentų. Panašaus dydžio pelną įmonė gavo ir 2002-2003 metais.

Apibendrinant galima pasakyti, kad įmonė sugeba gauti nemažą bendrąjį pelną, nes pardavimų savikaina yra nedidelė. Tačiau veiklos sąnaudos yra didelės, todėl veiklos pelnas yra gerokai mažesnis nei bendrasis pelnas, o 2003-2004 metais jis netgi neigiamas (t.y. gaunamas veiklos nuostolis). Tačiau įmonės specifika yra tokia, kad ji gauna labai dideles kitos veiklos bei finansinės ir investicinės veiklos pajamas. Todėl visais analizuojamais metais įmonė veikė pelningai, nors 2004 metais pelnas buvo gerokai mažesnis nei kitais metais.

2..5. Santykinių rodiklių analizė

2.5.1. Pelningumo rodiklių analizė

2.5.1.1. Pardavimų pelningumo analizė

Pardavimų pelningumas domina visus rinkos dalyvius, nes parodo įmonės ūkinės veiklos ir pardavimo proceso pelningumą. Įmonės pelningumo analizei panaudoti trys pagrindiniai santykiniai rodikliai: bendrasis pelningumas, grynas pelningumas ir veiklos pelningumas. Jų skaičiavimo rezultatai pateikti 2 lentelėje, o rodiklių dinamika – 3 lentelėje.

2 lentelė

KB „Fabiola“ bendrojo pelningumo rodikliai

Rodiklis	Saugi riba	Skaičiavimo metodika	2002	2003	2004	2005
Bendrasis pelningumas	0.1-0.2	$BP = \frac{\text{Bendrasis pelnas}}{\text{Pardavimų pajamos}}$	0.36	0.41	0.45	0.46
Grynas pelningumas	0.1-0.25	$GP = \frac{\text{Grynas pelnas}}{\text{Pardavimų pajamos}}$	0.16	0.15	0.05	0.18
Veiklos pelningumas	Daugiau negu 0.5	$VP = \frac{\text{Veiklos pelnas}}{\text{Pardavimų pajamos}}$	0.16	-0.03	-0.01	0.18

Šaltinis: sudaryta autorės.

Bendrasis pelningumas rodo įmonės sugebėjimą gauti pelną iš pagrindinės veiklos t.y. kokia dalis bendrojo pelno tenka vienai daliai pardavimo ir paslaugų pajamų.

Per nagrinėjamą laikotarpį bendrojo pelningumo koeficientas buvo gana aukštas ir kito pakankamai tolygiai. 2002 metais KB „Fabiola“ iš vieno pardavimų lito uždirbo 36 centus pelno. Vėlesniais metais šis rodiklis vis augo, kol 2005 metais ėmė siekti net 46 centus. Didžiausias bendrojo pelningumo augimas užfiksuotas 2003 metais, kuomet jis sudarė 5 centus, mažiausias – 2005 metais, kai tesudarė vos 1 centą. Tai, kad įmonė sugeba išlaikyti tokį stabiliai aukštą bendrojo pelningumo lygį, liudija apie gerus jos pagrindinės veiklos rezultatus.

3 lentelė

KB „Fabiola“ bendrojo pelningumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2003 metus	Per 2004 metus	Per 2005 metus	2001-2005 metais
Bendras pelningumas	0.05	0.04	0.01	0.10
Grynasis pelningumas	-0.01	-0.09	0.12	0.02
Veiklos pelningumas	-0.19	0.03	0.18	0.02

Šaltinis: sudaryta autorės.

Grynasis pelningumas parodo tikrąjį pardavimo pelningumą įvertinus visas pajamas ir išlaidas t.y. kokia grynojo pelno suma tenka vienam pardavimų litui. Kuo didesnė šio rodiklio reikšmė, tuo įmonė pelningesnė. Analizuojant „Fabiolos“ grynąjį pelningumą, matome, kad 2002-2005 metais įmonė dirbo pelningai, tačiau grynojo pelningumo rodiklis atskirais ataskaitiniais laikotarpiais nebuvo stabilus. Pavyzdžiui, 2004 metais šis rodiklis siekė tik 0.05, kas rodė, kad tais metais iš vieno pardavimų lito įmonė sugebėjo uždirbti tik 5 centus grynojo pelno. Tuo tarpu kitais laikotarpiais grynojo pelningumo rodiklis buvo pakankamai nemažas, jis sudarė 15-18 centų. Didžiausias grynojo pelningumo sumažėjimas buvo 2004 metais, tais metais jis sumažėjo 9 centais. Tačiau sekančiais 2005 metais šis rodiklis išaugo 12 centų ir pasiekė aukščiausią per visus 4 metus lygį – 18 centų iš vieno pardavimų lito. Todėl galima daryti prielaidą, kad 2004 metų rodiklio dydis rodė tik laikinus sunkumus, su kuriais įmonei pavyko sėkmingai susitvarkyti.

Veiklos pelningumo rodiklis svyravo daug labiau nei kiti pardavimų pelningumo rodikliai. Net dviem iš keturių analizuojamų metų – 2003 ir 2004 metais - jis buvo neigiamas. Tuo tarpu 2002 ir 2005 metais jo dydis buvo gana didelis – atitinkamai 0.16 ir 0.18. Kaip jau buvo minėta ankstesniuose skyriuose, įmonė pasižymi didelėmis veiklos sąnaudomis. 2003-2004 metais jų dydis pasiekė net 44-45 procentus pardavimų dydžio. Be to, 2003 metais pardavimai sumažėjo, o veiklos sąnaudos išaugo daugiau negu dvigubai. Tai ir nulėmė, kad tais metais įmonė gavo veiklos nuostolį. Tik sumažinus veiklos sąnaudas, o bendrajam pelnui išaugus, 2005 metais įmonė ėmė gauti veiklos pelną. Vis dėlto, analizuojant veiklos pelningumo rodiklius, reikia atsižvelgti ir į „Fabiolos“ veiklos specifiką. Įmonė intensyviai vykdo prie pagrindinės veiklos nepriskiriamą veiklą, todėl bendrojo ir veiklos pelningumo rodikliai įmonės rezultatų gerai neatspindi, nes jie neįvertina visų įmonės pajamų. Tuo tarpu veiklos sąnaudos apima ne vien su pagrindine veikla susijusias sąnaudas. Todėl

ir įmanoma tokia situacija, kokia buvo 2003 metais. Tais metais veiklos pelningumas buvo pats mažiausias, jis rodė, kad vienam pardavimų litui teko 3 centai veiklos nuostoliai. Tuo tarpu grynas pelningumas buvo lygus 0.15 ir rodė, kad galutinis įmonės veiklos rezultatas buvo gana aukštas. O, pavyzdžiui, 2004 metais, veiklos pelningumui jau ėmus kilti, grynas pelningumas labai smarkiai sumažėjo. Vis dėlto, svarbiausias rodiklis įmonei yra grynas pelningumas kiti pelningumo rodikliai taip pat signalizuoja apie tam tikrus jos veiklos aspektus.

2.5.1.2. Turto pelningumo rodikliai

Turto pelningumas parodo įmonės ilgalaikio ir trumpalaikio turto naudojimo efektyvumą, vadovų sugebėjimą jį valdyti ir kontroliuoti. Manoma, kad pagal turto pelningumą galima įvertinti įmonės ūkinę, gamybinę ir investicinę veiklą.

4 lentelė

KB „Fabiola“ santykiniai turto pelningumo rodikliai

Rodiklis	Saugi riba	Skaičiavimo metodika	2002	2003	2004	2005
Turto pelningumas	0.1-0.2	$TP = \frac{\text{Grynas pelnas}}{\text{Turtas}}$	0.25	0.13	0.04	0.12
Nuosavybės grąža	Daugiau negu 0.15	$NG = \frac{\text{Grynas pelnas}}{\text{Savininkų nuosavybė}}$	0.54	0.31	0.12	0.25

Šaltinis: sudaryta autorės.

Turto pelningumas (žr. 4 lentelę) parodo, kiek litų grynojo pelno tenka vienam turto litui. Didesnė rodiklio reikšmė rodo, kad efektyviau naudojamas turtas. Kaip matyti iš lentelės, turto pelningumas buvo didžiausias 2002 metais, kada vienam turto litui teko 25 centai grynojo pelno. 2003 ir 2004 metais turto pelningumas mažėjo, 2004 metais jis tesiekė vos 4 centus. 2005 metais turto pelningumas vėl padidėjo, tačiau net nepasiekė 2003 metų lygio. Per visą laikotarpį nuo 2002 iki 2005 metų turto pelningumas sumažėjo 13 centų (žr. 5 lentelę).

5 lentelė

KB „Fabiola“ santykinų turto panaudojimo efektyvumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2003 metus	Per 2004 metus	Per 2005 metus	2002-2005 metais
Turto pelningumas	-0.12	-0.09	0.08	-0.13
Nuosavybės grąža	-0.23	-0.19	0.13	-0.29

Šaltinis: sudaryta autorės.

Nuosavybės grąžos rodiklis rodo, kiek grynojo pelno tenka vienam savininkų nuosavybės litui. Šio rodiklio didžiausia reikšmė taip pat buvo 2002 metais, kuomet ji sudarė 54 centus vienam

nuosavybės litui. Tačiau per 2003 metus šis rodiklis patyrė gana staigų – net 23 centais – sumažėjimą. Nuosavybės graža mažėjo ir 2004 metais, pokytis sudarė 19 centų. Tik 2005 metais ji vėl išaugo. Tą nulėmė daugiau nei trigubai išaugęs grynasis pelnas, kai savininkų nuosavybė išaugo mažiau nei dvigubai.

Turto pelningumo analizė atliekama turto pelningumo formulę išskaidžius į veiksnius, darančius įtaką turto pelningumui. Norint apskaičiuoti veiksnių, darančius įtaką turto pelningumui, reikia turto pelningumo formulės skaitiklį ir vardiklį padauginti iš pardavimo pajamų:

$$\begin{aligned} \text{Turto pelningumas} &= \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Turtas}} \times \frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Pardavimo pajamos}} = \\ &= \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Pardavimo pajamos}} \times \frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Turtas}} = \text{Grynasis pardavimo pelningumas} \times \text{Turto apyvartumas} \end{aligned}$$

Taip išskaidžius turto pelningumo formulę, gaunami nauji veiksniai:

§ grynasis pardavimo pelningumas,

§ turto apyvartumas.

Šie veiksniai daro įtaką turto pelningumo rodikliui. Kaip matyti iš formulės, didėjant pardavimo pelningumui, turto pelningumas didėja. Greitėjant turto apyvartumui, gerėja įmonės finansinė būklė, tai pat didėja turto pelningumas. ir atvirkščiai, jeigu grynasis pardavimo pelningumas mažėja, o turto apyvartumas lėtėja, turto pelningumo rodiklis mažėja.

6 lentelė

KB „Fabiola“ turto pelningumas 2002-2005 metais

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2002	2003	2004	2005
Grynasis pelningumas	$GP = \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Pardavimų pajamos}}$	0.16	0.15	0.05	0.18
Turto apyvartumas	$TA = \frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Turtas}}$	1.55	0.89	0.73	0.69
Turto pelningumas	$GP*TA$	0.25	0.13	0.04	0.12

Šaltinis: sudaryta autorės.

Kaip matyti iš 6 lentelės, 2003-2004 metų laikotarpiu turto pelningumas mažėjo. 2004 metais jis pasiekė žemiausią lygį. Kaip matyti iš gryojo pelningumo ir turto apyvartumo rodiklių, turto pelningumo kitimui įtakos turėjo abiejų rodiklių kitimas, tačiau didesnę įtaką darė grynasis pelningumas, nes, pavyzdžiui, 2005 metais tik jis vienas nulėmė turto pelningumo padidėjimą.

2.5.1.3. Kapitalo pelningumo analizė

Įmonės finansinės veiklos efektyvumą objektyviai parodo kapitalo pelningumo rodikliai. Dažniausiai skaičiuojami akcinio, nuosavo ir pastovaus kapitalo pelningumo rodikliai. Akcinio kapitalo pelningumas parodo, kiek įmonė gavo grynojo pelno kiekvienam akcininkų investicijų litui. Nuosavo kapitalo pelningumas parodo nuosavo kapitalo sukurtą pelną ir tam tikru mastu įmonės vadovybės darbo efektyvumą naudojant investuotą kapitalą. Pastovaus kapitalo pelningumas parodo įmonės funkcionavimo ir potencialios plėtros lygį ir kaip vadovai sugeba panaudoti nuosavą kapitalą ir ilgalaikius išsipareigojimus. KB „Fabiola“ kapitalo pelningumo rodikliai ir jų pokyčiai pateikti 7 ir 8 lentelėse.

7 lentelė

KB „Fabiola“ kapitalo pelningumo rodikliai 2002-2005 metais

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2002	2003	2004	2005
Akcinio kapitalo pelningumas	$AKP = \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Akcinis kapitalas}}$	2.04	1.67	0.73	2.46
Nuosavo kapitalo pelningumas	$NKP = \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Nuosavas kapitalas}}$	0.54	0.31	0.12	0.25
Pastovaus kapitalo pelningumas	$PKP = \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Nuosavas kapitalas} + \text{Ilgalaikiai išsipareigojimai}}$	0.54	0.31	0.06	0.15

Šaltinis: sudaryta autorės.

KB „Fabiola“ pasižymi labai aukštu akcinio kapitalo pelningumo lygiu. Tik 2004 metais šis rodiklis buvo mažesnis už 1, tuo tarpu 2002 ir 2005 metais jis netgi viršijo 2. Tai reiškia, kad tais metais kiekvienas akcininkų investuotas litas uždirbo daugiau nei 2 litus pelno. Per visą analizuojamą laikotarpį šis rodiklis padidėjo 0.42. Labiausiai jis sumažėjo per 2004 metus (95 centais), o labiausiai išaugo per 2005 metus (1.73 litų).

8 lentelė

KB „Fabiola“ santykinų kapitalo pelningumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2003 metus	Per 2004 metus	Per 2005 metus	2002-2005 metais
Akcinio kapitalo pelningumas	-0.37	-0.95	1.73	0.42
Nuosavo kapitalo pelningumas	-0.23	-0.19	0.13	-0.29
Pastovaus kapitalo pelningumas	-0.23	-0.25	0.09	-0.39

Šaltinis: sudaryta autorės.

Nuosavo kapitalo pelningumas 2002 metais sudarė 0.54, t.y. KB „Fabiola“ vienam nuosavo kapitalo litui uždirbo 54 centus pelno. Kaip akcinis kapitalo pelningumas, taip ir nuosavo kapitalo pelningumas žemiausią lygį pasiekė 2004 metais. Tais metais jis sudarė 0.12 ir lyginant su ankstesniais metais sumažėjo 0.19. Tačiau skirtingai nuo akcinio kapitalo, nuosavo kapitalo pelningumas didžiausią sumažėjimą patyrė ne 2004, o 2003 metais. Nuosavo kapitalo pelningumo mažėjimas rodo įmonėje investuoto kapitalo panaudojimo efektyvumo mažėjimą. Pas visą 2002-2005 metų laikotarpį jis sumažėjo 0.39, nors paskutiniaisiais 2005 metais jis jau ėmė po truputį didėti.

Pastovaus kapitalo pelningumas per nagrinėjamą laikotarpį pasižymėjo ta pačia kitimo tendencija, kaip ir ankstesnieji du rodikliai. Aukščiausia rodiklio reikšmė buvo 2002 metais, ji sudarė 0.54. Žemiausią lygį – 6 centus, tenkančius 1 pastovaus kapitalo litui – jis pasiekė 2004 metais, o 2005 metais jau ėmė didėti. Per visą nagrinėjamą laikotarpį jis sumažėjo 0,39. Mažėjantis pastovaus kapitalo pelningumas rodo, kad įmonėje mažėja įmonės nuosavo kapitalo ir ilgalaikių skolų panaudojimo efektyvumas.

Gilesnei kapitalo pelningumo kitimo priežasčių analizei, nustatant pagrindinius jį įtakančius veiksnius, gali būti naudojama tokia formulė:

$$\text{Nuosavo kapitalo pelningumas} = \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Pardavimai}} = \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Pardavimai}} \times \frac{\text{Pardavimai}}{\text{Turtas}} \times \frac{\text{Turtas}}{\text{Nuosavas kapitalas}}$$

Taigi nuosavo kapitalo pelningumui įtaką daro trys veiksniai:

- § grynasis pardavimo pelningumas,
- § turto apyvartumas,
- § kapitalo struktūra.

Apskaičiuosime KB „Fabiola“ nuosavo kapitalo pelningumą pagal viršuje pateiktą formulę (žr. 9 lentelę).

9 lentelė

KB „Fabiola“ nuosavo kapitalo pelningumas 2002 -2005 metais

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2002	2003	2004	2005
Grynasis pelningumas	$GP = \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Pardavimų pajamos}}$	0.16	0.15	0.05	0.18
Turto apyvartumas	$TA = \frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Turtas}}$	1.55	0.89	0.73	0.69
Kapitalo struktūra	$KS = \frac{\text{Turtas}}{\text{Nuosavas kapitalas}}$	2.15	2.41	3.04	2.07
Nuosavo kapitalo pelningumas	$GP*TA*KS$	0.54	0.31	0.12	0.25

Šaltinis: sudaryta autorės.

Akcininkams nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis yra labai svarbus, nes parodo, ar investuotas kapitalas atsiperka, ar į tokią įmonę neverta investuoti. Atlikta nuosavo kapitalo pelningumo analizė, nustatant pagrindinius jį įtakančius santykinius rodiklius. Kaip matyti iš 9 lentelės, nuosavo kapitalo pelningumas 2002 ir 2003 metais mažėjo, o 2005 metais vėl ėmė didėti.

Nuosavo kapitalo pelningumo mažėjimui įtakos turėjo mažėjantys grynasis pardavimo pelningumas ir turto apyvartumas, nes jų kitimo kryptis sutapo su nuosavo kapitalo pelningumo kitimu. Tuo tarpu turto struktūra kito priešinga kryptimi. Tai reiškia, kad šis rodiklis kaip tik stabdė nuosavo kapitalo pelningumo mažėjimą. Kaip jau buvo minėta, grynasis pelningumas ir turto apyvartumas įtakojo nuosavo kapitalo pelningumą. 2003 ir 2004 metais, kuomet pastarasis rodiklis mažėjo, tokiam jo kitimui įtaką darė abu rodikliai. O 2005 metų nuosavo kapitalo pelningumo padidėjimas jau buvo nulemtas vien tik grynojo pelningumo rodiklio padidėjimo.

Taigi, apibendrinant pelningumo rodiklius, galima teigti, kad KB „Fabiola“ 2002-2005 metų laikotarpiu dirbo pelningai. Remiantis pardavimų pelningumo rodikliais (bendrasis, veiklos ir grynasis pelningumas) bei akcinio kapitalo pelningumo rodikliu, geriausi rezultatai buvo pasiekti 2005 metais. Tuo tarpu turto pelningumo, nuosavybės gražos, nuosavo kapitalo pelningumo bei pastovaus kapitalo pelningumo rodikliai geriausi buvo 2002 metais. Tačiau praktiškai visi rodikliai rodo, kad 2004 metai įmonei buvo patys nesėkmingiausi. Vis dėlto galima pastebėti, kad 2005 metais įmonė sugebėjo sėkmingai pagerinti veiklos rezultatus ir pelningumo rodikliai vėl ėmė augti.

2.5.2. Mokumo rodiklių analizė

2.5.2.1. Trumpalaikio mokumo rodikliai

Trumpalaikio mokumo rodikliai parodo įmonės trumpalaikį mokumą, t.y. ar įmonė pajėgi vykdyti trumpalaikius įsipareigojimus. Trumpalaikio mokumo koeficientas dar vadinamas likvidumo koeficientu. Bendrojo likvidumo koeficientas parodo, kiek kartų trumpalaikis turtas didesnis už trumpalaikius įsipareigojimus, t.y. padeda prognozuoti įmonės mokumo būklę artimiausiu metu. Vakarų šalių praktika rodo, jog norint išlaikyti finansinę pusiausvyrą, laiku įvykdyti įsipareigojimus, reikia, kad trumpalaikis turtas būtų 2 kartus didesnis už įsipareigojimus. Egzistuoja šio rodiklio saugumo slenkstis, kurio nereikėtų peržengti, jis negali būti mažesnis 1,2.

Iš 10 lentelės matyti, kad 2002 metais KB „Fabiola“ vienam trumpalaikių įsipareigojimų litui teko 2.05 lito trumpalaikio turto. 2002 metais bendrojo likvidumo koeficientas pradėjo mažėti ir sumažėjo 65 centais. Tais metais šis įmonės rodiklis krito žemiau tos ribos, kuri laikoma reikalinga finansinio stabilumo užtikrinimui, ir jau beveik priartėjo prie saugumo slenksčio. Tačiau 2004 metais bendrojo likvidumo koeficientas vėl ėmė didėti, nors 2 ir neviršijo. Aukščiausią lygį šis

rodiklis pasiekė 2005 metais. Jis sudarė 3.59 ir, lyginant su 2004 metais, padidėjo daugiau nei dvigubai. Jis rodė, kad tais metais vienam trumpalaikių įsipareigojimų litui teko beveik keturi litai trumpalaikio turto. Lyginant su pradiniais 2002 metais, šis rodiklis padidėjo 1.54 lito (žr. 11 lentelę). Sprendžiant pagal bendrojo likvidumo koeficiento dydį, 2005 metais įmonės nemokumo tikimybė buvo pakankamai maža.

10 lentelė

KB „Fabiola“ likvidumo santykiniai rodikliai

Rodiklis	Skaiciavimo metodika	2002	2003	2004	2005
Bendrojo likvidumo koeficientas	$BLK = \frac{\text{Trumpalaikis turtas}}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}}$	2.05	1.40	1.78	3.59
Skubaus padengimo koeficientas	$SPK = \frac{\text{Trumpalaikis turtas} - \text{atsargos}}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}}$	1.54	0.77	0.62	1.57
Grynasis apyvartinis kapitalas	$GAK = \text{Trump. turtas} - \text{trump. įsipareigojimai}$	250836	207183	423604	778469

Šaltinis: sudaryta autorės.

Skubaus padengimo koeficientas parodo įmonės trumpalaikių įsipareigojimų padengimą greitai likviduojamu trumpalaikiu turtu. Šio rodiklio koeficientas neturėtų būti mažesnis kaip 1. Matome, kad net dviem iš analizuojamų metų įmonė nebuvo pasiekusi tokio rodiklio dydžio. Blogiausia situacija buvo 2004 metais, kuomet įmonė vieno trumpalaikių įsiskolinimų lito padengimui likvidaus trumpalaikio turto turėjo tik už 62 centus. 2002 ir 2005 metais šiuo požiūriu įmonė buvo beveik vienodoje situacijoje – kiekvienam trumpalaikių įsiskolinimų litui padengti ji turėjo likvidaus trumpalaikio turto už 1.54-1.57 lito. Per visą nagrinėjamą laikotarpį skubaus padengimo koeficientas padidėjo 0.03, tačiau per 2003 metus jis sumažėjo net 0.78.

11 lentelė

Santykinių likvidumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2003 metus	Per 2004 metus	Per 2005 metus	2002-2005 metais
Bendrojo likvidumo koeficientas	-0.65	0.38	1.81	1.54
Skubaus padengimo koeficientas	-0.78	-0.15	0.95	0.03
Grynasis apyvartinis kapitalas	-43653	216421	354865	527633

Šaltinis: sudaryta autorės.

Grynasis apyvartinis kapitalas teigiamai veikia įmonės finansinę būklę, nes nuo jo dydžio priklauso kiti finansiniai rodikliai. Šis rodiklis rodo, koku dydžiu trumpalaikis turtas viršija trumpalaikius įsipareigojimus. Šis rodiklis visą analizuojamą laikotarpį buvo teigiamas, t.y. trumpalaikis turtas viršijo trumpalaikius įsipareigojimus, be to, šis skirtumas nei vienais metais

nebuvo mažesnis už 200 tūkstančių litų. Analizuojant apyvartinio kapitalo dinamiką, matome, kad kaip ir kitų likvidumo rodiklių, grynas apyvartinis kapitalas didžiausias buvo 2005 metais. Per 2003 metus apyvartinis kapitalas sumažėjo 43653 litais, bet išliko teigiamas. Per visą analizuojamą 2000-2003 metų laikotarpį rodiklis išaugo 527633 litais ir pasiekė beveik 800 tūkstančių litų reikšmę. Tai rodo, kad įmonės trumpalaikių įsipareigojimų nevykdymo tikimybė yra maža.

2.5.2.2. Ilgalaikio mokumo rodikliai

Įmonės sugebėjimą atsiskaityti už ilgalaikius įsipareigojimus numatytais terminais parodo ilgalaikio mokumo rodikliai, kurie Vakaruose dar vadinami finansinio svėro, finansinio stabilumo, rizikos vertinimo rodikliais. Ilgalaikio mokumo rodikliai skaičiuojami norint parodyti įmonės finansavimo šaltinius ir skolų vaidmenį finansavimui, galimybes greičiau apmokėti skolas, prognozuoti finansinį stabilumą ir veiklos tęstinumą.

KB "Fabiola" ilgalaikio mokumo rodikliai parodyti 12 lentelėje. Skolos koeficientas parodo viso įmonės turto dalį, kuri įsigyta iš svetimų lėšų, t.y. skolinto kapitalo. Kuo šis rodiklis mažesnis, tuo geresnė įmonės finansinė būklė. Tik 2002 metais jie sudarė mažiau nei pusę turto t.y. 39 procentai turto buvo įsigyta iš skolintų lėšų. Didžiausia šio rodiklio reikšmė buvo 2004 metais, kuomet jis sudarė 0.67 ir reiškė, kad du trečdaliai turto buvo įsigyta iš skolintų lėšų. Per visą 2002-2005 metų laikotarpį šis rodiklis pasikeitė 0.13 (žr. 13 lentelę), nors ir kiekvienų atskirų metų svyravimai buvo maždaug tokio pat dydžio. Nors šis rodiklis įmonėje gana didelis, jį vertinti vienareikšmiškai blogai nėra teisinga, nes skolinimasis užtikrina įmonės plėtrą.

12 lentelė

KB „Fabiola“ ilgalaikio mokumo rodikliai

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2002	2003	2004	2005
Bendrasis skolos koeficientas	$BSK = \frac{\text{Visi įsipareigojimai}}{\text{Turtas}}$	0.39	0.53	0.67	0.52
Ilgalaikių skolų koeficientas	$ISK = \frac{\text{Ilgalaikiai įsipareigojimai}}{\text{Turtas}}$	0	0	0.28	0.32
Ilgalaikių skolų apdraustumo koeficientas	$ISAK = \frac{\text{Ilgalaikis turtas}}{\text{Ilgalaikiai įsipareigojimai}}$	-	-	1.08	0.90
Finansinis svėras	$FS = \frac{\text{Ilgalaikiai įsipareigojimai}}{\text{Nuosavas kapitalas}}$	0	0	0.85	0.66
Pastovaus mokumo koeficientas	$PMK = \frac{\text{Nuosavas kapitalas}}{\text{Skolint as kapitalas}}$	1.18	0.78	0.49	0.93
Finansinės priklausomybės koeficientas	$FPK = \frac{\text{Turtas}}{\text{Nuosavas kapitalas}}$	2.15	2.41	3.04	2.07

Šaltinis: sudaryta autorės.

Tiriant bendrąjį skolos rodiklį reikia įvertinti jo susidarymo priežastis, apsvarstyti galimybę gražinti skolą. Tuo tikslu reikia sužinoti kokią dalį įsipareigojimų struktūroje sudaro ilgalaikiai ir trumpalaikiai įsipareigojimai. Todėl reikia apskaičiuoti ilgalaikių skolų koeficientą. Šis koeficientas rodo, kokią dalį įmonės turto sudaro ilgalaikės skolos. Ilgalaikių skolų koeficientas per nagrinėjamą laikotarpį turėjo tendenciją didėti. 2002-2003 metais įmonė ilgalaikių skolų neturėjo, 2004 metais jie jau siekė 28 procentus viso įmonės turto, o 2005 metais dar išaugo ir pasiekė 32 procentus.

Ilgalaikių skolų apdraustumo koeficientas parodo, kiek kartų ilgalaikio turto vertė viršija ilgalaikius įsiskolinimus. 2002 ir 2003 metais, kaip jau buvo minėta, įmonė ilgalaikių įsiskolinimų neturėjo. 2004 metais jis tik truputį viršijo vienetą (1.08), o 2005 metais nebesiekė nei šio dydžio (0.9). Kadangi laikoma, kad ilgalaikiai įsipareigojimai turi būti naudojama tik ilgalaikio turto įsigijimui, tai mažesnis už 1 rodiklis reiškia, kad 2005 metais įmonė ilgalaikius įsiskolinimus naudojo ir trumpalaikio turto finansavimui.

Finansinis svertas parodo įmonės riziką. Kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnė yra rizika. 2002-2003 metais finansinis svertas buvo lygus nuliui. 2004 metais jis padidėjo iki 0.85, tai reiškia, kad įmonės nuosavo kapitalo užtektų padengti ilgalaikiams įsiskolinimams. Tačiau tam, kad įmonės rizika būtų nedidelė, ilgalaikiai įsipareigojimai neturi viršyti pusės nuosavo kapitalo. 2005 metais finansinis svertas sumažėjo iki 0.66. Vis dėlto reikia pastebėti, kad paskutiniaisiais dviem metais finansinis svertas yra didesnis nei 0.50, o tai rodo, kad įmonė pasižymi finansine rizika.

Pastovaus mokumo koeficientas nustato, kiek nuosavas kapitalas didesnis už skolintą. Šiuo rodikliu galima spręsti apie įmonei gresiantį pavojų. Įmonei bankrotas negrės, jei koeficientas bus lygus 2 ar didesnis. Kaip matyti iš 12 lentelės, KB „Fabiola“ pastovaus mokumo koeficientas yra gana žemas, nagrinėjamu laikotarpiu jis kito labai netolygiai. 2002 metais jis siekė 1.18, ir buvo aukščiausias per visą nagrinėjamą laikotarpį. Nuo 2003 metų jis pradėjo mažėti, kol 2004 metais sumažėjo net iki 0.49, kas reiškia, kad tais metais nuosavas kapitalas buvo dvigubai mažesnis už skolintą. 2005 metais šis rodiklis jau padidėjo iki 0,90, tačiau jis vis tiek nepasiekė mažiausios galimos reikšmės.

13 lentelė

KB „Fabiola“ ilgalaikio mokumo rodiklių dinamika 2002-2005 metais

Rodiklis	Per 2003 metus	Per 2004 metus	Per 2005 metus	2002-2005 metais
Bendrasis skolos koeficientas	0.14	0.14	-0.15	0.13
Ilgalaikių skolų koeficientas	0.00	0.28	0.04	0.32
Ilgalaikių skolų apdraustumo koeficientas	-	-	-0.18	-
Finansinis svertas	0.00	0.85	-0.18	0.66
Pastovaus mokumo koeficientas	-0.40	-0.29	0.44	-0.24
Finansinės priklausomybės koeficientas	0.26	0.63	-0.97	-0.08

Šaltinis: sudaryta autorės.

Finansinės priklausomybės koeficientas parodo, kokia turto dalis tenka 1 litui nuosavų lėšų. Jei koeficientas lygus 1, tai įmonės turtas suformuotas iš nuosavo kapitalo. Tačiau tokia situacija realiame gyvenime praktiškai neįmanoma. Kaip matyti iš 12 lentelės, visu nagrinėjamu laikotarpiu KB „Fabiola“ finansinės priklausomybės koeficientas buvo didesnis nei 2. 2004 metais jis pasiekė didžiausią reikšmę ir buvo lygus 3.04. Jis rodė, kad vienam litui nuosavų lėšų teko turto už 3 litus. Geriausia situacija buvo 2005 metais, kai vienam nuosavo kapitalo litui teko turto už 2.07 litų.

Apibendrinant visus mokumo rodiklius, galima pasakyti, kad trumpalaikio mokumo rodikliai ir ilgalaikio mokumo rodikliai rodo šiek tiek kitokią situaciją, nors abiem atvejais matoma, kad 2004 metais įmonei buvo patys prasčiausi mokumo prasme. Tuo tarpu 2005 metų rodikliai rodo, kad tais metais situacija ėmė gerėti. Sprendžiant pagal visus trumpalaikio mokumo rodiklius, įmonės mokumas yra užtikrintas gana gerai. Tuo tarpu ilgalaikis mokumas kelia problemų. 2003-2005 metais daugiau nei pusė įmonės turto buvo finansuojama skolintu kapitalu. Be to, ilgalaikiai įsipareigojimai naudojami ne tik ilgalaikio turto įsigijimui, bet ir trumpalaikiam turtui.

2.5.3. Veiklos efektyvumo rodikliai

2.5.3.1. Turto panaudojimo efektyvumo (apyvartumo) rodikliai

Efektyvumas suprantamas kaip racionalus lėšų gamybos procese cirkuliavimas, duodantis teigiamą gamybos rezultata, greitą gamybos proceso ciklą, kurio metu ne tik sukuriamas pelnas, bet ir pinigų srautas, reikalingas gamybos proceso tęstinumui palaikyti. Veiklos efektyvumo rodiklius galima suskirstyti į tris rodiklių grupes: išlaidų lygio, trumpalaikio turto apyvartumo, ilgalaikio turto apyvartumo.

Išlaidų lygio rodikliai parodo įmonės tam tikros veiklos (gamybinės, pardavimo, paslaugų) išlaidų lygį arba kiek tam tikrų sąnaudų tenka vienam pardavimo litui.

KB „Fabiola“ išlaidų apyvartumo rodiklių analizė ir jų dinamika pavaizduotos 14 ir 15 lentelėse.

14 lentelė

KB „Fabiola“ išlaidų lygio apyvartumo analizė

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2002	2003	2004	2005
Parduotų prekių savikaina pardavimų litui rodiklis %	$PPS = \frac{\text{Parduotų prekių savikaina}}{\text{Pardavimai}}$	64.46	58.80	54.67	53.62
Veiklos sąnaudų vienam pardavimų litui rodiklis %	$VS = \frac{\text{Veiklos sąnaudos}}{\text{Pardavimai}}$	19.46	44.34	45.87	28.75

Šaltinis: sudaryta autorės.

Parduotų prekių savikaina pardavimų litui rodiklis parodo įmonės ūkininkavimo efektyvumą, valdymo tarnybų poveikį išlaidoms, sugebėjimą kontroliuoti jų formavimą.

Parduotų prekių savikaina, tenkanti vienam pardavimų litui, 2002 metais siekė 64.46. Ši reikšmė yra gana maža ir rodo, kad įmonė iš pardavimų gauna didelį bendrąjį pelną. Pavojinga laikoma 90 procentų riba, nes peržengus ją gali iškilti problemų su išlaidų apmokėjimu. Taigi „Fabiolos“ rodiklis 2002 metais buvo gerokai mažesnis už šią ribą. O vėlesniais metais jis dar labiau mažėjo. Didžiausią šuolį šis rodiklis patyrė per 2003 metus, kai sumažėjo 5.66 proc. punktu. Vėliau šis procesas lėtėjo. Per visą 2002-2005 metų laikotarpį parduotų prekių savikaina, tenkanti vienam pardavimų litui, sumažėjo 10.84 procentiniais punktais ir pasiekė 53.62 procentus. Vadinasi, 2005 metais iš kiekvieno pardavimų lito įmonė sugebėjo uždirbti beveik 50 centų bendrojo pelno.

Veiklos sąnaudos vienam pardavimų litui apibūdina įmonės tam tikros veiklos išlaidų lygį, kuris tenka vienam pardavimų litui. Rodiklio kitimo ribos 10-15 proc.

15 lentelė

KB „Fabiola“ išlaidų lygio apyvartumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2003 metus	Per 2004 metus	Per 2005 metus	2002-2005 metais
Parduotų prekių savikaina pardavimų litui rodiklis	-5.66	-4.12	-1.05	-10.84
Veiklos sąnaudų vienam pardavimų litui rodiklis	24.88	1.53	-17.11	9.29

Šaltinis: sudaryta autorės.

Kaip matome, 2002 metais šis rodiklis buvo lygus 19.46 procentams ir jau viršijo leidžiamas kitimo ribas. Galima sakyti, kad įmonė jau tuomet turėjo per didelių veiklos sąnaudų problemą. O 2003-2004 metais šis rodiklis išaugo daugiau negu dvigubai ir pasiekė grėsmingą 44-46 procentų lygį. Per 2005 metus, lyginant su 2004 metais, veiklos sąnaudų lygis sumažėjo 17.11 procentinių punktu, tačiau dar vis tiek nepasiekė pradinio 2002 metų lygio. Kaip jau buvo minėta ankstesniuose skyriuose, įmonės veiklos sąnaudų dalies dydis yra sąlygotas ir jos veiklos specifikos. KB „Fabiola“ gana intensyviai vykdo prie pagrindinės veiklos nepriskiriamą veiklą, taigi pardavimai neatspindi visų pajamų. Tuo tarpu prie veiklos sąnaudų priskaičiuojamos visos su įmonės veikla ir valdymu susijusios išlaidos. Todėl skaičiuojant veiklos sąnaudų ir pardavimų santykį gaunamas labai didelė rodiklio reikšmė, reiškianti labai blogą įmonės situaciją, nors iš tiesų ji tokia nėra.

Turto apyvartumas daro didelę įtaką įmonės finansinei būklei. Šis rodiklis gali būti skaičiuojamas kartais ir dienomis. Turto apyvartumas kartais parodo, kiek kartų per metus turtas perėjo visus apytakos etapus. Turto apyvartumas dienomis parodo, kiek dienų turtas išbūna atitinkamame lėšų apytakos etape.

Turto apyvartumas dažniausiai skaičiuojamas kartais, jis parodo kaip efektyviai įmonė naudoja turimą pardavimo procesui garantuoti, t.y. kiek vienas turto litas sukuria pajamų.

16 lentelė

KB „Fabiola“ viso turto apyvartumo rodikliai (kartais)

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2002	2003	2004	2005
Viso turto apyvartumas (kartais)	$TA = \frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Visas turtas}}$	1.55	0.89	0.73	0.69
Apyvartinio kapitalo apyvartumas (kartais)	$AKA = \frac{\text{Pardavimai}}{\text{Apyvartinis kapitalas}}$	3.73	4.13	2.38	1.34

Šaltinis: sudaryta autorės.

Kaip matyti iš 16 lentelės, KB „Fabiola“ viso turto apyvartumas tik 2002 metais viršijo vieneta, t.y. įmonė efektyviai naudojo savo turimą turtą pardavimo pajamoms garantuoti. Tuo tarpu 2003 metais šis rodiklis jau krito beveik dvigubai ir pasiekė 0.89 karto lygį, kas rodo, kad įmonės pardavimo pajamos yra per mažos pagal turimo turto dydį. 2004 ir 2005 metais turto apyvartumas ir toliau mažėjo, kol analizuojamo laikotarpio pabaigoje pasiekė tik 0.69 karto lygį. Vis dėlto, kaip ir ankstesniuose atveju, negalima vienareikšmiškai vertinti šio dydžio, nes įmonės pardavimai neatspindi visų jos pajamų. Taip pat prasminga apskaičiuoti ir dar vieną – apyvartinio kapitalo apyvartumo – rodiklį.

Apyvartinio kapitalo apyvartumas rodo, kiek apyvartų padaro apyvartinis kapitalas per ataskaitinį laikotarpį. Kaip matyti iš 16 lentelės, per 2002 metus apyvartinis kapitalas padarė 3.73 apyvartas. 2003 metais šis rodiklis padidėjo 0.40 (žr. 17 lentelę) ir pasiekė 4.13. Nuo 2004 metais apyvartinio kapitalo apyvartumas sumažėjo 1.75, o 2005 metais – 1.05. Tai nulėmė, kad per visą 2002-2005 metų laikotarpį šis rodiklis sumažėjo 2.39 ir nukrito iki 1.34 kartų. Tai turėtų kelti rūpestį KB „Fabiola“ vadovams, nes įmonėje nepakankamai efektyviai išnaudojamas apyvartinis kapitalas.

17 lentelė

KB „Fabiola“ viso turto apyvartumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2003 metus	Per 2004 metus	Per 2005 metus	2002-2005 metais
Viso turto apyvartumas (kartais)	-0.66	-0.16	-0.04	-0.86
Apyvartinio kapitalo apyvartumas (kartais)	0.40	-1.75	-1.05	-2.39

Šaltinis: sudaryta autorės.

Kaip matyti iš 17 lentelės, per visą nagrinėjamą laikotarpį turto apyvartumo rodikliai turėjo tendenciją mažėti, sumažėjimas siekė 0.86. Apyvartinio kapitalo apyvartumas per nagrinėjamą laikotarpį tai pat sumažėjo 2.39.

Trumpalaikio turto apyvartumas parodo šio turto panaudojimo efektyvumą uždirbant iš pardavimo, t.y. kiek pajamų tenka kiekvienam trumpalaikio turto litui.

18 lentelė

KB „Fabiola“ trumpalaikio turto apyvartumo rodikliai

Rodikliai	Skaičiavimo metodika	2002	2003	2004	2005
Trumpalaikio turto apyvartumas kartais	$TTA = \frac{Pardavimai}{Trumpalaikis\ turtas}$	1.92	1.18	1.04	0.96
Trumpalaikio turto apyvartumas dienomis	$TTA = \frac{Trumpalaikis\ turtas}{Pardavimai} \times 365d.$	190.50	308.23	350.11	378.66

Šaltinis: sudaryta autorės.

Kaip matyti iš 18 lentelės, trumpalaikio turto apyvartumas kartais 2002 metais siekė 1.92, t.y. tiek pajamų teko kiekvienam trumpalaikio turto litui. Tai buvo didžiausia rodiklio reikšmė per visą analizuojamą laikotarpį. 2003 metais jis sumažėjo iki 1.18, 2004 metais – iki 1.04, o 2005 metais – iki 0.96. Pagal šias reikšmes galima spręsti, kad trumpalaikis turtas pakankamai intensyviai cirkuliavo tik 2002 metais, tuo tarpu likusiais metais trumpalaikis turtas padarydavo vos vieną apyvartą per metus. Taigi galima spręsti, kad įmonėje yra pernelyg aukštas trumpalaikio turto lygis. Be to, šis rodiklis kasmet vis blogėja (per visą laikotarpį jis sumažėjo 0.96), kas liudija apie tai, kad ši problema nėra sprendžiama.

Trumpalaikio turto apyvartumas dienomis 2002 metais buvo 190.5 dienos. Tai reiškia, kad trumpalaikis turtas apyvartą padarydavo per tokį laikotarpį. Kaip matyti iš 19 lentelės, per 2003 metus apyvartos trukmė padidėjo 117.73 dienų. Vėlesniais metais šis rodiklis ir toliau didėjo, kol 2005 metais pasiekė 378.66 dienas. Vadinasi, trumpalaikis turtas įmonėje pasižymėjo labai prastu apyvartumo lygiu. Tai reiškia, kad per daug lėšų išaldyta trumpalaikio turto pavidalu ir įmonės veikla nėra efektyvi.

19 lentelė

KB „Fabiola“ trumpalaikio turto apyvartumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2003 metus	Per 2004 metus	Per 2005 metus	2002-2005 metais
Trumpalaikio turto apyvartumas kartais	-0.74	-0.14	-0.08	-0.96
Trumpalaikio turto apyvartumas dienomis	117.73	41.88	28.55	188.16

Šaltinis: sudaryta autorės.

Atsargų apyvartumas parodo, kiek kartų per metus buvo atnaujintos atsargos. Informatyvesnis yra apyvartumo dienomis rodiklis. Nuo ankstesnių rodiklių šie rodikliai skiriasi tuo, kad čia iš skaičiavimų eliminuojami tokie trumpalaikio turto straipsniai, kaip debitoriniai įsiskolinimai ir grynieji pinigai. Atsargų apyvartumas yra geriau įmonės efektyvumą apibūdinantis rodiklis, nes vertinamas tik atsargų atsinaujinimas.

20 lentelė

KB „Fabiola“ atsargų apyvartumo rodikliai

Rodikliai	Skaičiavimo metodika	2002	2003	2004	2005
Atsargų apyvartumas kartais	$AA = \frac{\text{Pardavimų savikaina}}{\text{Atsargos}}$	4.97	1.53	0.87	0.92
Atsargų apyvartumas dienomis	$AA = \frac{365 \text{ d.}}{\text{Atsargų apyvartumas kartais}}$	73.42	237.89	418.70	397.09

Šaltinis: sudaryta autorės.

Kaip matyti iš 20 lentelės, atsargų apyvartumas kartais 2002 metais buvo 4.97, tai reiškia, kad atsargos per metus buvo atnaujintos 4.97 karto. Per 2003 metus šis rodiklis sumažėjo net 3.44 (žr. 21 lentelę). Taigi sumažėjo ir atsargų atnaujinimas per metus iki 1.53 karto. 2004 metais atsargų atnaujinimas dar labiau sumažėjo ir pasiekė 0.87 karto per metus. Toks rodiklio dydis yra labai mažas, nes rodo pernelyg aukštą įmonės apsirūpinimą atsargomis. „Fabiola“ 2004 metais turėjo prikaupusi tiek atsargų, kad joms realizuoti būtų užtrukusi daugiau nei metus. 2005 metais atsargų apyvartumas šiek tiek padidėjo iki 0.92 karto. Tačiau šis padidėjimas yra nereikšmingas ir didesnio efektyvumo padidėjimo nerodo.

21 lentelė

KB „Fabiola“ atsargų apyvartumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2003 metus	Per 2004 metus	Per 2005 metus	2002-2005 metais
Atsargų apyvartumas kartais	-3.44	-0.66	0.05	-4.05
Atsargų apyvartumas dienomis	164.47	180.81	-21.61	323.67

Šaltinis: sudaryta autorės.

Atsargų apyvartumas dienomis 2002 metais sudarė 73.42 dienos. Tai reiškia, kad parduodant prekes atsargos būdavo atnaujinamos per 73.42 dienas. Kaip ir trumpalaikio turto apyvartumo atveju, 2002 metų rodiklis buvo geriausias. Tuo tarpu per 2003 ir 2004 metus jis smarkiai išaugo ir 2004 metų pabaigoje jau sudarė 418.70. Tai reiškia, kad atsargos buvo atnaujinamos kas tokį laikotarpį. Tai gana prastas laikotarpis, rodantis, kad įmonės parduodamos prekės turėjo nedidelę paklausą. 2005 metais šis rodiklis sumažėjo 21.61 dienomis ir pasiekė 323.67 dienų lygį. Kaip

matyti iš įmonės balanso ir pelno (nuostolių) ataskaitos, tokį rodiklio sumažėjimą nulėmė šiek tiek sumažėjęs atsargų lygis ir padidėjusi pardavimų apimtis. Taigi galima teigti, kad įmonėje atsargų valdymas pagerėjo.

Toliau analizuojamas debitorinio įsiskolinimo (gautinų sumų) apyvartumas kartais ir dienomis. Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais ir dienomis parodo įmonės mokėjimų politiką vartotojų atžvilgiu.

22 lentelė

KB „Fabiola“ debitorinio įsiskolinimo (gautinų sumų) apyvartumo rodikliai

Rodikliai	Skaičiavimo metodika	2002	2003	2004	2005
Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais	$D\grave{A} = \frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Debitorinis įsiskolinimas}}$	3.38	3.25	4.70	4.98
Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas dienomis	$D\grave{A} = \frac{\text{Debitorinis įsiskolinimas}}{\text{Pardavimo pajamos}} \times 365d.$	108.10	112.25	77.62	73.28

Šaltinis: sudaryta autorės.

Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais parodo, kiek kartų per metus klientai padengia debitorinį įsiskolinimą. Kaip matyti iš 22 lentelės, KB „Fabiola“ klientai debitorinį įsiskolinimą padengia gana lėtai. 2002 metais klientai įsiskolinimą padengdavo 3.38 karto arba kas 108.10 dienas (t.y. daugiau nei kas tris mėnesius). 2003 metais situacija išliko praktiškai tokia pat. Ir tik 2004-2005 metais debitorinių įsiskolinimų apyvartumas pagerėjo. Tai nulėmė debitorinių įsiskolinimų sumažėjimas ir pardavimų padidėjimas. Geriausiai šiuo požiūriu 2004 metais debitorinio įsiskolinimo apyvartumas jau buvo lygus 4.70 kartams. Klientai įsiskolinimus padengdavo maždaug kas 2.5 mėnesio.

22 lentelė

KB „Fabiola“ debitorinio įsiskolinimo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2003 metus	Per 2004 metus	Per 2005 metus	2002-2005 metais
Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais	-0.13	1.45	0.28	1.60
Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas dienomis	4.15	-34.63	-4.34	-34.82

Šaltinis: sudaryta autorės.

Palyginus trumpalaikio turto ir atsargų apyvartumo rodiklius su debitorinio įsiskolinimo rodikliais matome, kad trumpalaikio turto ir atsargų apyvartumo rodikliai geriausi buvo 2002 metais, o vėliau jie kasmet tik blogėdavo (paskutiniaisiais 2005 metais nežymiai pagerėjo atsargų apyvartumas). Tuo tarpu debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kaip tik vis gerėjo. Taigi galima

sakyti, kad „Fabiola“ sugebėjo padidinti klientų atsiskaitymo efektyvumą, tačiau vis dar turi problemų su trumpalaikio turto (ir atsargų kaip vieno jų elemento) dydžio valdymu.

Kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas parodo, kaip greitai ar per kokį laikotarpį įmonė atsiskaito su tiekėjais.

23 lentelė

KB „Fabiola“ kreditorinio įsiskolinimo apyvartumo rodikliai

Rodikliai	Skaičiavimo metodika	2002	2003	2004	2005
Kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais	$K\grave{A} = \frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Kreditorinis įsiskolinimas}}$	2.90	1.52	1.08	1.33
Kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas dienomis	$K\grave{D} = \frac{\text{Kreditorinis įsiskolinimas}}{\text{Pardavimo pajamos}} \times 365d.$	125.93	240.71	336.59	275.06

Šaltinis: sudaryta autorės.

Kaip matyti iš 23 lentelės, KB „Fabiola“ kreditorinių įsiskolinimų apyvartumas 2002 metais sudarė 2.90 karto. 2003 metais jis smarkiai sumažėjo iki 1.52 karto. 2004 metais išsilaikė mažėjimo tendencija ir rodiklis tesiekė vos 1.08 karto. Tai reiškia, kad kreditoriniai įsiskolinimai buvo beveik lygūs pardavimams. Tokia situacija rodo, kad įmonėje yra kreditorinių įsiskolinimų valdymo problemų. 2005 metais kreditorinių įsiskolinimų apyvartumo rodiklis šiek tiek padidėjo, tačiau net nepasiekė 2003 metų lygio. Taigi teigti, kad situacija akivaizdžiai pagerėjo, būtų per drąsu.

24 lentelė

KB „Fabiola“ kreditorinio įsiskolinimo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2003 metus	Per 2004 metus	Per 2005 metus	2002-2005 metais
Kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais	-1.38	-0.43	0.24	-1.57
Kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas dienomis	114.78	95.88	-61.53	149.13

Šaltinis: sudaryta autorės.

Įmonės kreditorinis įsiskolinimas dienomis 2002 metais buvo 125.93 dienos, 2003 ir 2004 metais šis rodiklis augo, kol pasiekė 336.59 dienas. Tai reiškia, kad kreditorinį įsiskolinimą įmonė padengdavo beveik per metus. 2005 metais šis rodiklis šiek tiek sumažėjo iki 275.06 dienų, tačiau vis tiek išliko gana didelis. Per visą nagrinėjamą laikotarpį KB „Fabiola“ kreditorinio įsiskolinimo padengimo trukmė padidėjo 149.13 dienomis (žr. 24 lentelę). Tai gali reikšti, kad tiekėjai pasitiki įmonės veikla ir tiki, kad su jais bus atsiskaityta arba, kad įmonė delsia atsiskaityti su tiekėjais, jų sąskaitų viršijimu kredituodama savo apyvartinį kapitalą.

Turto apyvartumo analizė baigiama ilgalaikio turto apyvartumo apskaičiavimu ir vertinimu. Ilgalaikio turto apyvartumas parodo šio turto panaudojimo efektyvumą uždirbant pajamas iš pardavimų t.y. kiek pajamų tenka kiekvienam ilgalaikio turto litui.

Kaip matyti iš 25 ir 26 lentelių, KB „Fabiola“ ilgalaikio turto apyvartumas kartais per visą nagrinėjamą laikotarpį turėjo tendenciją mažėti.

25 lentelė

KB „Fabiola“ ilgalaikio turto apyvartumo rodikliai

Rodikliai	Skaičiavimo metodika	2002	2003	2004	2005
Ilgalaikio turto apyvartumas kartais	$ITA = \frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Ilgalaikis turtas}}$	10.97	4.71	2.41	2.39
Ilgalaikio turto apyvartumas dienomis	$ITA = \frac{\text{Ilgalaikis turtas}}{\text{Pardavimo pajamos}} \times 365d.$	33.27	77.52	151.42	152.40

Šaltinis: sudaryta autorės.

Įmonės ilgalaikio turto apyvartumas 2002 metais buvo gana aukštas, jis sudarė 10.97 kartų. 2003 metais jis sumažėjo net 6.26 ir pasiekė 4.71 lygį. 2004 ir 2005 metais ilgalaikio turto apyvartumas ir toliau mažėjo, tačiau žemiau 2 kartų nenusileido. Pagal balanso duomenis galima pasakyti, kad ilgalaikio turto apyvartumo mažėjimą nulėmė gana spartus ilgalaikio turto apimties augimas bei labai lėtas pardavimų augimas. Taigi 1 pardavimų litui uždirbti reikėjo vis didesnės ilgalaikio turto apimties.

26 lentelė

KB „Fabiola“ ilgalaikio turto apyvartumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2003 metus	Per 2004 metus	Per 2005 metus	2002-2005 metais
Ilgalaikio turto apyvartumas kartais	-6.26	-2.30	-0.02	-8.58
Ilgalaikio turto apyvartumas dienomis	44.25	73.89	0.99	119.13

Šaltinis: sudaryta autorės.

Kadangi turto apyvartumas, matuojamas kartais, yra atvirkščiai susijęs su apyvartumu, matuojamu dienomis, tai ankstesniojo rodiklio mažėjimas nulėmė pastarojo rodiklio augimą. Per visą nagrinėjamą laikotarpį ilgalaikio turto apyvartumas padidėjo 119.13 dienomis ir pasiekė 152.40 dienų lygį. Kaip jau buvo minėta anksčiau, tokia kitimo tendencija rodo įmonės veiklos efektyvumo mažėjimą.

2.6. KB „Fabiola“ finansinės veiklos prognozavimas

2.6.1. Finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių įtakos finansiniam stabilumui vertinimas

Daugelio autorių tyrimai parodė, kad bankrotui prognozuoti efektyvu naudoti finansinių ataskaitų duomenis, juos lyginti, interpretuoti it t.t. Dideli svarbiausių finansinių straipsnių pokyčiai turi esminę įtaką įmonės finansiniam stabilumui. Atliksime finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių įtaką įmonės finansiniam stabilumui.

Ilgalaikis materialus turtas per nagrinėjamą laikotarpį padidėjo 405.59 procentais, t.y. jo apimtis išaugo 5 kartus. Toks augimas nebuvo susijęs su didesniais pardavimais, todėl šio reiškinio negalima paaiškinti didėjančiu jo poreikiu. Tai gali kelti pavojų įmonės finansiniam stabilumui, nes ilgalaikis turtas yra nelikvidus turtas.

Atsargų straipsnis per nagrinėjamą 2002-2005 metų laikotarpį padidėjo nežymiai 399.85 procentais. Šis pokytis taip pat rodo grėsmę įmonės finansiniam stabilumui, nes atsargų apimtys augimas (su sąlyga, kad pardavimai smarkiai nedidėja) rodo lėšų išaldymą į nelikvidų turtą.

Per vienerius metus gautinų sumų straipsnis per nagrinėjamą laikotarpį sumažėjo 15.28 procentais, tai rodo, kad vartotojai greičiau atsiskaito su įmone. Dviem iš trijų nagrinėjamo laikotarpio metais šio straipsnio apimtis mažėjo, tik 2004 metais užfiksuotas gautinų sumų padidėjimas 6.18 procentais, tačiau toks nežymus padidėjimas nerodo, kad su įmone klientai delsė atsikaityti ir dėl to įmonė galėjo susidurti su mokumo problemomis.

Pinigai ir jų ekvivalentai per nagrinėjamą laikotarpį padidėjo 69.21 proc. nuo 120741 litų iki 204306 litų. Kadangi buvo nustatyta, kad mažėjo debitorinių išskolinimų apimtis, pinigų kiekio padidėjimas iš dalies gali būti nulemtas šio reiškinio. Tačiau per vienerius metus gautinos sumos sumažėjo tik 37671 litais, o pinigai – 83565 litais. Todėl pinigų ir jų ekvivalentų apimtys augimą nulėmė ir kitos priežastys. Per analizuojamą laikotarpį gana smarkiai išaugo rezervai ir nepaskirstytas pelnas. Vadinasi, įmonės uždirtbi pinigai reinvestuojami į įmonę, tačiau panaudojami nepakankamai efektyviai,

Trumpalaikiai įsipareigojimai nagrinėjamu laikotarpiu padidėjo nesmarkiai – pokytis sudarė 26.48 procentus nuo 237881 iki 300872 litų, tai nerodo rimtų finansinių problemų ar bankroto grėsmės.

Nuosavas kapitalas per nagrinėjamą laikotarpį padidėjo 158.99 procentais (447959 litais). Kadangi kreditoriniai išskolinimai augo lėčiau, galima teigti, kad įmonės finansinis stabilumas didėja, nes didesnė turto dalis yra finansuojama iš nuosavų, o ne skolintų lėšų. Be to, reikia pažymėti, kad šio straipsnio apimtis didėjo visais ataskaitiniais laikotarpiais.

Nepaskirstytas pelnas per nagrinėjamą laikotarpį padidėjo 184327 litais. Procentinio pokyčio apskaičiuoti neįmanoma, nes baziniais 2002 metais šio straipsnio apimtis buvo lygi nuliui.

Nepaskirstyto pelno augimas rodo, kad įmonėje vykdomos reinvesticijos. Tai didina įmonės finansinį stabilumą, nes didėja nuosavo kapitalo apimtis, įmonė plėtrą vykdo savo, o ne skolintomis lėšomis.

Pelno (nuostolių) ataskaitos pardavimų straipsnis per nagrinėjamą laikotarpį padidėjo 11.11 procentų arba 104028 litais, tai rodo didėjančią įmonės parduodamų prekių paklausą. Pardavimų didėjimas teigiamai veikia įmonės veiklą, didina finansinį stabilumą. Vis dėlto reikia pastebėti, kad ne visais ataskaitiniais laikotarpiais šio straipsnio apimtis didėjo. Pavyzdžiui, 2003 metais įmonės pardavimų pajamos sumažėjo 8.57 procentais arba 80245 litais. Didžiausias jų augimas buvo 2004 metais, kuomet jis sudarė 17.87 arba 153020 litais.

Parduotų prekių ir paslaugų savikainos straipsnis per nagrinėjamą laikotarpį sumažėjo 7.58. Tai teigiamai veikia įmonės finansinį stabilumą, nes, tuo pačiu didėjant pardavimams, įmonė gali uždirbti didesnį pelną. Tačiau per visą laikotarpį 64.13 procentų išaugo veiklos sąnaudos, nors paskutiniaisiais 2005 metais jos sumažėjo net trečdaliu, jeigu palyginti su 2004 metais. Didelės veiklos sąnaudos gali turėti neigiamos įtakos įmonės finansiniam stabilumui

Atlikus KB „Fabiola“ finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių įmonės finansiniam stabilumui vertinimą, galima teigti, kad įmonei grėsmę kelia ilgalaikio materialaus turto ir atsargų straipsnių apimties didėjimas. Tačiau kitų straipsnių pokyčiai rodo finansinio stabilumo augimą. Pagal atliktos analizės rezultatus galime daryti išvadą, kad KB „Fabiola“ bankroto grėsmė yra nedidelė.

Norėdami sužinoti tikslesnę bankroto tikimybę, atliksime bankroto prognozavimą pagal santykinų rodiklių sistemas.

2.6.2. Bankroto tikimybės įvertinimas, naudojant santykinų rodiklių sistemas

Įmonių bankroto diagnostikai naudosime įvairias santykinų rodiklių sistemas. Iš įvairių autorių rekomenduojamų rodiklių sistemų pasirinktas tiek populiarus Altmano modelis, tiek ir keli mažiau žinomi modeliai. Juos pritaikius analizuojamai įmonei KB „Fabiola“, bus atliktas įvairių santykinų rodiklių sistemų palyginamoji analizė.

Įmonių bankroto diagnostikai plačiai taikomas Altman Z modelis, jo populiarumą lemia modelio privalumų akcentavimas daugelio autorių mokslinėje literatūroje. Atsižvelgiant į šiuos veiksnius, atlikta bendrovės KB „Fabiola“ bankroto diagnostika pagal Altman penkių rodiklių modelį. Skaičiavimų rezultatai parodyti 27 lentelėje.

Altmano modelį apibūdina tokia formulė:

$$Z = 3,3 * K_1 + 1,0 * K_2 + 0,6 * K_3 + 1,4 * K_4 + 1,2 * K_5.$$

Jei $Z < 1,8$, vadinasi, bankroto tikimybė labai didelė. Jei $1,8 < Z < 2,7$, bankroto tikimybė didelė. Jei $2,71 < Z < 2,99$, bankroto tikimybė galima. Jei $Z > 3$, tai bankroto tikimybė maža.

Tik vienais iš analizuojamų metų – 2002 metais – bankroto tikimybė, apskaičiuota pagal Altmano modelį, buvo maža. Visais likusiais metais Z indeksas buvo mažesnis už 2.7, o 2004 metais jis netgi nukrito žemiau nei 1.8. Vadinasi, 2004 metais, kurie, kaip nustatyta ankstesniuose skyriuose, buvo prasčiausi pagal daugelį rodiklių, įmonei grėsė bankrotas.

27 lentelė

**KB „Fabiola“ kreditingumo indekso, apskaičiuoto pagal Altman modelį, dinamika
2002-2005 metais**

	Rodiklio apskaičiavimo formulė	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.
K₁	$\frac{\textit{Veiklos pelnas prieš apmokestinimą}}{\textit{Visas aktyvas}}$	0.30	0.15	0.05	0.12
K₂	$\frac{\textit{Pardavimų pajamos}}{\textit{Visas aktyvas}}$	1.55	0.89	0.73	0.69
K₃	$\frac{\textit{Nuosavas kapitalas}}{\textit{Skolintas kapitalas}}$	0.87	0.71	0.49	0.93
K₄	$\frac{\textit{Nepaskirstytas pelnas}}{\textit{Visas aktyvas}}$	0.00	0.00	0.04	0.12
K₅	$\frac{\textit{Nuosavas apyvartinis kapitalas}}{\textit{Visas aktyvas}}$	0.41	0.21	0.31	0.51
	Z₅	3.56	2.08	1.60	2.44
	Bankroto tikimybė	Maža	Didelė	Labai didelė	Didelė

Šaltinis: sudaryta autorės.

Siekiant atlikti detalesnę bankroto diagnostiką, bus taikomi ir kiti modeliai. Vienas iš jų - Blanco modelis.

28 lentelė

KB „Fabiola“ bankroto diagnozavimas pagal Blanc modelį 2002-2005 metais

Rodiklis	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.
Atsargos	121417	328074	632912	606906
Nelikvidžių aktyvų ir atsargų suma	237523	630163	1058523	1042587
Nuosavas kapitalas	281753	401395	456011	729712
Nuosavo kapitalo ir trumpalaikių įsipareigojimų suma	519634	917198	1000394	1030584
Nuosavo kapitalo ir ilgalaikių įsipareigojimų suma	281753	401395	842240	1212888
Nuosavo kapitalo, trumpalaikių ir ilgalaikių įsipareigojimų suma	519634	917198	1386623	1513760
BANKROTO TIKIMYBĖ	Labai maža	Maža	Galima	Maža

Šaltinis: sudaryta autorės.

Blancas pasiūlė bankroto diagnostikai taikyti tokias nelygybes:

Jei nelikvidūs aktyvai + atsargos < nuosavas kapitalas, tai bankroto tikimybė labai maža. Jei nelikvidūs aktyvai + atsargos > nuosavas kapitalas + trumpalaikiai įsipareigojimai, tai bankroto tikimybė maža. Jei nelikvidūs aktyvai + atsargos > nuosavas kapitalas + ilgalaikiai įsipareigojimai, tai bankroto tikimybė galima. Jei nelikvidūs aktyvai + atsargos > nuosavas kapitalas + trumpalaikiai įsipareigojimai + ilgalaikiai įsipareigojimai, tai bankroto tikimybė labai didelė.

KB „Fabiola“ bankroto diagnozavimui naudoti rodikliai parodyti 28 lentelėje.

Reikėtų paminėti, kad Altmano ir Blanco modeliai įvertina visai kitus įmonės rezultatų aspektus. Altmano modelyje įvertinamas veiklos rezultatyvumas, o Blanco modelyje – įmonės turto panaudojimo efektyvumas.

Kadangi įmonės nelikvidžių aktyvų ir atsargų suma tik pirmais analizuojamais metais yra mažesnė už nuosavą kapitalą, galima teigti, kad tik tais metais įmonės bankroto tikimybė buvo labai maža. 2003 metais bankroto tikimybė buvo maža, nes atsargų ir kitų nelikvidžių aktyvų suma buvo didesnė už nuosavą kapitalą, tačiau mažesnė už nuosavo kapitalo ir trumpalaikių įsipareigojimų sumą. Tuo tarpu 2004 metais bankrotas jau galimas. Taigi ir pagal Blanc modelį nustatyta, kad 2004 metais įmonei grėsė bankrotas. 2005 metais ši grėsmė vėl tapo maža.

Įmonės bankroto tikimybei apskaičiuoti pritaikysime ir kitus mažiau populiarius modelius. Atliksime KB „Fabiola“ bankroto diagnostiką, taikant R.Taffler ir H.Tisshaw, Springate ir R.Lis modelius.

Bankroto diagnozavimui pagal R.Taffler ir H.Tisshaw modelį naudoti rodikliai parodyti 29 lentelėje.

29 lentelė

KB „Fabiola“ Z koeficiento apskaičiavimas pagal R.Taffler ir H.Tisshaw modelį

Rodikliai	Rodiklio skaičiavimo formulė	Metai			
		2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.
X_1	$\frac{\text{Pelnas prieš apmokestinimą}}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}}$	0.77	0.29	0.12	0.61
X_2	$\frac{\text{Trumpalaikis turtas}}{\text{Visi įsipareigojimai}}$	2.05	1.40	1.04	1.38
X_3	$\frac{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}}{\text{Visas aktyvas}}$	0.39	0.53	0.39	0.20
X_4	$\frac{\text{Pajamos}}{\text{Turtas}}$	1.55	0.89	0.73	0.69
Z	$0,53*X_1+0,13*X_2+0,18*X_3+0,16*X_4$	0.99	0.57	0.39	0.65
	BANKROTO TIKIMYBĖ	Maža	Maža	Maža	Maža

Šaltinis: sudaryta autorės.

Iš lentelės matyti, kad visu 2002-2005 metų laikotarpiu įmonė dirbo pelningai, bankroto tikimybė buvo nedidelė. 2004 metais bankroto tikimybės rodiklis pasiekė 0.39 ir tai buvo mažiausia reikšmė, tačiau ji nenukrito žemiau 0.25 ribos, kuri rodo didelę bankroto tikimybę. 2005 metų pagal R.Taffler ir H.Tisshaw modelį apskaičiuotas Z koeficientas yra didesnis už 2003 ir 2004 metų, tačiau nėra toks didelis, kaip 2002 metų. Apibendrinant galima pasakyti, kad pagal šį modelį nei vienais metais nenustatyta bankroto grėsmė.

Bankroto tikimybei nustatyti panaudosime ir 4 koeficientų Springate modelį. Jo patikimumas siekia 83,3 proc. analizuojamos įmonės kreditingumo koeficientų apskaičiavimas pateiktas 30 lentelėje.

Iš lentelės duomenų matyti, kad ir pagal šį modelį didžiausia Z reikšmė buvo 2002 metais, nors ir likusiais metais bankroto tikimybė buvo maža. 2004 metais, kaip ir ankstesniais atvejais, rodiklis buvo prasčiausias, tačiau vis tiek dar rodė stabilią įmonės finansinę būklę. Taip yra todėl, kad šis modelis didžiausią dėmesį skiria įmonės pelningumui, pardavimų dydžiui ir apyvartiniam kapitalui. O kadangi didžiausio įmonės problemos susijusios su kitomis sritimis, tai šis modelis jų nedidžiuoja.

30 lentelė

KB „Fabiola“ Z koeficiento pagal Springate modelį apskaičiavimas

Rodiklis	Rodiklio skaičiavimo formulė	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.
A	$\frac{\text{Apyvartinis kapitalas}}{\text{Visas aktyvas}}$	0.41	0.21	0.31	0.51
B	$\frac{\text{Pelnas prieš apmokestinimą}}{\text{Visas aktyvas}}$	0.30	0.15	0.05	0.12
C	$\frac{\text{Pelnas prieš apmokestinimą}}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}}$	0.77	0.29	0.12	0.61
D	$\frac{\text{Pardavimų pajamos}}{\text{Visas aktyvas}}$	1.55	0.89	0.73	0.69
Z	1,03*A+3,07*B+0,66*C+0,4*D	2.48	1.24	0.83	1.58
	BANKROTO TIKIMYBĖ	Maža	Maža	Maža	Maža

Šaltinis: sudaryta autorės.

Atliksime dar vieną KB “Fabiola“ bankroto diagnozavimą remiantis R.Lis modeliu (žr. 31 lentelę). Jo kreditingumo indeksas apskaičiuojamas panaudojant keturis rodiklius. R.Lis bankroto diagnozavimo Z indekso reikšmės ribinė riba yra 0,037.

Iš lentelės duomenų matyti, kad apskaičiuoti rodikliai nei vienais metais nerodė bankroto tikimybės. Mažiausia reikšmė buvo 2004 metais, tačiau ji ir tuomet nebuvo nukritusi žemiau kritinės 0,037 ribos. Kaip ir naudojant ankstesnius modelius, nustatyta, kad geriausia įmonė būklė

buvo 2002 metais, nuo 2003 metų ji ėmė blogėti, 2004 metais pasiekė žemiausią ribą, o nuo 2005 metais vėl ėmė gerėti.

31 lentelė

KB „Fabiola“ Z koeficientas pagal R.Lis modelį 2001-2005m.

Rodikliai	Rodiklių apskaičiavimo formulė	Metai			
		2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.
K ₁	$\frac{\text{Apy var tinis kapitalas}}{\text{Turtas}}$	0.41	0.21	0.31	0.51
K ₂	$\frac{\text{Peln as iš pardavimų}}{\text{Turtas}}$	0.55	0.37	0.33	0.32
K ₃	$\frac{\text{Nepaskirstytas pelnas}}{\text{Turtas}}$	0.25	0.13	0.04	0.12
K ₄	$\frac{\text{Nuosavas kapitalas}}{\text{Skol int as kapitalas}}$	0.87	0.71	0.49	0.93
Z	0,063*K₁+0,092*K₂+0,057*K₃+0,001*K₄	0.092	0.055	0.052	0.070
	BANKROTO TIKIMYBĖ	Maža	Maža	Maža	Maža

Šaltinis: sudaryta autorės.

Taigi KB „Fabiola“ bankroto tikimybė apskaičiuota taikant penkias metodikas: Altman penkių koeficientų modelį, Blanc, R.Taffler ir H.Tisshaw, Springate, ir R.Lis modelius. Visų naudotų modelių rezultatai apibendrintai parodyti 32 lentelėje.

32 lentelė

KB „Fabiola“ bankroto grėsmės pagal įvairius modelius suvestinė

Nr.	Modelis	Metai			
		2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.
1.	Altman	Maža	Didelė	Labai didelė	Didelė
2.	Blanc	Labai maža	Maža	Galima	Maža
3.	R.Taffler ir H.Tisshaw	Maža	Maža	Maža	Maža
4.	Springate	Maža	Maža	Maža	Maža
5.	R.Lis	Maža	Maža	Maža	Maža

Šaltinis: sudaryta autorės.

Didžiausia bankroto tikimybė nustatyta remiantis Altman modelio koeficiento duomenimis. Remiantis jais, įmonei 2004 metais buvo labai didelė bankroto grėsmė. 2003 ir 2005 metais tokia grėsmė buvo didelė. Ir tik 2002 metų duomenys nerodė bankroto grėsmės. Analizuojant pagal Blanc metodiką gautus duomenis, galima teigti, kad 2002-2003 ir 2005 metais įmonei bankrotas negrėsė. Tuo tarpu 2004 metais atsirado bankroto grėsmė. Pagal R.Taffler ir H. Tisshaw modelį apskaičiuoti kreditingumo indeksai nei vienais metais nerodė bankroto grėsmės. Tokie pat rezultatai gauti ir

naudojant Springate bei R.Lis modelius. Derėtų pažymėti, kad naudojant skirtingas metodikas galima gauti skirtingus rezultatus, nes jie rodo skirtingus įmonės veiklos aspektus.

Bankroto prognozavimui galima naudoti ir dar vieną metodiką, kuomet įmonė yra vertinama pagal mokumą bei pelningumą. Įmonės mokumas pagal Wilson R. Ir McHung rodo jos finansinę būklę ir skiriasi nuo pelningumo, kuris apibūdina įmonės veiklos efektyvumą ir ši priklausomybė yra įvertinama 6 paveiksle.

	<i>Moki</i>	<i>Nemoki</i>
<i>Pelninga</i>	1	2
<i>Nepelninga</i>	3	4

10 pav. Įmonės vertinimas pagal pelningumo ir mokumo rodiklius

Pagal paveikslą matyti, kad į pirmą langelį patenka mokios ir pelningos įmonės, o į ketvirtas langelis rodo priešingą situaciją, kai įmonė yra ir nemoki, ir nepelninga. Suprantama, kad nepelninga, ir nemoki įmonė negali tęsti veiklos, jai gresia bankrotas. Antras langelis rodo, kad įmonė yra pelninga, tačiau nemoki, o trečias – kad įmonė yra moki, bet nepelninga.

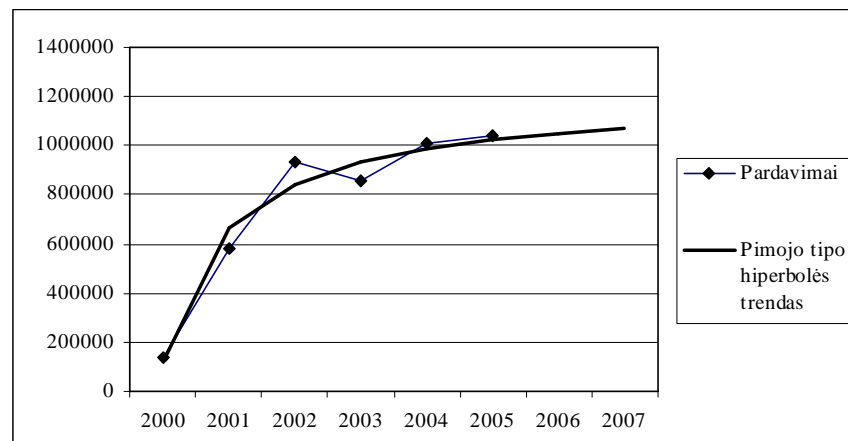
KB „Fabiola“ pagal visų analizuojamo laikotarpio metų mokumo ir pelningumo rodiklius galima priskirti pirmam langeliui. Visais metais įmonė uždirbo pelną, pelningumo rodikliai yra geri. Mokumo rodikliai taip pat nerodo didesnių problemų. Keli ilgalaikio mokumo rodikliai atskirais metais rodė šiek tiek tokias problemas, tačiau trumpalaikio mokumo rodikliai rodė, kad įmonės neatsiskaitymo rizika yra maža. Taigi galima sakyti, kad KB „Fabiola“ visu laikotarpiu buvo ir pelninga ir moki įmonė, todėl jai neturėtų iškilti bankroto grėsmė.

Atlikta KB „Fabiola“ bankroto nustatymo ir prognozavimo analizė pagal tris metodikas: finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių įmonės finansiniam stabilumui vertinimo, naudojant santykinį rodiklių sistemas ir mokumo bei pelningumo ryšio tyrimą, buvo galima įsitikinti, kad KB „Fabiola“ bankroto grėsmės nėra.

3. KB “FABIOLA” PERSPEKTYVŲ VERTINIMAS

Ankstesniame skyriuje buvo atlikta išsami KB “Fabiola” finansinės būklės analizė ir įvertinta bankroto galimybė. Šis skyrius skirtas įmonės perspektyvų numatymui. Šiam tikslui bus atliekamas prognozavimas. Jis apims du etapus. Visų pirma bus nustatoma pardavimų apimties kitimo tendencija, kuria remiantis bus apskaičiuojamos prognozuojamos 2006 ir 2007 metų reikšmės. Tada bus įvertinama pardavimų apimties priklausomybė nuo bankrotų skaičiaus, naudojant koreliacinę ir regresinę analizę. Remiantis nustatyta priklausomybe ir prognozuojamu bankroto skaičiumi, bus numatomi įmonės pardavimai.

Visų pirma reikia įvertinti pardavimų kitimo tendenciją. Kaip matome, 2000-2002 metų laikotarpiu pardavimai augo labai greitai. 2003 metais jų apimtys netgi šiek tiek sumažėjo, o 2004 ir 2005 metais pardavimai augo, bet labai lėtai. Vadinasi, galima spėti, kad geriausiai pagrindinę tendenciją galėtų atspindėti pirmojo tipo hiperbolės ar logaritminė funkcija.

11 pav. Pardavimų pirmojo tipo hiperbolės trendas

Šaltinis: sudaryta autorės.

7 paveiksle parodyta pirmojo tipo hiperbolės trendo kreivė, kuri, kaip matome, gana gerai atitinka faktinių reikšmių kitimą. Norint įvertinti šios trendo funkcijos patikimumą, reikia apskaičiuoti MAPE ir MPE rodiklius. MAPE rodiklis šiuo atveju lygus 8.35 procentams, kas rodo didelį trendo funkcijos tikslumą. Apskaičiuotas MPE rodiklis lygus 1.09 procentams. Kadangi jis mažesnis už 5 procentus, galima teigti, kad trendo funkcija tinkama prognozavimui.

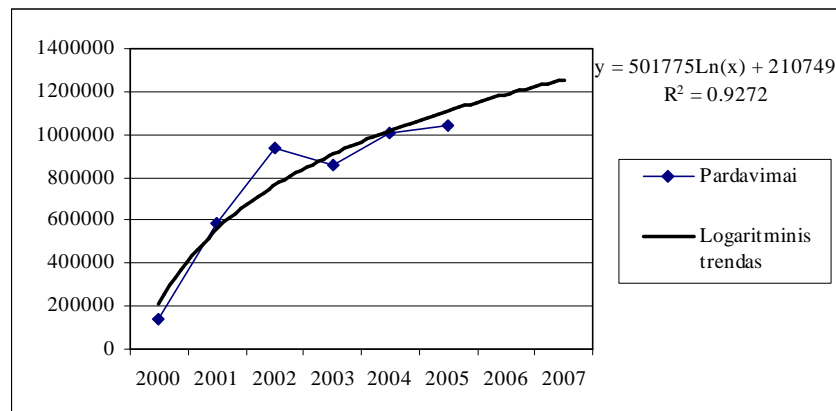
33 lentelėje parodytos faktinės pardavimų apimtys 2000-2005 metais ir jų reikšmės pagal nustatytą pirmojo tipo hiperbolės funkciją. Kaip matome, 2006 metų prognozuojamas pardavimų dydis yra lygus 1048039 litams, o 2007 metų – 1067349 litams. Šios reikšmės rodo, kad numatomas lėtas pardavimų augimas.

**KB “Fabiola” pardavimai 2000-2005 metais ir pagal pirmojo tipo hiperbolės trendo funkciją
apskaičiuotos reikšmės**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Pardavimai	140406	583318	936380	856135	1009155	1040408		
Trendo reikšmės	121170	661844	842068	932180	986248	1022293	1048039	1067349

Šaltinis: sudaryta autorės.

Kita apskaičiuota trendo funkcija – logaritminė funkcija (žr. 8 pav.). Ji taip pat numato lėtėjantį nagrinėjamo rodiklio augimą. Kaip ir ankstesniu atveju, būtina įvertinti šios trendo funkcijos patikimumą. Apskaičiuotas MAPE rodiklis lygus 14.40 procentų, o tai rodo gerą trendo funkcijos tikslumą. Tuo tarpu MPE rodiklis lygus –8.41. Kadangi šis rodiklis turi būti ne didesnis (absoliučiu dydžiu) nei 5 procentai, tai rodo, kad šiuo nagrinėjamu atveju nustatytos logaritminės trendo funkcijos negalima laikyti patikima ir tinkama prognozuoti.

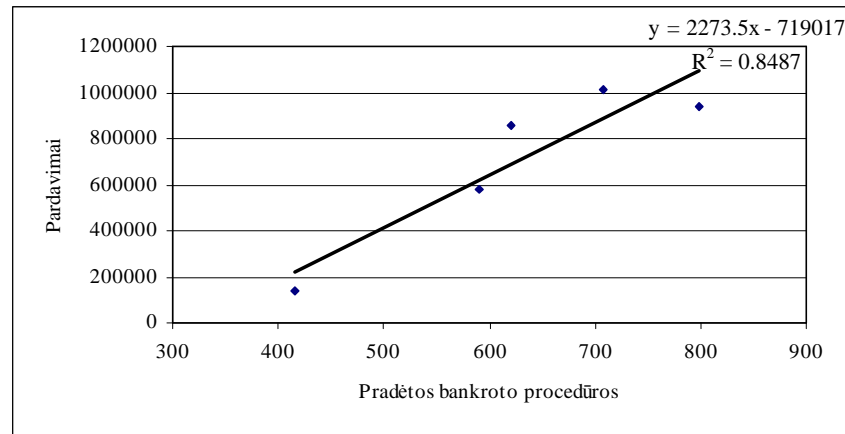
12 pav. Pardavimų logaritminis trendas

Šaltinis: sudaryta autorės.

Taigi, nustačius, kad naudojant logaritminę funkciją patikimos prognozės gauti negalima, bus remiamasi pagal pirmojo tipo hiperbolės funkciją apskaičiuotomis prognozinėmis reikšmėmis.

Kitas analizės etapas – priklausomybės tarp įmonės pardavimų ir pradėtų bankroto procedūrų skaičiaus Lietuvoje analizė. Kadangi KB “Fabiola” superka ir perparduoda bankrutuojančių įmonių turtą, jos pardavimai turėtų priklausyti nuo bankrutuojančių įmonių skaičiaus. Tam, kad būtų galima įvertinti priklausomybę tarp šių dviejų rodiklių, bus naudojama koreliacinė ir regresinė analizė. Poriniais stebėjimais laikomi penkių metų (2000-2004 metų) duomenys. Jų kiekį apriboja Statistikos departamento skelbiama informacija. Iki 2000 metų duomenys apie bankrutuojančių

įmonių skaičių skelbiami apibendrintai keliems metams, o 2005 metų duomenys bus skelbiami tik šių metų pabaigoje. Grafinis porinių stebėjimų pasiskirstymas parodytas 9 paveiksle.

13 pav. Pradėtų bankroto procedūrų ir KB “Fabiola” pardavimų priklausomybė

Šaltinis: sudaryta autorės.

Visų pirma apskaičiuosime tiesinės koreliacijos koeficientą. Tiesinės koreliacijos koeficientas r yra vienas populiariausių ryšio glaudumą apibūdinančių rodiklių. Jis skaičiuojamas taip (Kunigėlytė, Laškovas, Markelevičius, 1986):

$$r_{XY} = \frac{\sum_{i=1}^m (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^m (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^m (y_i - \bar{y})^2}}$$

Koreliacijos koeficientas gali būti: $-1 \leq r \leq 1$. Kuo $|r| \rightarrow 1$, tuo ryšys glaudesnis. Koreliacijos koeficientas, apibūdinantis ryšį tarp KB “Fabiola” pardavimų ir pradėtų bankroto procedūrų yra lygus 0.9212. Tai rodo, kad tarp rodiklių yra tiesioginis ryšys. Nustačius koreliacijos koeficiento taškinį įvertį, būtina įvertinti jo reikšmingumą. Koeficientas laikomas reikšmingu, jei jis nelygus nuliui. Tegul reikšmingumo lygmuo būna lygus 0.1. Skaičiuojame statistiką T :

$$T = 0.9212 \sqrt{\frac{5-2}{1-0.9212^2}} = 4.1008.$$

Kadangi Studento skirstinio su $(n-2)$ laisvės laipsnių $\alpha/2$ lygmens kritinė reikšmė yra 2.353 ir ji mažesnė už T , tai koreliacijos koeficientą galima laikyti reikšmingu.

Kadangi buvo nustatyta, kad priklausomybė tarp pradėtų bankroto procedūrų ir “Fabiolos” pardavimų yra statistiškai reikšmingas, galima pereiti prie kito etapo – regresinės analizės.

Nustatyta, kad minėtą priklausomybę galima apibūdinti tokia regresijos lygtimi: $y = -719017.28 + 2273.46x$, kur y yra pardavimai, o x – pradėtų bankroto procedūrų skaičius. Ji rodo, kad, pavyzdžiui, pradėtų bankroto procedūrų skaičiui išaugus 10, KB “Fabiola” pardavimai išauga 22735 litais. Norint gauti patikimesnes išvadas, būtina apskaičiuoti regresijos koeficiento pasikliautiną intervalą.

Apskaičiuota regresijos koeficiento paklaida, reikšmingumo lygmeniu pasirinkus 0.1, lygi 1304.05, o tai reiškia, kad pradėtų bankroto procedūrų skaičiui išaugus dešimčia, įmonės pardavimų apimtis padidės 9694-35775 litais. Reikia pastebėti, kad pasikliautinas intervalas yra gana didelis, todėl tiksliau įvertinti KB “Fabiola” pardavimų kitimą, keičiantis pradėtų bankroto procedūrų skaičiui, yra sudėtinga.

Vis dėlto įvertinsime pradėtų bankroto procedūrų skaičiaus kitimo tendenciją, naudodami skirtingas funkcijas, ir nustatysime, kuri iš jų yra tinkamiausia šiam reiškiniui apibūdinti. Ši analizė reikalinga tam, kad būtų galima bent apytiksliai įvertinti būsimų laikotarpių pradėtų bankroto procedūrų apimtis ir nustatyti, ar jos turės teigiamą ar neigiamą įtaką KB “Fabiola” veiklai.

34 lentelėje parodytos faktiniai 2000-2004 metų duomenys apie pradėtas bankroto procedūras ir apskaičiuotos kiekvienų metų reikšmės, naudojant keturias skirtingas trendo funkcijas. Buvo pasirinktos keturios trendo funkcijos, kurių skaičiavimui naudojamas mažiausių kvadratų metodas – tiesinis trendas, pirmojo tipo hiperbolės trendas, logaritminis trendas ir S pavidalo kreivės trendas.

34 lentelė

Pradėtų bankroto procedūros 2000-2004 metais bei jų aproksimuotos reikšmės, naudojant skirtingas trendo funkcijas

	2000	2001	2002	2003	2004
Pradėtos bankroto procedūros	415	590	799	620	708
Tiesinio trendo reikšmės	503.20	564.80	626.40	688.00	749.60
Pirmojo tipo hiperbolės reikšmės	423.28	610.20	672.51	703.66	722.35
Logaritminio trendo reikšmės	456.39	579.47	651.46	702.54	742.16
S pavidalo kreivės trendo reikšmės	423.30	594.30	665.46	704.18	728.48

Šaltinis: sudaryta autorės.

Tam, kad būtų galima įvertinti, kuri iš šių funkcijų labiausiai tinkama bankroto procedūrų skaičiaus prognozavimui, reikia apskaičiuoti rodiklius, padėsiančius įvertinti, kuri iš pasirinktų funkcijų išsamiausiai rodo nagrinėjamo proceso kitimo tendenciją. Šie rodikliai yra (žr. 35 lentelę): MAPE (vidutinė absoliutinė paklaida), MPE (vidutinės procentinė paklaida), MSE (vidutinis kvadratinis nuokrypis) ir SSE (kvadratų suma).

Pradėtų bankroto procedūrų skaičiaus kitimo trendo funkcijų patikimumo vertinimas

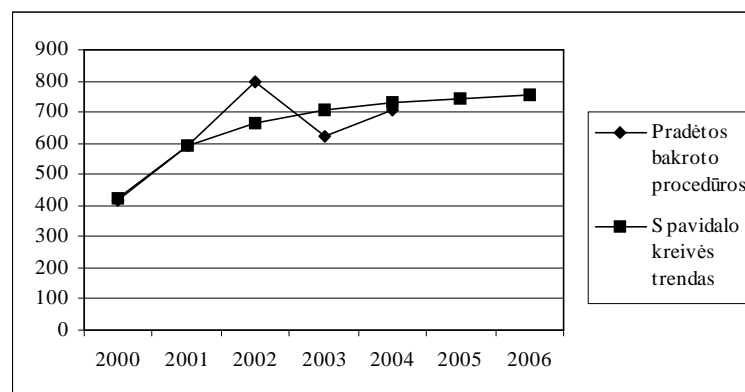
	MAPE	MPE	MSE	SSE
Tiesinis trendas	12.79	-2.44	94.40	44559.60
Pirmojo tipo hiperbolės trendas	7.35	-1.02	68.82	23682.14
Logaritminis trendas	9.67	-1.57	79.46	31572.23
S pavidalo kreivės trendas	7.18	-0.50	71.31	25425.13

Šaltinis: sudaryta autorės.

Sprendžiant pagal MAPE rodiklį, net trys iš keturių funkcijų – pirmojo tipo hiperbolės, logaritminė ir S pavidalo kreivės - yra didelio tikslumo, nes jų rodikliai nesiekia 10 procentų. Tik teisinio trendo funkcijos yra gero tikslumo, nes patenka į 10-20 procentų intervalą. Mažiausias MAPE rodiklis apskaičiuotas S pavidalo kreivės funkcijai, jis lygus 7.18 procentų. MPE rodiklis nei vienu atveju neviršija 5 procentų, tačiau mažiausia reikšmė vėl nustatyta S pavidalo kreivės funkcijos atveju.

MSE ir SSE rodikliams maksimali riba nėra nustatoma, nes čia vertinami absoliutūs kvadratiniai nuokrypiai. Tačiau ir čia mažiausia iš reikšmių rodo geriausią trendo funkcijos tinkamumą. MSE ir SSE reikšmės mažiausios yra pirmojo tipo hiperbolės funkcijai, o jai artimiausia yra S pavidalo kreivės funkcija. Kadangi procentiniai rodikliai tiksliau atspindi trendo funkcijos atitikimą nagrinėjamo rodiklio kitimui, patikimiausia funkcija laikysime S pavidalo kreivės funkciją.

10 paveiksle grafiškai parodytas faktinių duomenų (pradėtų bankroto procedūrų) kitimas ir juos apibūdinanti S pavidalo trendo kreivė. Jos matematinė išraiška yra: $\tilde{y}_t = e^{6.7267 - \frac{0.6786}{t}}$. Kadangi absoliutinė b reikšmė yra mažesnė už a , tai kreivė neturi S pavidalo.

14 pav. Pradėtų bankroto procedūrų skaičiaus prognozavimas naudojant S pavidalo kreivės funkciją

Šaltinis: sudaryta autorės.

Pagal S pavidalo kreivę prognozuojama 2005 metų reikšmė yra 745, o 2006 metų – 757. Taigi numatomas lėtas pradėtų bankroto procedūrų skaičiaus augimas. Tačiau, kaip matome iš grafiko, trendo kreivė faktinius duomenis atitinka nelabai gerai, todėl atlikti KB “Fabiola” pardavimų prognozavimą remiantis nustatytais prognozinėmis bankroto procedūrų skaičiaus reikšmėmis nėra prasminga. Tiesiog galima konstatuoti, kad pradėtų bankroto procedūrų skaičius turi tendenciją didėti ir tai teigiamai veiks būsimų laikotarpių pardavimus.

Taigi buvo atliktas KB “Fabiola” pardavimų prognozavimas, taip pat buvo įvertintas pradėtų bankroto procedūrų poveikis pardavimams bei numatytos jų kitimo perspektyvos ateinančiais laikotarpiais. Prognozuojant pardavimus, buvo naudotasi pirmojo tipo hiperbolės funkcija ir nustatyta, kad 2006 ir 2007 metais tikėtinas pardavimų didėjimas. Atlikus koreliacinę analizę nustatyta, kad tarp pradėtų bankroto procedūrų skaičiaus ir įmonės pardavimų egzistuoja statistiškai reikšmingas tiesioginis ryšys. Todėl atlikus bankroto procedūrų skaičiaus prognozavimą ir numačius jų skaičiaus augimą ateinančiais laikotarpiais, galima teigti, kad KB “Fabiola” pardavimai turėtų ir toliau augti.

IŠVADOS

- § Įmonės finansinės būklės įvertinimas, atliekamas remiantis apskaitos duomenimis, leidžia geriau suvokti įmonėje vykstančius reiškinius ir procesus, įmonės vadovams priimti optimalius valdymo sprendimus, racionalius jų variantus, laiku atskleisti įvairių veiklos sričių trūkumus, numatyti jų šalinimo ir veiklos efektyvumo didinimo priemones.
- § Finansinės būklės analizei dažniausiai naudojamos 3 pagrindinės rūšys – horizontalioji (rodiklių dinamikos), vertikalioji (rodiklių struktūros) ir santykinė (koeficientų skaičiavimo) analizė.
- § Įmonių veiklos rizikų įvertinimui ir bankroto diagnozavimui dažniausiai taikomos šios metodikos: finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių poveikio įmonės finansiniam stabilumui vertinimas ir finansinių santykinų rodiklių modelių taikymas.
- § KB “Fabiola” finansinės būklės vertinimui autorės buvo pasirinkti šie rodikliai: pelningumui analizuoti - bendrojo pelningumo, grynojo pelningumo, veiklos pelningumo, turto pelningumo, nuosavybės gražos, akcinio kapitalo pelningumo, nuosavo kapitalo pelningumo ir pastovaus kapitalo pelningumo rodikliai, likvidumo analizei - ilgalaikio mokumo ir trumpalaikio mokumo rodikliai, o veiklos efektyvumo vertinimui - turto apyvartumo, ilgalaikio turto apyvartumo, trumpalaikio turto apyvartumo, išlaidų lygio apyvartumo, atsargų apyvartumo, debitorinio įsiskolinimo apyvartumo, kreditorinio įsiskolinimo apyvartumo rodikliai.
- § Įmonės turto pokyčiai 2002-2005 metų laikotarpiu buvo gana žymūs – jis padidėjo 908,94 tūkstančiais litų arba 150,28 procentų, t.y. išaugo 2,5 karto. Ilgalaikis turtas augo daug sparčiau nei trumpalaikis. Ilgalaikis turtas išaugo beveik 5 kartus, kai tuo tarpu trumpalaikis – tik šiek tiek daugiau nei dvigubai. Kadangi beveik visą ilgalaikį turtą sudarė materialusis turtas, tai būtent šio turto augimas ir lėmė viso ilgalaikio turto padidėjimą tokiu mastu. Labiausiai išaugo šios materialiojo turto rūšys: pastatai ir transporto priemonės.
- § Kapitalo ir rezervų padidėjimą nuo 2002 iki 2005 metų daugiau nei 2.5 karto labiausiai įtakoją rezervų padidėjimas 2.3 karto ir spartus nepaskirstyto pelno apimties augimas.
- § Trumpalaikių įsipareigojimų apimtį labiausiai veikia prekybos skolų dydis, nes tai pats didžiausias pagal dydį jų straipsnis. Tuo tarpu kitos trumpalaikių įsipareigojimų dalys nepasižymėjo vienoda kitimo tendencija ir įvertinti kiekvienos iš jų įtaką trumpalaikių įsipareigojimų dydžiui sudėtinga.
- § Įmonės pardavimai nuo 2002 iki 2005 metų pasikeitė nesmarkiai – padidėjo 11 procentų. Be to, jų dinamika nepasižymėjo nuolatinio didėjimo tendencija, nes, pavyzdžiui, 2003 metais

pardavimai netgi sumažėjo beveik 9 procentais Tokių metų pardavimų augimą reikėtų vertinti kaip nepalankų, nes jis rodo prastą naujų klientų paiešką ar marketingo strategiją.

- § Visus analizuojamus metus įmonė baigė pelningai, be to, 3 iš 4 metų pelno dydis buvo gana panašus, kas rodo stabilius verslo rezultatus. Vieninteliai metai, kuomet ataskaitinių metų pelnas prieš apmokestinimą buvo daugiau nei dvigubai mažesnis už likusių metų pelną, buvo 2004 metai. Galima pasakyti, kad galutinio rezultato – ataskaitinių metų pelno prieš apmokestinimą ar grynojo pelno – dydį labiau lemia ne pardavimų dydis, o veiklos sąnaudos bei finansinės ir investicinės veiklos rezultatas. Pastarojo svarbą nulemia įmonės veiklos specifika.
- § KB “Fabiola” ilgalaikio ir trumpalaikio turto dalys visame turte patyrė nemažus pokyčius. Kalbant apie ilgalaikį turtą, matome, kad beveik visą jį – apie 95-100 procentų - sudaro materialus ilgalaikis turtas. Nors materialiojo turto dalis ilgalaikiame turte buvo stabili, jo paties struktūra pasižymėjo nepastovumu. Struktūros pokyčius labiausiai nulėmė nebaigtos statybos ir išankstinių apmokėjimų bei transporto priemonių straipsniai
- § Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys, 2002 metais sudariusios apie 25 procentus trumpalaikio turto, 2003 metais jau sudarė 53.55 procentus, o 2004 metais pasiekė net 66.10 procentus. Tai rodo rimtas atsargų valdymo problemas įmonės, nes išaldomos didelės pinigų sumos, taip apsunkinant įmonės atsiskaitymus, nes atsargos laikomos nelikvidžiu turto.
- § Per vienerius metus gautinių sumų dalis trumpalaikiame turte analizuojamu laikotarpiu kasmet vis mažėjo, todėl būtų galima teigti, kad gerėja skolininkų atsiskaitymas su įmone. Vis dėlto reikėtų pastebėti, kad absoliučiu dydžiu ši dalis trumpalaikio turto rūšis išliko praktiškai nepakitusi visu 2002-2005 metų laikotarpiu. Todėl daryti išvados apie skolininkų atsiskaitymo gerėjimą negalima. Savaimė suprantama, net ir nekintantis trumpalaikių debitorinių įsiskolinimų dydis galėtų liudyti apie gerėjantį atsiskaitymą, jeigu smarkiai išaugtų pardavimai. Tačiau KB “Fabiola” pardavimai išaugo palyginti nežymiai, be to, tuo pačiu nežymiai augo ir pirkėjų įsiskolinimas.
- § Pinigų ir pinigų ekvivalentų absoliuti apimtis 2005 metais pasiekė lygį, beveik dvigubai didesnę nei 2002 metais ir trigubai didesnę nei 2004 metais. Iš vienos pusės, įmonei nenaudinga laikyti didelių pinigų atsargų, geriau juos kažkaip investuoti ir iš jų uždirbti papildomas pajamas. Tačiau, kita vertus, pernelyg sumažinti pinigų kiekį taip pat pavojinga, nes gali kilti atsiskaitymo sunkumų.
- § Įmonė 2005 metais sugebėjo sėkmingai sumažinti trumpalaikius įsiskolinimus, kurie 2003 metais buvo išaugę iki grėsmingo lygio – net 53.4 procentų visos nuosavybės ir įsipareigojimų, t.y. viršijo net savininkų nuosavybės dalį. Tokia situacija pavojinga tuo, kad iškyla labai rimta įmonės mokumo problema. Taigi galima sakyti, kad pastaruosiu metu

įmonei pavyko išėiti iš šios situacijos, nes 2005 metais trumpalaikiai įsiskolinimai besudarė vos 19.88 procentus.

- § Per nagrinėjamą laikotarpį bendrojo pelningumo koeficientas buvo gana aukštas ir kito pakankamai tolygiai. 2002 metais KB „Fabiola“ iš vieno pardavimų lito uždirbo 36 centus pelno. Vėlesniais metais šis rodiklis vis augo, kol 2005 metais ėmė siekti net 46 centus.
- § KB „Fabiola“ grynojo pelningumo rodiklis atskirais ataskaitiniais laikotarpiais nebuvo stabilus. Pavyzdžiui, 2004 metais šis rodiklis siekė tik 0.05, kas rodė, kad tais metais iš vieno pardavimų lito įmonė sugebėjo uždirbti tik 5 centus grynojo pelno. Tuo tarpu kitais laikotarpiais grynojo pelningumo rodiklis buvo pakankamai nemažas, jis sudarė 15-18 centų.
- § Turto pelningumas buvo didžiausias 2002 metais, kada vienam turto litui teko 25 centai grynojo pelno. 2003 ir 2004 metais turto pelningumas mažėjo, 2004 metais jis tesiekė vos 4 centus. 2005 metais turto pelningumas vėl padidėjo, tačiau net nepasiekė 2003 metų lygio. Įvertinus dviejų veiksnių - grynojo pardavimų pelningumo ir turto apyvartumo – įtaką, nustatyta, kad turto pelningumo kitimui darė grynasis pelningumas.
- § KB „Fabiola“ pasižymi labai aukštu akcinio kapitalo pelningumo lygiu. Tik 2004 metais šis rodiklis buvo mažesnis už 1, tuo tarpu 2002 ir 2005 metais jis netgi viršijo 2. Tai reiškia, kad tais metais kiekvienas akcininkų investuotas litas uždirbo daugiau nei 2 litus pelno.
- § Nuosavo kapitalo pelningumo rodiklio aukščiausia reikšmė buvo 2002 metais, ji sudarė 0.54. Žemiausią lygį – 12 centų, tenkančių 1 nuosavo kapitalo litui – jis pasiekė 2004 metais, o 2005 metais jau ėmė didėti. Per visą nagrinėjamą laikotarpį jis sumažėjo 0,29. Atlikta nuosavo kapitalo pelningumo analizė, nustatant pagrindinius jį įtakančius santykinis rodiklius, parodė, jo mažėjimą įtakojo mažėjantys grynasis pardavimo pelningumas ir turto apyvartumas
- § Apibendrinant mokumo rodiklius, galima pasakyti, kad trumpalaikio mokumo rodikliai ir ilgalaikio mokumo rodikliai rodo šiek tiek kitokią situaciją, nors abiem atvejais matoma, kad 2004 metais įmonei buvo patys prasčiausi mokumo prasme. Tuo tarpu 2005 metų rodikliai rodo, kad tais metais situacija ėmė gerėti. Sprendžiant pagal visus trumpalaikio mokumo rodiklius, įmonės mokumas yra užtikrintas gana gerai. Tuo tarpu ilgalaikis mokumas kelia problemų. 2003-2005 metais daugiau nei pusė įmonės turto buvo finansuojama skolintu kapitalu.
- § Apyvartinio kapitalo apyvartumas rodo, kad 2002-2003 metais apyvartinis kapitalas darė apie 4 apyvartas per metus. Tuo tarpu 2005 metais rodiklis sumažėjo iki 1.05. Tai turėtų kelti rūpestį KB „Fabiola“ vadovams, nes įmonėje nepakankamai efektyviai išnaudojamas apyvartinis kapitalas.

- § Trumpalaikio turto apyvartumas kartais aukščiausių lygį pasiekė 2002 metais, kai siekė 1.92, vėliau jis nuolat mažėjo, kol 2005 metais jis nukrito iki 0.96. Taigi galima spręsti, kad įmonėje yra pernelyg aukštas trumpalaikio turto lygis. Be to, šis rodiklis kasmet vis blogėja (per visą laikotarpį jis sumažėjo 0.96), kas liudija apie tai, kad ši problema nėra sprendžiama.
- § Atsargų apyvartumas kartais 2004-2005 metais nesiekė net 1. Toks rodiklio dydis yra labai mažas, nes rodo pernelyg aukštą įmonės apsirūpinimą atsargomis. „Fabiola“ 2004- ir 2005 metais turėjo prikaupusi tiek atsargų, kad joms realizuoti būtų užtrukusi daugiau nei metus.
- § KB „Fabiola“ klientai debitorinį išskolinimą padengia gana lėtai. 2002 metais klientai išskolinimą padengdavo 3.38 karto arba kas 108.10 dienas (t.y. daugiau nei kas tris mėnesius). Ir tik 2004-2005 metais debitorinių išskolinimų apyvartumas pagerėjo. Tai nulėmė debitorinių išskolinimų sumažėjimas ir pardavimų padidėjimas.
- § Atlikus KB „Fabiola“ finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių įmonės finansiniam stabilumui vertinimą, galima teigti, kad įmonei grėsmę kelia ilgalaikio materialaus turto ir atsargų straipsnių apimties didėjimas. Tačiau kitų straipsnių pokyčiai rodo finansinio stabilumo augimą. Pagal atliktos analizės rezultatus galime daryti išvadą, kad KB „Fabiola“ bankroto grėsmė yra nedidelė.
- § Taigi KB „Fabiola“ bankroto tikimybė apskaičiuota taikant penkias metodikas, naudojančias santykinius rodiklius: Altman penkių koeficientų modelį, Blanc, R.Taffler ir H.Tisshaw, Springate, ir R.Lis modelius. Didžiausia bankroto tikimybė nustatyta remiantis Altman modelio koeficiento duomenimis. Remiantis jais, įmonei 2004 metais buvo labai didelė bankroto grėsmė. 2003 ir 2005 metais tokia grėsmė buvo didelė. Ir tik 2002 metų duomenys nerodė bankroto grėsmės. Analizuojant pagal Blanc metodiką gautus duomenis, galima teigti, kad 2002-2003 ir 2005 metais įmonei bankrotas negrėsė. Tuo tarpu 2004 metais atsirado bankroto grėsmė. Pagal R.Taffler ir H. Tisshaw modelį apskaičiuoti kreditingumo indeksai nei vienais metais nerodė bankroto grėsmės. Tokie pat rezultatai gauti ir naudojant Springate bei R.Lis modelius. Derėtų pažymėti, skirtingos metodikos analizuoja skirtingus įmonės veiklos aspektus.
- § Vertinant pardavimų kitimo tendenciją, nustatyta, kad geriausiai ją atspindi antrojo tipo hiperbolės funkcija. Apskaičiavus MAPE ir MPE rodiklius, nustatyta, kad trendo funkcija tinkama prognozavimui. Remiantis šia trendo funkcija, 2006 metų prognozuojamas įmonės pardavimų dydis yra lygus 1048039 litams, o 2007 metų – 1067349 litams. Šios reikšmės rodo, kad numatomas lėtas pardavimų augimas.
- § Atlikus įmonės pardavimų priklausomybės nuo pradėtų bankroto procedūrų skaičiaus Lietuvoje analizę, nustatyta, kad tarp rodiklių yra glaudus tiesioginis ryšys (koreliacijos

koeficientas lygus 0.9212). Šią priklausomybę įvertinus regresinės analizės pagalba, nustatyta, kad pradėtų bankroto procedūrų skaičiui išaugus 10, KB “Fabiola” pardavimai išauga 9694-35775 litais.

- § Pradėtų bankroto procedūrų skaičiaus kitimo tendencijos nustatymui apskaičiuotos keturios skirtingos trendo funkcijos – tiesinis trendas, pirmojo tipo hiperbolės trendas, logaritminis trendas ir S pavidalo kreivės trendas. Nustatyta, kad geriausiai reiškinio vystymąsi atspindi S pavidalo kreivės funkciją, kurios matematinė išraiška yra: $\tilde{y}_t = e^{6.7267 - \frac{0.6786}{t}}$. Pagal S pavidalo kreivę prognozuojama 2005 metų reikšmė yra 745, o 2006 metų – 757. Taigi numatomas lėtas pradėtų bankroto procedūrų skaičiaus augimas. Vadinasi, pradėtų bankroto procedūrų skaičius turi tendenciją didėti ir tai teigiamai veiks būsimų laikotarpių pardavimus.

REKOMENDACIJOS

- § Įmonei būtina atkreipti dėmesį į visai sulėtėjusį pardavimų apimtį didėjimą. Per visą 2002 - 2005 metų laikotarpį jie padidėjo tik 11 procentų. Toks augimas yra labai nedidelis. Būtina naudoti intensyvesnę pardavimų politiką, vykdant aktyvią naujų klientų paiešką, naudojant lankstesnius klientų atsiskaitymo būdus ir t.t.
- § Nustatyta, kad KB „Fabiola“ pelnas yra labai priklausomas nuo finansinės ir investicinės veiklos rezultatų, o jie yra labai nestabilūs. Pavyzdžiui, 2003 metais iš šios veiklos gautas pelnas buvo net 7 kartus didesnis nei 2002 metais, tuo tarpu 2005 metais įmonė gavo daugiau nei dvigubai didesnę nuostolį nei 2004 metais. Pajamas iš finansinės ir investicinės veiklos sudaro gautos baudos ir delspinigiai, nupirkti debitoriniai įsiskolinimai, o sąnaudas – sumokėtos baudos ir delspinigiai, palūkanų sąnaudos ir kt. Šios veiklos rezultatai iš esmės ir nulemia galutinį įmonės pelną. Siekiant išvengti rezultatų nestabilumo, siūloma ne tik didinti įmonės pardavimus, kaip buvo nurodyta ankstesniame pasiūlyme, bet atidžiai vertinti perkamus debitorinius įsiskolinimus. Siūloma vienam įmonės vadybininkui pavesti tik su debitorinių skolų pirkimu susijusių sandėrių analizę. Tai leistų geriau paskirstyti darbus įmonėje bei galėtų duoti geresnius jos veiklos rezultatus.
- § Tyrimo metu nustatyta, kad įmonėje trumpalaikis turtas ir ypač atsargos pastaruoju metu labai išaugo, o atsargų lygio augimas rodo, kad įmonė išaldo lėšas, taip sumažindama savo mokumą ir padidindama atsiskaitymo sunkumų grėsmę. Norint išvengti šios problemos, siūloma labiau naudoti tikslią bankrutuojančių įmonių išparduodamų prekių paiešką, atsižvelgiant į klientų pareiškiamus pageidavimus. Tai tam tikru mastu jau vykdoma ir dabar, tačiau būtina geriau išnaudoti šį įmonės veiklos aspektą. Tai leistų kaupti mažiau atsargų, jas būtų galima greičiau parduoti, taip sutrumpinant atsargų apyvartumą, kuris pastaruoju metu yra sumažėjęs iki kritinio lygio.
- § Įmonė laiko dideles pinigų ir jų ekvivalentų atsargas (jų absoliuti apimtis 2005 metais pasiekė lygį, beveik dvigubai didesnę nei 2002 metais ir trigubai didesnę nei 2004 metais). Siūloma nelaikyti tokių didelių pinigų atsargų, o juos investuoti ir iš jų uždirbti papildomas pajamas.
- § KB „Fabiolos“ pasižymi labai dideliu įsiskolinimu ir tai kelia grėsmę jos finansiniam stabilumui. Pavyzdžiui, 2004 metais nuosavas kapitalas buvo dvigubai mažesnis už skolintą. Nors 2005 metais šis rodiklis šiek tiek padidėjo, tačiau jis vis tiek nepasiekė kritine laikomos reikšmės. Įmonėje daugiau nei pusė turto yra finansuojama skolintomis lėšomis. Šią problemą būtina spręsti nedelsiant, juolab kad įmonė dirba pelningai. Siūloma didesnę dalį pelno reinvestuoti į įmonę, taip didinant savininkų nuosavybės dalį. Be to, būtina

mažinti ilgalaikių įsipareigojimų apimtį, nes būtent jų atsiradimas ir sąlygojo taip smarkiai pastaraisiais metais pablogėjusį nuosavo ir skolinto kapitalo santykį.

- § Atlikus KB „Fabiola“ finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių įmonės finansiniam stabilumui vertinimą, galima teigti, kad įmonei grėsmę kelia ilgalaikio materialaus turto ir atsargų straipsnių apimties didėjimas. Tačiau kitų straipsnių pokyčiai rodo finansinio stabilumo augimą. Pagal atliktos analizės rezultatus galime daryti išvadą, kad KB „Fabiola“ bankroto grėsmė yra nedidelė.

LITERATŪRA

1. Bagdanavičius J., Stankevičius P., Lukoševičius L. (1999). *Ekonomikos terminai ir sąvokos*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
2. Bagdonas, E. (2005). *Socialinė statistika*. Kaunas: Technologija.
3. Bagdžiūnienė, V. (2005). *Įmonių veiklos planavimas ir analizė*. Vilnius: Conto litera.
4. Bivainis J., Garškaitė K. (2000). Įmonių bankroto grėsmės įvertinimas. *Ekonomika*. Nr. 51. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
5. Buračas, A. (1997). *Bankininkystės ir komercijos terminų žodynas*. Kaunas: Naujasis lankas.
6. Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I. (1998). *Finansų analizė*. Kaunas: Technologija.
7. Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I. (2002). *Finansų analizė*. Kaunas: Technologija.
8. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. (1993). Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
9. Dzikevičius, A. (2005). *Finansai ir investicijos: įmonių finansai*. Prieiga per internetą: <http://finansai.tripod.com/if.htm>. [žiūrėta 2006-05-10]
10. Garškaitė, K. (1999). Finansinių rodiklių modelių taikymas įmonės bankroto prognozavimui. *Verslas, vadyba ir studijos-98*. Vilnius: Technika.
11. Grigaliūnienė, Ž., Cibulskienė, D. (2004). Bankroto diagnostikos metodikos pritaikomumas Lietuvos ūkio sąlygomis. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos – 4*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
12. *Įmonių bankrotas* (2005). Vilnius: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės.
13. *Įmonių bankroto įstatymas* (2001). IX-216. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimas.
14. Isachsen, A., Hamilton, C. (1992). *Ekonomikos pagrindai*. Vilnius: Alma littera.
15. Juozaitienė, L. (2000). *Įmonės finansai: analizė ir valdymas*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
16. Kancerevyčius, G. (2004). *Finansai ir investicijos*. Kaunas: Smaltijos leidykla.
17. Kunigėlytė, L., Laškovas, J., Markelevičius, J. (1986). *Bendroji statistikos teorija*. Vilnius: Mintis.
18. Kvedaraitė, V. (1996). *Pelningumo analizė ir prognozavimas*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas.
19. Kvedaraitė, V. (1997). *Įmonės finansų valdymas*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas.
20. Lileikienė, A., Šaparnis, G., Tamošiūnas, T. (2004). *Magistro darbo rengimo metodika*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
21. Mackevičius, J. (1994). *Apskaita*. Vilnius: Mintis, p.566.
22. Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1998). *Finansinė analizė*. Vilnius: Katalikų pasaulis.

23. Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1999). Įmonių bankroto prognozavimo analizės metodikų tyrimas, remiantis finansinių ataskaitų duomenimis. *Ekonomika Nr. 49*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
24. Mackevičius J. (2005). *Įmonių veiklos analizė*. Vilnius: TEV.
25. Martišius, S.A. (2003). *Statistika. I dalis*. Vilnius: Vilniaus Universiteto leidykla.
26. Obi C.P. (1999). *Verslo finansų pagrindai*. Kaunas: Technologija.
27. Pabedinskaitė, A.O. (2005). *Kiekybiniai sprendimų metodai: Koreliacinė regresinė analizė. Prognozavimas*. Vilnius: Technika.
28. Poškaitė, D. (1994). *Finansinės būklės analizė rinkos sąlygomis*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
29. Purlys, Č. (2001). Įmonių bankroto prevencijos sistemos kūrimas Lietuvoje. *Ekonomika. Nr. 5*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
30. Ruchovienė, D., (1998). Pirminių finansinės analizės būdų taikymo ypatybės. *Ekonomika ir vadyba*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas.
31. Rutkauskas, A.V. (2001). Finansų analizės problemos esant neapibrėžties galimybei. *Ekonomika*: Nr. 54. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
32. Rutkauskas, A. V., Damašienė, V. (2002). *Finansų valdymas*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
33. Rutkauskas, V., Stankevičius, P. (2004). *Finansų analizė, valdymas ir prognozavimas*. Vilnius: VPU leidykla.
34. Sakalas, A., Vanagas, P., Martinkus, B., Neverauskas, B., Prokopčiukas, B., Venskus, R., Viršilaitė, R., Ivaškienė, A. (2000). *Pramonės įmonių vadyba*. Kaunas: Technologija.
35. Smalenskas, G. (2000) *Įmonės finansų pradmenys*. Vilnius: Vilniaus kolegijos verslo ir vadybos fakultetas.
36. Šlekienė, D. (1998). Tradicinių finansinės būklės įvertinimo metodų taikymo problematika. *Ekonomika ir vadyba -98*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
37. Šlekienė, D., Klimavičienė, J. (1999). *Įmonės veiklos įvertinimas*. Kaunas: Technologija.
38. Švelienė, E. (1996). Bankroto diagnozavimas gamybinėje įmonėje. *Ekonomika ir vadyba-96*. Kaunas: Technologija.
39. Tvaronavičienė, M. (2001). Įmonių bankroto prevencijos sistemos kūrimas Lietuvoje. *Ekonomika Nr. 54*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
40. Vainienė, R. (2005). *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius: Tyto Alba.
41. Valackienė, A. (2005). *Krizių valdymas ir sprendimų priėmimas*. Kaunas: Technologija.
42. Ковалев, В.В. (2000). *Введение в финансовый менеджмент*. Москва: Финансы и статистика.

PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ ANALIZĖ

Šios sąvokos magistro darbe pateikiamos remiantis šaltiniu: Bagdanavičius J., Stankevičius P., Lukoševičius L. (1999). *Ekonomikos terminai ir sąvokos*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.

A

Akcinis kapitalas – akcinės bendrovės kapitalo kiekis, kuris suformuojamas parduodant akcijas.

Aktyvai – visi įmonės ištekliai (turtas), naudojami įmonės ūkinėje veikloje, iš kurios tikimasi naudingumo.

Apyvartinis kapitalas – firmos trumpalaikės apyvartinės lėšos, kurios gana greitai ūkinėje veikloje pakeičiamos žaliavomis, nebaigta gamyba ir gatavų prekių atsargomis, skolomis ir grynaisiais pinigais, trumpalaikiais įsipareigojimais.

Atsargos – gatavų prekių atsargos, nebaigta gamyba ir žaliavos, kurias turi įmonė.

B

Balansas – įmonės (juridinio asmens) finansinės atskaitomybės dokumentas, kuriame nurodomas visas įmonės turtas, savininkų nuosavybė ir įsipareigojimai.

Bankrotas – įmonės, banko arba asmens finansinė padėtis, kuriai esant jie nepajėgia apmokėti skolų ir vykdyti kitus turtinius įsipareigojimus.

D

Debitorinis įsiskolinimas – juridinių ar fizinių asmenų įsiskolinimas, kuris atsiranda dėl materialiujų vertybių pateikimo ir kitų sandorių su šiais juridiniais ar fiziniais asmenimis sąlygų pažeidimo iš jų pusės.

Dividendas – akcinės bendrovės pelno dalis, kasmet paskirstoma tarp akcininkų po to, kai sumokami mokesčiai, atliekami atskaitymai gamybai plėsti, papildomi rezervai, išmokami procentai už obligacijas ir premijuojami direktoriai.

E

Efektyvumas – gamybos išteklių panaudojimo lygis, garantuojantis maksimalų rezultatą. Tai siekimas gauti kuo daugiau naudos, kuo geriau vartojant ribotus išteklius.

F

Finansinės ir investicinės veiklos pajamos – įmonės (juridinio asmens), t.y. mokesčių mokėtojo, uždirbtos per ataskaitinį laikotarpį – finansinius metus – pajamos, prie kurių priskiriama: gauti akcijų dividendai; pajininkų bei steigėjų gauta pelno dalis; depozitų palūkanos, obligacijų palūkanos; kredito operacijų palūkanos; pajamos iš finansinio tarpininkavimo; užsienio valiutos pardavimo pajamos; turimos užsienio valiutos kurso kilimo teigiama įtaka; kitų bendrovių akcijų ir kitų vertybinių popierių pardavimo pajamos; užsienio valiutų konversijos teigiama įtaka; kitos finansinės veiklos pajamos.

Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos – įmonės (juridinio asmens) per ataskaitinius metus padarytos sąnaudos, susijusios su finansinės ir investicinės veiklos pajamų gavimu; prie šių sąnaudų priskiriama: sumokėtos ar mokėtinos palūkanos už kreditus; metinė dalis sąnaudų, susijusių su kapitalo pasikeitimu, jeigu ji neįtraukta į balanso straipsnį Kapitalo pokyčio ir įmonės formavimo savikaina; gautinų sumų diskontavimo sąnaudos, susijusios su išduotais vekseliais, išrašytais sąskaitomis ir pan., bei su faktoringu susijusios sąnaudos; užsienio valiutų kursų pasikeitimo ir valiutų konversijos neigiama įtaka; investicinės veiklos kitose įmonėse netekimai.

Finansiniai metai – ūkio subjektų ataskaitinis laikotarpis.

G

Grynasis pelnas – įmonės (juridinių asmenų) uždirbtų bendrųjų pajamų dalis, kuri lieka atėmus įprastinės veiklos sąnaudas, ypatinguosius praradimus bei sumokėtus mokesčius.

Grynieji pinigai – pinigai įmonės sąskaitoje ir kasoje, banko čekiai, kiti banko dokumentai, kurių pagrindu bankas daro įrašus įmonės sąskaitoje.

I

Ilgalaikis turtas – įmonės (juridinio asmens) turto dalis, kuriai priskiriama: formavimo savikaina, nematerialusis turtas, materialusis turtas, ilgalaikis finansinis turtas bei po vienerių metų gautinos sumos.

Ilgalaikis materialusis turtas – turtas (objektai), kuris daugelį kartų naudojamas gamybos ir aptarnavimo procese ir, išsaugodamas savo natūralią formą, nusidėvi naudojamas ilgiau kaip vienerius metus (išskyrus žemę).

K

Kreditorinis įsiskolinimas – (įsiskolinimas kreditoriui) tai įmonės laikinai pritrauktos piniginės lėšos, gražintinos atitinkamiems juridiniams ir fiziniams asmenims; įsiskolinimas, kuris atsiranda dėl materialųjų vertybių pateikimo ir kitų sandorių su šiais juridiniais ar fiziniais asmenimis sąlygu pažeidimo.

L

Likvidumas – įmonių, bankų gebėjimas laiku atsiskaityti su partneriais.

Likvidus turtas – įmonės turtas, kurį greitai ir be nuostolių (ar su minimaliais nuostoliais) galima paversti grynaisiais pinigais.

P

Pelno (nuostolio) ataskaita – įmonės (juridinio asmens) finansinės atskaitomybės dokumentas, kuriame pateikiami duomenys apie įmonės veiklos finansinius rezultatus per ataskaitinį laikotarpį. Jame nurodytos visos per ataskaitinį laikotarpį uždirbtos pajamos bei sąnaudos, pelnas prieš apmokestinimą, mokestis, grynasis pelnas.

S

Savikaina – įmonės (juridinio asmens) pardavimų ir atliktų paslaugų pajamų dalis, likusi atskaičiavus iš visų uždirbtų pajamų išlaidas sunaudotoms žaliavoms, komplektavimo gaminiams ir perparduoti skirtoms prekėms pirkti.

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Finansinių rodiklių grupės ir rodikliai

<i>Grupių ir rodiklių pavadinimai</i>	<i>Formulė</i>	<i>Formulės paaiškinimas</i>	<i>Ką rodiklis apibūdina</i>
1. Pelningumo rodikliai			
Bendrasis pelningumas	Bendrasis pelnas/Grynosios pajamos	Nustato, kiek pelno tenka kiekvienam grynųjų pardavimų pajamų vienetui.	Apibūdina įmonės pagrindinės veiklos pelningumą, parodo, ar pelninga parduoti prekes.
Grynasis pelningumas	Grynasis pelnas/Grynosios pardavimų pajamų	Nustato kiek pelno tenka kiekvienam grynųjų pardavimų pajamų vienetui.	Parodo visos įmonės veiklos (gamybinės, komercinės, investicinės, finansinės) galutinį pelningumą. Rodiklio mažėjimas reikalauja naujovių, išpėja, kad prekių konkurencingumas smunka.
Turto pelningumas	Grynasis pelnas/Visas turtas	Nustato, kiek grynojo pelno tenka kiekvienam viso turto piniginiam vienetui.	Apibūdina sugebėjimą pelningiau naudoti visą turta, parodo, kokia viso turto dalis susigrąžinama pelno pavidalu.
Nuosavo kapitalo pelningumas	Grynasis pelnas/Nuosavas kapitalas	Nustato, kiek pelno tenka kiekvienam akcininkų (savininkų) investuotam į verslą piniginiam vienetui.	Apibūdina investicijų pelningumą. Aukštas lygis užtikrina didelius dividendus.
2. Apyvartumo rodikliai			
Debitorinio įsiskolinimo įmonei apyvartumas	Pardavimai/Debitorinis įsiskolinimas	Nustato, kiek kartų per metus susigrąžinami visų debitorių įsiskolinimai	Apibūdina, kaip debitoriai atsiskaito su įmone, t.y., kiek kartų per metus debitorinis įsiskolinimas paverčiamas pinigais
Vidutinė debitorinio įsiskolinimo trukmė	Debitorinis įsiskolinimas/Pardavimų apimtis per dieną	Nustato, per kiek dienų visi debitoriai sugrąžina įsiskolinimus	Apibūdina sugebėjimą susigrąžinti debitorinius įsiskolinimus.
Atsargų apyvartumas	Pardavimai/Atsargos	Nustato, kiek kartų per metus pasikartoja materialinių atsargų apyvarta, t. y. kiek kartų atsargos buvo išparduotos ir vėl sukauptos.	Apibūdina sugebėjimą valdyti ir kontroliuoti lėšų, investuotų į atsargas, apsisukimą
Ilgalaikio turto apyvartumas	Pardavimai/Ilgalaikis turtas	Nustato, kokia pardavimų apimtis tenka kiekvienam ilgalaikių aktyvų piniginiam vienetui	Apibūdina sugebėjimą panaudoti ilgalaikį turta
Viso turto apyvartumas	Pardavimai/Visas turtas	Nustato, kokia pardavimų apimtis tenka kiekvienam turto piniginiam vienetui	Apibūdina sugebėjimą panaudoti visą turta pardavimų pajamoms uždirbti.
3. Mokumo (likvidumo) rodikliai			
Bendrasis likvidumas	Trumpalaikis turtas/Trumpalaikiai įsipareigojimai	Nustato, kiek kartų trumpalaikis turtas viršija trumpalaikius įsipareigojimus	Apibūdina sugebėjimą įvykdyti trumpalaikius įsipareigojimus iš trumpalaikio turto, t.y. įmonės likvidumą trumpalaikių įsipareigojimų požiūriu.
Kritinis likvidumas	Labiausiai likvidus	Nustato, kiek kartų	Ivertina įmonės sugebėjimą

	turtas/Trumpalaikiai įsipareigojimai	labiausiai likvidus turtas viršija trumpalaikius įsipareigojimus	įvykdyti trumpalaikius įsipareigojimus iš mobiliąsio (galimo greitai paversti pinigais) turto, t.y. pasirengimą greitai sugrąžinti trumpalaikes skolas.
4. Įsipareigojimų rodikliai			
Įsiskolinimų ir viso turto santykis	Visi įsiskolinimai/Visas turtas	Nustato, kiek įsiskolinimų tenka kiekvienam viso turto piniginiam vienetui	Apibūdina, kokią viso turto dalį sudaro įsiskolinimai
Palūkanų padengimo rodiklis	Veiklos pelnas/Palūkanos	Rodo, kiek kartų veiklos pelnas (t.y. pelnas, nesumokėjus nei palūkanų, nei mokesčių) yra didesnis už palūkanas	Apibūdina sugebėjimą laiku mokėti palūkanas, t.y., kiek kartų daugiau įmonė užsidirba pelno, negu jo reikia įsiskolinimo išlaidoms – palūkanoms padengti

Šaltinis: Kvedaraitė, V. (1997). Įmonės finansų valdymas. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas.

2 PRIEDAS

Finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių įtaka įmonės finansiniam stabilumui

<i>Finansinių ataskaitų formos</i>	<i>Straipsniai ir jų pokytis</i>	<i>Straipsnių pokyčio įtaka įmonės finansiniam stabilumui</i>
Balansas	<p><i>Ilgalaikis materialus turtas:</i> Ilgalaikio turto sumažėjimas</p> <p>Ilgalaikio materialaus turto padidėjimas</p> <p><i>Trumpalaikis turtas:</i> Didelis atsargų kiekio augimas</p> <p>Pagamintos produkcijos atsargų didėjimas</p> <p>Nebaigtos gamybos atsargų didėjimas</p> <p>Gautinų sumų padidėjimas</p> <p>Grynųjų pinigų straipsnių sumažėjimas</p> <p><i>Trumpalaikiai įsipareigojimai:</i> Mokėtinų sumų padidėjimas</p> <p><i>Nuosavas kapitalas ir rezervai:</i> Kapitalo sumažėjimas</p> <p>Ilgalaikių įsipareigojimų padidėjimas</p>	<p>Kelia grėsmę įmonės finansiniam stabilumui, jeigu parduodamas siekiant mažinti finansinių išteklių stygių. Sukelia neigiamų įmonės veiklos pokyčių, jeigu išsigijamas tik siekiant investuoti lėšas.</p> <p>Kelia grėsmę įmonės finansiniam stabilumui, jeigu tai nesusieta su veiklos plėtra bei pagerėjusiu žaliavų ir medžiagų tiekimu arba nepasitikėjimu tiekėjais.</p> <p>Rodo gamybos nesklandumus ir pardavimų sulėtėjimą bei galimą pardavimų mažėjimą, sukeltą piniginių išteklių trūkumą.</p> <p>Rodo gamybos proceso sulėtėjimą dėl gamybinių techninių procesų organizavimo nesklandumų, dėl technikos gedimų, žemos darbuotojų kvalifikacijos, blogo darbo organizavimo, sukeliančio neritmingą produkcijos atsargų susikaupimą.</p> <p>Rodo įmonės produkcijos pirkėjų nemokumą, blogą debitorių apskaitą ir kontrolę, sumažėjusią atsiskaitymų politikos kontrolę arba atsiskaitymų politikos pakeitimą: prekių, parduotų kreditan, padidėjimą, jeigu tai nesusiję su didesniu pasitikėjimu pirkėjais ir klientais; slaptą tiekėjo ir pirkėjo sandorį, kuriuo leidžiama perparduoti tiekėjo produkciją neatsikaisčius už ją, o vėliau pasidalyti gautą pelną.</p> <p>Staigus pinigų sumažėjimas sąskaitose gali liudyti produkcijos arba paslaugų sumažėjimą; pirkėjų įsipareigojimų nevykdymą, įmonės neveiklumą kontroliuojant pirkėjų mokumą; įmonės veiklos siaurinimą, jeigu tai nėra susiję su pirkėjų ar klientų finansinės būklės pagerėjimu ir padidėjusiu pasitikėjimu jais; įmonės investicinės veiklos padidėjimu, plečiant įmonę ir naudojant papildomą pelną; padidėjus produkcijos paklausai, daugiau pinigų išleidžiama įsigyti žaliavų, medžiagų ir kitų išteklių.</p> <p>Staigus šių sumų padidėjimas rodo išsiskolinimų darbuotojams, biudžetui, tiekėjams, kredito institucijoms padidėjimą (jeigu tai susiję su teigiamais mokumo pokyčiais, kai tiekėjai padidina tiekimo kreditus, pastebėję geresnę finansinę būklę), tiekėjų finansinės būklės pablogėjimą, kai jie sumažina tiekimo kainas; arba tiekėjų ir klientų susitarimą mokėti už tiekiamą produkciją mažesnę kainą.</p> <p>Nuosavo kapitalo sumažėjimas dėl įmonės pelningumo sumažėjimo ir nesugebėjimo pritraukti papildomų investicijų rodo blogą finansinę būklę.</p> <p>Ilgalaikių įsipareigojimų padidėjimas rodo įmonės nesugebėjimą laiku atsiskaityti, t.y. įmonės ilgalaikio mokumo pablogėjimą arba nenaudingų sandorių sudarymą.</p>
Pelno (nuostolių) ataskaita	Pardavimai	Pardavimų apimtys sumažėjimas rodo arba paklausos sumažėjimą, arba nepakankamai gerą pardavimų organizavimą, marketingo stoka, nepagrįstą kainų politiką. Neigiamai gali veikti įmonės veiklą ir staigus pardavimų

	Sąnaudų straipsniai	<p>padidėjimas, rodantis gaminių išpardavimą prieš įmonės likvidavimą, jeigu pardavimų padidėjimas nėra susijęs su pozityviais procesais, produktų paklausos didėjimu, gera kainų politika ir marketingu.</p> <p>Sąnaudų straipsnių augimas, nesusijęs su gamybos proceso plėtimu, rodo, netaupų, neekonomišką įmonės veiklos organizavimą, susietą su lėšų švaistymu, neapgalvotais brangiais pirkiniais, administracinio valdymo personalo išplėtimu, nepagrįstu jo darbo apmokėjimo didinimu, negamybinės veiklos organizavimu arba nenumatytų ypatingos veiklos nuostolių atsiradimu.</p>
Pinigų srautų ataskaita	<p>Pinigų srautas iš įmonės ūkinės veiklos</p> <p>Pinigų srautas iš įmonės investicinės veiklos</p> <p>Pinigų srautas iš finansinės veiklos</p> <p>Pinigų srautai, susiję su ypatinga veikla</p>	<p>Sumažėjimas rodo blogą finansinę būklę ir pinigų trūkumą tipinei ir netipinei veiklai, plėtoti įmonės gamybinį pajėgumą, gražinti skolas, išmokėti dividendus ir investuoti lėšas be išorinių finansavimo šaltinių.</p> <p>Sumažėjimas rodo išmokėtas pinigų sumas, susijusias su išteklių įsigijimu, perleidžiant materialų ir nematerialų turta, pinigines išlaidas, įsigijimu, įsigyjant vertybinius popierius, perleidžiant materialų ir nematerialų ilgalaikį turta.</p> <p>Sumažėjimas rodo piniginių santykių su trečiaisiais asmenimis pablogėjimą per ataskaitinį laikotarpį, nesugebėjimą pasinaudoti išoriniais finansavimo šaltiniais.</p> <p>Atsiradę nuostoliai iš ypatingos veiklos turi neigiamą įtaką įmonės finansinei būklei.</p>

Šaltinis: Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1999). Įmonių bankroto prognozavimo analizės metodikų tyrimas, remiantis finansinių ataskaitų duomenimis. *Ekonomika Nr. 49*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

KB "FABIOLA" TURTAS 2002-2005 METAIS

Eil. Nr.	Turtas	2002	2003	2004	2005
A.	Ilgalaikis turtas	85350	181833	418636	434419
I.	FORMAVIMO SAVIKAINA				
II.	NEMATERIALUSIS TURTAS			4760	2895
III.	MATERIALUSIS TURTAS	85350	171833	413876	431524
III.1.	Žemė				
III.2.	Pastatai	63259	56266	199638	185570
III.3.	Statiniai ir mašinos	516	441		
III.4.	Transporto priemonės	13481	11099	11935	47974
III.5.	Kiti įrenginiai ir įrankiai	2004	726	71	
III.6.	Kitas materialusis turtas	6090	6265	9878	5626
III.7.	Nebaigta statyba ir išankstiniai apmokėjimai		96936	192354	192354
IV.	ILGALAIKIS FINANSINIS TURTAS		10000		
V.	PO VIENERIŲ METŲ GAUTINOS SUMOS				
V.1.	Pirkėjų įsiskolinimas				
V.2.	Kitos gautinos sumos				
B.	Trumpalaikis turtas	488717	722986	967987	1079341
I.	ATSARGOS IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	121417	387143	639887	608168
I.1.	Atsargos	121417	328074	632912	606906
I.2.	Nebaigtos vykdyti sutartys		59069	6975	1262
II.	PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	246559	202109	214606	208888
II.1.	Pirkėjų įsiskolinimas	145690	136425	162409	156191
II.2.	Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos		65684	5874	25380
II.3.	Kitos gautinos sumos	100869	65684	46323	27317
III.	KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS			45918	57979
IV.	PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI	120741	133734	67576	204306
C.	Sukauptos (gautinos) pajamos	30756	61187		
	TURTAS IŠ VISO	604823	966006	1386623	1513760

4 PRIEDAS

KB "FABIOLA" SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI 2002-2005 METAIS

Eil. Nr.	Savininkų nuosavybė ir įsipareigojimai	2002	2003	2004	2005
A.	<i>Kapitalas ir rezervai</i>	281753	401395	456011	729712
I.	KAPITALAS	75000	75000	75000	75000
I.1.	Įstatinis (pasirašytasis)	75000	75000	75000	75000
I.2.	Nepareikalautas įmokėti (-)				
II.	AKCIJŲ PRIEDAI (nominalinės vertės perviršijimas)				
III.	PERKAINOJIMO REZERVAS				
IV.	REZERVAI	206753	326395	326397	470385
IV.1.	Įstatymo numatyti	9472	15792	15792	
IV.2.	Nepaskirstytini	38670	43725		
IV.3.	Paskirstytini	158611	266878	310605	470385
V.	NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIS)			54614	184327
B.	<i>Finansavimas (dotacijos ir subsidijos)</i>				
C.	<i>Atidėjimai ir atidėtieji mokesčiai</i>				
I.	ĮSIPAREIGOJIMŲ IR REIKALAVIMŲ PADENGIMO ATIDĖJIMAI				
II.	ATIDĖTI MOKESČIAI				
D.	PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI			386229	483176
I.	FINANSINĖS SKOLOS			386229	483176
I.1.	Kreditinėms institucijoms			300000	365100
I.2.	Kitos			86229	118076
II.	PREKYBOS SKOLOS (skolos, susijusios su prekių pardavimu)				
II.1.	Tiekėjams				
II.2.	Apmokėtini vekseliai				
III.	AVANSU GAUTOS SUMOS PAGAL PASIRAŠYTAS SUTARTIS				
IV.	KITOS MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI				
E.	<i>Per vienerius metus mokėtinos sumos trumpalaikiai įsipareigojimai</i>	237881	515803	544383	300872
I.	ILGALAIKIŲ SKOLŲ EINAMŲJŲ METŲ DALIS			22097	
II.	FINANSINĖS SKOLOS			100000	
II.1.	Kreditinėms institucijoms			100000	
II.1.2.	Kitos				
III.	PREKYBOS SKOLOS (skolos, susijusios su prekių pardavimu)	162680	439111	377452	254540
III.1.	Tiekėjams	162680	439111	377452	254540
III.2.	Apmokėtini vekseliai				
IV.	AVANSU GAUTOS SUMOS PAGAL PASIRAŠYTAS SUTARTIS	17273	31291	32719	20238
V.	MOKESČIAI, ATLYGINIMAI IR SOCIALINIS DRAUDIMAS	39780	20247	-14280	-4847
V.1.	Mokesčiai	31272	11658	-19438	-7622
V.2.	Atlyginimai ir socialinis draudimas	8508	8589	5158	2775
VI.	KITOS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	18148	25154	26395	30941
F.	<i>Sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos</i>	85189	48808		
	SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	604823	966006	1386623	1513760

KB "FABIOLA" PELNO (NUOSTOLIŲ) ATASKAITA UŽ 2002-2005 METUS

Eil. Nr.	Straipsniai	2002	2003	2004	2005
I.	PARDAVIMAI IR PARDUOTŲ PREKIŲ BEI PASLAUGŲ SAVIKAINA				
I.1.	Pardavimai	936380	856135	1009155	1040408
I.2.	Parduotų prekių ir paslaugų savikaina	603605	503374	551737	557862
II.	BENDRASIS PELNAS(NUOSTOLIS)	332775	352761	457418	482546
III.	VEIKLOS ŠANAUDOS	182248	379596	462862	299132
IV.	VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	150527	-26835	-5444	183414
V.	KITA VEIKLA	10531		77502	20791
VI.	FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	24502	181964	-7661	-19878
VI.1.	Pajamos	25228	186707	6849	13985
VI.2.	Šanaudos	726	4743	14510	33863
VII.	ĮPRAŠINĖS VEIKLOS PELNAS(NUOSTOLIS) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	185560	155129	64397	184327
VIII.	YPATINGOJI VEIKLA	-3085	-6893		
VIII.1.	Pagautė	65	8403		
VIII.2.	Netekimai	3150	15296		
IX.	ATASKAITINIŲ METŲ PELNAS PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	182475	148236	64397	184327
X.	PELNO MOKESTIS	29502	22717	9783	
XI.	GRYNASIS ATASKAITINIŲ METŲ PELNAS PASKIRSTYmui	152973	125519	54614	184327

6 PRIEDAS

KB "FABIOLA" TURTO DINAMIKA 2002-2005 METAIS, LITAIŠ

Eil. Nr.	Turtas	Per 2003	Per 2004	Per 2005	Per 2002-2005 metų laikotarpį
A.	Ilgalaikis turtas	96483	236803	15783	349069
I.	FORMAVIMO SAVIKAINA	0	0	0	0
II.	NEMATERIALUSIS TURTAS	0	4760	-1865	2895
III.	MATERIALUSIS TURTAS	86483	242043	17648	346174
III.1.	Žemė	0	0	0	0
III.2.	Pastatai	-6993	143372	-14068	122311
III.3.	Statiniai ir mašinos	-75	-441	0	-516
III.4.	Transporto priemonės	-2382	836	36039	34493
III.5.	Kiti įrenginiai ir įrankiai	-1278	-655	-71	-2004
III.6.	Kitas materialusis turtas	175	3613	-4252	-464
III.7.	Nebaigta statyba ir išankstiniai apmokėjimai	96936	95418	0	192354
IV.	ILGALAIKIS FINANSINIS TURTAS	10000	-10000	0	0
V.	PO VIENERIŲ METŲ GAUTINOS SUMOS	0	0	0	0
V.1.	Pirkėjų įsiskolinimas	0	0	0	0
V.2.	Kitos gautinos sumos	0	0	0	0
B.	Trumpalaikis turtas	234269	245001	111354	590624
I.	ATSARGOS IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	265726	252744	-31719	486751
I.1.	Atsargos	206657	304838	-26006	485489
I.2.	Nebaigtos vykdyti sutartys	59069	-52094	-5713	1262
II.	PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	-44450	12497	-5718	-37671
II.1.	Pirkėjų įsiskolinimas	-9265	25984	-6218	10501
II.2.	Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos	65684	-59810	19506	25380
II.3.	Kitos gautinos sumos	-35185	-19361	-19006	-73552
III.	KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS	0	45918	12061	57979
IV.	PINIGAI IR PINIGŲ EKIVALENTAI	12993	-66158	136730	83565
C.	Sukauptos (gautinos) pajamos	30431	-61187	0	-30756
	TURTAS IŠ VISO	361183	420617	127137	908937

KB "FABIOLA" TURTO DINAMIKA 2002-2005 METAIS, PROCENTAIS

Eil. Nr.	Turtas	Per 2003	Per 2004	Per 2005	Per 2002-2005 metų laikotarpį
A.	Ilgalaikis turtas	113.04	130.23	3.77	408.99
I.	FORMAVIMO SAVIKAINA				
II.	NEMATERIALUSIS TURTA			-39.18	
III.	MATERIALUSIS TURTA	101.33	140.86	4.26	405.59
III.1.	Žemė				
III.2.	Pastatai	-11.05	254.81	-7.05	193.35
III.3.	Statiniai ir mašinos	-14.53	-100.00		-100.00
III.4.	Transporto priemonės	-17.67	7.53	301.96	255.86
III.5.	Kiti įrenginiai ir įrankiai	-63.77	-90.22	-100.00	-100.00
III.6.	Kitas materialusis turtas	2.87	57.67	-43.05	-7.62
III.7.	Nebaigta statyba ir išankstiniai apmokėjimai		98.43	0.00	
IV.	ILGALAIKIS FINANSINIS TURTA		-100.00		
V.	PO VIENERIŲ METŲ GAUTINOS SUMOS				
V.1.	Pirkėjų įsiskolinimas				
V.2.	Kitos gautinos sumos				
B.	Trumpalaikis turtas	47.94	33.89	11.50	120.85
I.	ATSARGOS IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	218.85	65.28	-4.96	400.89
I.1.	Atsargos	170.20	92.92	-4.11	399.85
I.2.	Nebaigtos vykdyti sutartys		-88.19	-81.91	
II.	PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	-18.03	6.18	-2.66	-15.28
II.1.	Pirkėjų įsiskolinimas	-6.36	19.05	-3.83	7.21
II.2.	Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos		-91.06	332.07	
II.3.	Kitos gautinos sumos	-34.88	-29.48	-41.03	-72.92
III.	KITAS TRUMPALAIKIS TURTA			26.27	
IV.	PINIGAI IR PINIGŲ EKIVALENTAI	10.76	-49.47	202.34	69.21
C.	Sukauptos (gautinos) pajamos	98.94	-100.00		-100.00
	TURTAS IŠ VISO	59.72	43.54	9.17	150.28

8 PRIEDAS

**KB "FABIOLA" SAVININKŲ NUOSAVYBĖS IR ĮSIPAREIGOJIMŲ DINAMIKA 2002-
2005 METAIS, LITAIŠ**

Eil. Nr.	Savininkų nuosavybė ir įsipareigojimai	Per 2003	Per 2004	Per 2005	Per 2002-2005 metų laikotarpį
A.	<i>Kapitalas ir rezervai</i>	119642	54616	273701	447959
I.	KAPITALAS	0	0	0	0
I.1.	Įstatinis (pasirašytasis)	0	0	0	0
I.2.	Nepareikalautas įmokėti (-)	0	0	0	0
II.	AKCIJŲ PRIEDAI (nominalinės vertės perviršijimas)	0	0	0	0
III.	PERKAINOJIMO REZERVAS	0	0	0	0
IV.	REZERVAI	119642	2	143988	263632
IV.1.	Įstatymo numatyti	6320	0	-15792	-9472
IV.2.	Nepaskirstytini	5055	-43725	0	-38670
IV.3.	Paskirstytini	108267	43727	159780	311774
V.	NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	0	54614	129713	184327
B.	<i>Finansavimas (dotacijos ir subsidijos)</i>	0	0	0	0
C.	<i>Atidėjimai ir atidėtieji mokesčiai</i>	0	0	0	0
I.	ĮSIPAREIGOJIMŲ IR REIKALAVIMŲ PADENGIMO ATIDĖJIMAI	0	0	0	0
II.	ATIDĖTI MOKESČIAI	0	0	0	0
D.	<i>PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI</i>	0	386229	96947	483176
I.	FINANSINĖS SKOLOS	0	386229	96947	483176
I.1.	Kreditinėms institucijoms	0	300000	65100	365100
I.2.	Kitos	0	86229	31847	118076
II.	PREKYBOS SKOLOS (skolos, susijusios su prekių pardavimu)	0	0	0	0
II.1.	Tiekėjams	0	0	0	0
II.2.	Apmokėtini vekseliai	0	0	0	0
III.	AVANSU GAUTOS SUMOS PAGAL PASIRAŠYTAS SUTARTIS	0	0	0	0
IV.	KITOS MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	0	0	0	0
<i>Per vienerius metus mokėtinos sumos trumpalaikiai įsipareigojimai</i>					
E.		277922	28580	-243511	62991
I.	ILGALAIKIŲ SKOLŲ EINAMŲJŲ METŲ DALIS	0	22097	-22097	0
II.	FINANSINĖS SKOLOS	0	100000	-100000	0
II.1.	Kreditinėms institucijoms	0	100000	-100000	0
I.1.2.	Kitos	0	0	0	0
III.	PREKYBOS SKOLOS (skolos, susijusios su prekių pardavimu)	276431	-61659	-122912	91860
III.1.	Tiekėjams	276431	-61659	-122912	91860
III.2.	Apmokėtini vekseliai	0	0	0	0
IV.	AVANSU GAUTOS SUMOS PAGAL PASIRAŠYTAS SUTARTIS	14018	1428	-12481	2965
V.	MOKESČIAI, ATLYGINIMAI IR SOCIALINIS DRAUDIMAS	-19533	-34527	9433	-44627
V.1.	Mokesčiai	-19614	-31096	11816	-38894
V.2.	Atlyginimai ir socialinis draudimas	81	-3431	-2383	-5733
VI.	KITOS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	7006	1241	4546	12793
F.	<i>Sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos</i>	-36381	-48808	0	-85189
	SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	361183	420617	127137	908937

9 PRIEDAS

KB "FABIOLA" SAVININKŲ NUOSAVYBĖS IR ĮSIPAREIGOJIMŲ DINAMIKA 2002-2005 METAIS, PROCENTAIS

Eil. Nr.	Savininkų nuosavybė ir įsipareigojimai	Per 2003	Per 2004	Per 2005	Per 2002-2005 metų laikotarpį
A.	<i>Kapitalas ir rezervai</i>	42.46	13.61	60.02	158.99
I.	KAPITALAS	0.00	0.00	0.00	0.00
I.1.	Įstatinis (pasirašytasis)	0.00	0.00	0.00	0.00
I.2.	Nepareikalautas įmokėti (-)				
II.	AKCIJŲ PRIEDAI (nominalinės vertės perviršijimas)				
III.	PERKAINOJIMO REZERVAS				
IV.	REZERVAI	57.87	0.00	44.11	127.51
IV.1.	Įstatymo numatyti	66.72	0.00	-100.00	-100.00
IV.2.	Nepaskirstytini	13.07	-100.00		-100.00
IV.3.	Paskirstytini	68.26	16.38	51.44	196.57
V.	NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIS)			237.51	
B.	<i>Finansavimas (dotacijos ir subsidijos)</i>				
C.	<i>Atidėjimai ir atidėtieji mokesčiai</i>				
I.	ĮSIPAREIGOJIMŲ IR REIKALAVIMŲ PADENGIMO ATIDĖJIMAI				
II.	ATIDĖTI MOKESČIAI				
D.	PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI			25.10	
I.	FINANSINĖS SKOLOS			25.10	
I.1.	Kreditinėms institucijoms			21.70	
I.2.	Kitos			36.93	
II.	PREKYBOS SKOLOS (skolos, susijusios su prekių pardavimu)				
II.1.	Tiekėjams				
II.2.	Apmokėtini vekseliai				
III.	AVANSU GAUTOS SUMOS PAGAL PASIRAŠYTAS SUTARTIS				
IV.	KITOS MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI				
E.	<i>Per vienerius metus mokėtinos sumos trumpalaikiai įsipareigojimai</i>	116.83	5.54	-44.73	26.48
I.	ILGALAIKIŲ SKOLŲ EINAMŲJŲ METŲ DALIS			-100.00	
II.	FINANSINĖS SKOLOS			-100.00	
II.1.	Kreditinėms institucijoms			-100.00	
I.1.2.	Kitos				
III.	PREKYBOS SKOLOS (skolos, susijusios su prekių pardavimu)	169.92	-14.04	-32.56	56.47
III.1.	Tiekėjams	169.92	-14.04	-32.56	56.47
III.2.	Apmokėtini vekseliai				
IV.	AVANSU GAUTOS SUMOS PAGAL PASIRAŠYTAS SUTARTIS	81.16	4.56	-38.15	17.17
V.	MOKESČIAI, ATLYGINIMAI IR SOCIALINIS DRAUDIMAS	-49.10	-170.53	-	-112.18
V.1.	Mokesčiai	-62.72	-266.74	-	-124.37
V.2.	Atlyginimai ir socialinis draudimas	0.95	-39.95	-46.20	-67.38
VI.	KITOS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	38.60	4.93	17.22	70.49
F.	<i>Sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos</i>	-42.71	-100.00		-100.00
	SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	59.72	43.54	9.17	150.28

10 PRIEDAS

**KB "FABIOLA" PELNO (NUOSTOLIŲ) ATASKAITOS STRAIPSNIŲ DINAMIKA 2002-
2005 METAIS, LITAIŠ**

Eil. Nr.	Straipsniai	Per 2003	Per 2004	Per 2005	Per 2002- 2005 metų laikotarpį
I.	PARDAVIMAI IR PARDUOTŲ PREKIŲ BEI PASLAUGŲ SAVIKAINA				
I.1.	Pardavimai	-80245	153020	31253	104028
I.2.	Parduotų prekių ir paslaugų savikaina	-100231	48363	6125	-45743
II.	BENDRASIS PELNAS(NUOSTOLIS)	19986	104657	25128	149771
III.	VEIKLOS ŠAŪAUDOS	197348	83266	-163730	116884
IV.	VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	-177362	21391	188858	32887
V.	KITA VEIKLA	-10531	77502	-56711	10260
VI.	FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	157462	-189625	-12217	-44380
VI.1.	Pajamos	161479	-179858	7136	-11243
VI.2.	Šaūaudos	4017	9767	19353	33137
VII.	ĮPRAŠTINĖS VEIKLOS PELNAS(NUOSTOLIS) PRIEŠ APMOKEŠTINIMĄ	-30431	-90732	119930	-1233
VIII.	YPATINGOJI VEIKLA	-3808	6893	0	3085
VIII.1.	Pagautė	8338	-8403	0	-65
VIII.2.	Netekimai	12146	-15296	0	-3150
IX.	ATASKAITINIŲ METŲ PELNAS PRIEŠ APMOKEŠTINIMĄ	-34239	-83839	119930	1852
X.	PELNO MOKEŠTIS	-6785	-12934	-9783	-29502
XI.	GRYNASIS ATASKAITINIŲ METŲ PELNAS PASKIRSTYMUI	-27454	-70905	129713	31354

11 PRIEDAS

**KB "FABIOLA" PELNO (NUOSTOLIŲ) ATASKAITOS STRAIPSNIŲ DINAMIKA 2002-
2005 METAIS, PROCENTAIS**

Eil. Nr.	Straipsniai	Per 2003	Per 2004	Per 2005	Per 2002- 2005 metų laikotarpį
I.	PARDAVIMAI IR PARDUOTŲ PREKIŲ BEI PASLAUGŲ SAVIKAINA				
I.1.	Pardavimai	-8.57	17.87	3.10	11.11
I.2.	Parduotų prekių ir paslaugų savikaina	-16.61	9.61	1.11	-7.58
II.	BENDRASIS PELNAS(NUOSTOLIS)	6.01	29.67	5.49	45.01
III.	VEIKLOS ŠAŪAUDOS	108.29	21.94	-35.37	64.13
IV.	VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	-117.83	-	-	21.85
V.	KITA VEIKLA	-100.00		-73.17	97.43
VI.	FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	642.65	-104.21	-	-181.13
VI.1.	Pajamos	640.08	-96.33	104.19	-44.57
VI.2.	Šaūaudos	553.31	205.92	133.38	4564.33
VII.	ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS(NUOSTOLIS) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	-16.40	-58.49	186.24	-0.66
VIII.	YPATINGOJI VEIKLA	123.44	-100.00		-100.00
VIII.1.	Pagautė	12827.69	-100.00		-100.00
VIII.2.	Netekimai	385.59	-100.00		-100.00
IX.	ATASKAITINIŲ METŲ PELNAS PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	-18.76	-56.56	186.24	1.01
X.	PELNO MOKESTIS	-23.00	-56.94	-100.00	-100.00
XI.	GRYNASIS ATASKAITINIŲ METŲ PELNAS PASKIRSTYmui	-17.95	-56.49	237.51	20.50

12 PRIEDAS

KB "FABIOLA" TURTO STRUKTŪRA 2002-2005 METAIS, PROCENTAIS

Eil. Nr.	Turtas	2002	2003	2004	2005
A.	Ilgalaikis turtas	14.11	18.82	30.19	28.70
I.	FORMAVIMO SAVIKAINA	0	0	0	0
II.	NEMATERIALUSIS TURTAS	0	0	1.14	0.67
III.	MATERIALUSIS TURTAS	100.00	94.50	98.86	99.33
III.1.	Žemė	0	0	0	0
III.2.	Pastatai	74.12	32.74	48.24	43.00
III.3.	Statiniai ir mašinos	0.60	0.26	0	0
III.4.	Transporto priemonės	15.79	6.46	2.88	11.12
III.5.	Kiti įrenginiai ir įrankiai	2.35	0.42	0.02	0
III.6.	Kitas materialusis turtas	7.14	3.65	2.39	1.30
III.7.	Nebaigta statyba ir išankstiniai apmokėjimai	0	56.41	46.48	44.58
IV.	ILGALAIKIS FINANSINIS TURTAS	0	5.50	0	0
V.	PO VIENERIŲ METŲ GAUTINOS SUMOS	0	0	0	0
V.1.	Pirkėjų įsiskolinimas	0	0	0	0
V.2.	Kitos gautinos sumos	0	0	0	0
B.	Trumpalaikis turtas	80.80	74.84	69.81	71.30
I.	ATSARGOS IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	24.84	53.55	66.10	56.35
I.1.	Atsargos	100.00	84.74	98.91	99.79
I.2.	Nebaigtos vykdyti sutartys	0.00	15.26	1.09	0.21
II.	PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	50.45	27.95	22.17	19.35
II.1.	Pirkėjų įsiskolinimas	59.09	67.50	75.68	74.77
II.2.	Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos	0.00	0.00	2.74	12.15
II.3.	Kitos gautinos sumos	40.91	32.50	21.59	13.08
III.	KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS	0.00	0.00	4.74	5.37
IV.	PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI	24.71	18.50	6.98	18.93
C.	Sukauptos (gautinos) pajamos	5.09	6.33	0.00	0.00
	TURTAS IŠ VISO	100.00	100.00	100.00	100.00

13 PRIEDAS

KB "FABIOLA" SAVININKŲ NUOSAVYBĖS IR ĮSIPAREIGOJIMŲ STRUKTŪRA 2002-2005 METAIS, PROCENTAIS

Eil. Nr.	Savininkų nuosavybė ir įsipareigojimai	2002	2003	2004	2005
A.	Kapitalas ir rezervai	46.58	41.55	32.89	48.21
I.	KAPITALAS	26.62	18.68	16.45	10.28
I.1.	Įstatinis (pasirašytasis)	100.00	100.00	100.00	100.00
I.2.	Nepareikalautas įmokėti (-)	0	0	0	0
II.	AKCIJŲ PRIEDAI (nominalinės vertės perviršijimas)	0	0	0	0
III.	PERKAINOJIMO REZERVAS	0	0	0	0
IV.	REZERVAI	73.38	81.32	71.58	64.46
IV.1.	Įstatymo numatyti	4.58	4.84	4.84	0.00
IV.2.	Nepaskirstytini	18.70	13.40	0.00	0.00
IV.3.	Paskirstytini	76.72	81.77	95.16	100.00
V.	NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	0	0	11.97647	25.26024
B.	Finansavimas (dotacijos ir subsidijos)	0	0	0	0
C.	Atidėjimai ir atidėtieji mokesčiai	0	0	0	0
I.	ĮSIPAREIGOJIMŲ IR REIKALAVIMŲ PADENGIMO ATIDĖJIMAI	0	0	0	0
II.	ATIDĖTI MOKESČIAI	0	0	0	0
D.	PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	0	0	27.85	31.92
I.	FINANSINĖS SKOLOS	0	0	100	100
I.1.	Kreditinėms institucijoms	0	0	77.67	75.56
I.2.	Kitos	0	0	22.33	24.44
II.	PREKYBOS SKOLOS (skolos, susijusios su prekių pardavimu)	0	0	0	0
II.1.	Tiekėjams	0	0	0	0
II.2.	Apmokėtini vekseliai	0	0	0	0
III.	AVANSU GAUTOS SUMOS PAGAL PASIRAŠYTAS SUTARTIS	0	0	0	0
IV.	KITOS MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	0	0	0	0
E.	Per vienerius metus mokėtinos sumos trumpalaikiai įsipareigojimai	39.33	53.40	39.26	19.88
I.	ILGALAIKIŲ SKOLŲ EINAMŲJŲ METŲ DALIS	0	0	4.06	0
II.	FINANSINĖS SKOLOS	0	0	18.37	0
II.1.	Kreditinėms institucijoms	0	0	100	0
II.1.2.	Kitos	0	0	0	0
III.	PREKYBOS SKOLOS (skolos, susijusios su prekių pardavimu)	68.39	85.13	69.34	84.60
III.1.	Tiekėjams	100	100	100	100
III.2.	Apmokėtini vekseliai	0	0	0	0
IV.	AVANSU GAUTOS SUMOS PAGAL PASIRAŠYTAS SUTARTIS	7.26	6.07	6.01	6.73
V.	MOKESČIAI, ATLYGINIMAI IR SOCIALINIS DRAUDIMAS	16.72	3.93	-	-
V.1.	Mokesčiai	78.61	57.58	-	-
V.2.	Atlyginimai ir socialinis draudimas	21.39	42.42	-	-
VI.	KITOS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	7.63	4.88	4.85	10.28
F.	Šukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	14.08	5.05	0.00	0.00
		100.00	100.00	100.00	100.00

**KB "FABIOLA" PELNO (NUOSTOLIŲ) ATASKAITOS STRUKTŪRA 2002-2005
METAIS, PROCENTAIS**

Eil. Nr.	Straipsniai	2002	2003	2004	2005
I.	PARDAVIMAI IR PARDUOTŲ PREKIŲ BEI PASLAUGŲ SAVIKAINA				
I.1.	Pardavimai	100.00	100.00	100.00	100.00
I.2.	Parduotų prekių ir paslaugų savikaina	64.46	58.80	54.67	53.62
II.	BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	35.54	41.20	45.33	46.38
III.	VEIKLOS SĄNAUDOS	19.46	44.34	45.87	28.75
IV.	VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	16.08	-	-	17.63
V.	KITA VEIKLA				
VI.	FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	97.12	97.46	-	-
VI.1.	Pajamos	100.00	100.00	100.00	100.00
VI.2.	Sąnaudos	2.88	2.54	211.86	242.14
VII.	ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	19.49	17.31	6.38	17.72
VIII.	YPATINGOJI VEIKLA	-	-	0.00	0.00
VIII.1.	Pagautė	-	-	0.00	0.00
VIII.2.	Netekimai	-	-	0.00	0.00
IX.	ATASKAITINIŲ METŲ PELNAS PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	19.49	17.31	6.38	17.72
X.	PELNO MOKESTIS				
XI.	GRYNASIS ATASKAITINIŲ METŲ PELNAS PASKIRSTYmui	16.34	14.66	5.41	17.72

15 PRIEDAS

**KB "FABIOLA" TURTO STRUKTŪROS DINAMIKA 2002-2005 METAIS,
PROCENTINIAIS PUNKTAIS**

Eil. Nr.	Turtas	Per 2003	Per 2004	Per 2005	Per 2002-2005 metų laikotarpį
A.	<i>Ilgalaikis turtas</i>	4.71	11.37	-1.49	14.59
I.	FORMAVIMO SAVIKAINA	0	0	0	0
II.	NEMATERIALUSIS TURTAS	0	1.14	-0.47	0.67
III.	MATERIALUSIS TURTAS	-5.50	4.36	0.47	-0.67
III.1.	Žemė	0	0	0	0
III.2.	Pastatai	-41.37	15.49	-5.23	-31.11
III.3.	Statiniai ir mašinos	-0.35	-0.26	0	-0.60
III.4.	Transporto priemonės	-9.34	-3.58	8.23	-4.68
III.5.	Kiti įrenginiai ir įrankiai	-1.93	-0.41	-0.02	-2.35
III.6.	Kitas materialusis turtas	-3.49	-1.26	-1.08	-5.83
III.7.	Nebaigta statyba ir išankstiniai apmokėjimai	56.41	-9.94	-1.90	44.58
IV.	ILGALAIKIS FINANSINIS TURTAS	5.50	-5.50	0	0
V.	PO VIENERIŲ METŲ GAUTINOS SUMOS	0	0	0	0
V.1.	Pirkėjų įsiskolinimas	0	0	0	0
V.2.	Kitos gautinos sumos	0	0	0	0
B.	<i>Trumpalaikis turtas</i>	-5.96	-5.03	1.49	-9.50
I.	ATSARGOS IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	28.70	12.56	-9.76	31.50
I.1.	Atsargos	-15.26	14.17	0.88	-0.21
I.2.	Nebaigtos vykdyti sutartys	15.26	-14.17	-0.88	0.21
II.	PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	-22.50	-5.78	-2.82	-31.10
II.1.	Pirkėjų įsiskolinimas	8.41	8.18	-0.91	15.68
II.2.	Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos	0	2.74	9.41	12.15
II.3.	Kitos gautinos sumos	-8.41	-10.91	-8.51	-27.83
III.	KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS	0	4.74	0.63	5.37
IV.	PINIGAI IR PINIGŲ EKIVALENTAI	-6.21	-11.52	11.95	-5.78
C.	<i>Sukauptos (gautinos) pajamos</i>	1.25	-6.33	0	-5.09
	TURTAS IŠ VISO	0	0	0	0

16 PRIEDAS

**KB "FABIOLA" SAVININKŲ NUOSAVYBĖS IR ĮSIPAREIGOJIMŲ STRUKTŪROS
DINAMIKA 2002-2005 METAIS, PROCENTINIAIS PUNKTAIS**

Eil. Nr.	Savininkų nuosavybė ir įsipareigojimai	Per 2003	Per 2004	Per 2005	Per 2002-2005 metų laikotarpį
A.	<i>Kapitalas ir rezervai</i>	-5.03	-8.67	15.32	1.62
I.	KAPITALAS	-7.93	-2.24	-6.17	-16.34
I.1.	Įstatinis (pasirašytasis)	0	0	0	0
I.2.	Nepareikalautas įmokėti (-)	0	0	0	0
II.	AKCIJŲ PRIEDAI (nominalinės vertės perviršijimas)	0	0	0	0
III.	PERKAINOJIMO REZERVAS	0	0	0	0
IV.	REZERVAI	7.93	-9.74	-7.11	-8.92
IV.1.	Įstatymo numatyti	0.26	0.00	-4.84	-4.58
IV.2.	Nepaskirstytini	-5.31	-13.40	0.00	-18.70
IV.3.	Paskirstytini	5.05	13.40	4.84	23.28
V.	NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	0	11.98	13.28	25.26
B.	<i>Finansavimas (dotacijos ir subsidijos)</i>	0	0	0	0
C.	<i>Atidėjimai ir atidėtieji mokesčiai</i>	0	0	0	0
I.	ĮSIPAREIGOJIMŲ IR REIKALAVIMŲ PADENGIMO ATIDĖJIMAI	0	0	0	0
II.	ATIDĖTI MOKESČIAI	0	0	0	0
D.	<i>PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI</i>	0	27.85	4.07	31.92
I.	FINANSINĖS SKOLOS	0	100.00	0.00	100.00
I.1.	Kreditinėms institucijoms	0	77.67	-2.11	75.56
I.2.	Kitos	0	22.33	2.11	24.44
II.	PREKYBOS SKOLOS (skolos, susijusios su prekių pardavimu)	0	0	0	0
II.1.	Tiekėjams	0	0	0	0
II.2.	Apmokėtini vekseliai	0	0	0	0
III.	AVANSU GAUTOS SUMOS PAGAL PASIRAŠYTAS SUTARTIS	0	0	0	0
IV.	KITOS MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	0	0	0	0
E.	<i>Per vienerius metus mokėtinos sumos trumpalaikiai įsipareigojimai</i>	14.06	-14.14	-19.38	-19.45
I.	ILGALAIKIŲ SKOLŲ EINAMŲJŲ METŲ DALIS	0	4.06	-4.06	0
II.	FINANSINĖS SKOLOS	0	18.37	-18.37	0
II.1.	Kreditinėms institucijoms	0	100.00	-100.00	0
II.1.2.	Kitos	0	0	0	0
III.	PREKYBOS SKOLOS (skolos, susijusios su prekių pardavimu)	16.74	-15.80	15.27	16.21
III.1.	Tiekėjams	0	0	0	0
III.2.	Apmokėtini vekseliai	0	0	0	0
IV.	AVANSU GAUTOS SUMOS PAGAL PASIRAŠYTAS SUTARTIS	-1.19	-0.06	0.72	-0.53
V.	MOKESČIAI, ATLYGINIMAI IR SOCIALINIS DRAUDIMAS	-12.80	-	-	-
V.1.	Mokesčiai	-21.03	-	-	-
V.2.	Atlyginimai ir socialinis draudimas	21.03	-	-	-
VI.	KITOS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	-2.75	-0.03	5.44	2.65
F.	<i>Sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos</i>	-9.03	-5.05	0.00	-14.08
	SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	0	0	0	0

17 PRIEDAS

**KB "FABIOLA" PELNO (NUOSTOLIŲ) ATASKAITOS STRUKTŪROS DINAMIKA
2002-2005 METAIS, PROCENTINIAIS PUNKTAIS**

Eil. Nr.	Straipsniai	Per 2003	Per 2004	Per 2005	Per 2002-2005 metų laikotarpį
I.	PARDAVIMAI IR PARDUOTŲ PREKIŲ BEI PASLAUGŲ SAVIKAINA				
I.1.	Pardavimai	0	0	0	0
I.2.	Parduotų prekių ir paslaugų savikaina	-5.67	-4.12	-1.05	-10.84
II.	BENDRASIS PELNAS(NUOSTOLIS)	5.67	4.12	1.05	10.84
III.	VEIKLOS SAŃAUDOS	24.88	1.53	-17.11	9.29
IV.	VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)				1.55
V.	KITA VEIKLA	0	0	0	0
VI.	FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	0.34	-	-	-
VI.1.	Pajamos	0	0	0	0
VI.2.	SaŃaudos	-0.34	209.32	30.28	239.26
VII.	ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS(NUOSTOLIS) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	-2.17	-10.93	11.34	-1.77
VIII.	YPATINGOJI VEIKLA	0	0	0	0
VIII.1.	Pagautė	0	0	0	0
VIII.2.	Netekimai	0	0	0	0
IX.	ATASKAITINIŲ METŲ PELNAS PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	-2.17	-10.93	11.34	-1.77
X.	PELNO MOKESTIS	0	0	0	0
XI.	GRYNASIS ATASKAITINIŲ METŲ PELNAS PASKIRSTYMUI	-1.68	-9.25	12.30	1.38